

Aylık Gençlik Dergisi

Genç Öncüler

145

Ağustos '19

16. yıl

Görüntü Nereye Düşer?

Talha Ulukır

Tahayyülü Kavramak: Felsefe ve Sanat

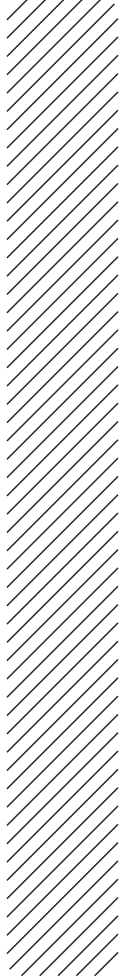
Hasan Hüseyin Çaçan

Tarih Tekerrürden Mi İbaret?

Mehmed Eşref

Sanat Yıkıcıları

Refi' Cevad Ulunay

DOSYA /

Vakıflar Çözülürse Toplum Çöker

Vakıflar ve 15 Temmuz

Kerim Dorukoğlu

Tünelin Ucundaki Işık:

Tren Mi Çıkış Mı?

Düccane Demirtaş

Vasıf Sahibi

Vakıflara Talip Olmak

Mahinur Özemir

ISSN 1307-8283

Ederi: 15 Lira

KKTC: 17 Lira

Vatan Şarkısı

Âmâlimiz efkârımız ikbâl-i vatandır
Serhadimize kal´a bizim hâk-i bendedir
Osmanlılarız ziynetimiz kanlı kefendir
Gavgâda şehdetle bütün kâm alırsız biz
Osmanlılarız can verir nâm alırsız biz

Kan ile kılıçtır görünen bayrağımızda
Can korkusu geçmez ovamızda dağımızda
Her gûşede bir şir yatar toprağımızda
Gavgâda şehdetle bütün kâm alırsız biz
Osmanlılarız can verir nâm alırsız biz

Top patlasın ateşleri etrafa saçılsın
Cennet kabusu can veren ihvâna açılsın
Dünyada ne bulduk ki ölümden de kaçılınsın
Gavgâda şehdetle bütün kâm alırsız biz
Osmanlılarız can verir nâm alırsız biz

Namık Kemal

gençöncüler

Sahibi

Pınar Yayınları A.Ş. adına
Şemsettin Özdemir

Genel Yayın Yönetmeni

Uğur Demirel

Yayın Sorumlusu

Düccane Demirtaş

Yayın Kurulu

Düccane Demirtaş, Osman Zinnur Aksu,
Tuğba Şahin, Mahinur Özdemir,
Burak İdi, Halil İbrahim Şahin,
İbrahim Enes Bulut, Begüm Kitay,
Feyzanur Karaman, Meryem Sena Öztürk,
Ayşe Afife

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar

Düccane Demirtaş, Kerim Dorukoğlu,
Mahinur Özdemir, Hatice Beyza Öztürk,
Ayşe Can, Toleuzhan Galiyeva,
Mahmud Zahid Candemir, Fazil Cem,
Vahap Yaman, Talha Ulukır,
Hasan Hüseyin Çağan, Mehmet Zahid Başak,
Mehmed Eşref, Mehmet Ali Özdemir,
Firdevs Büşra Kaluç, Tuğba Nur Avcı,
Esra Akgül

Grafik Tasarım

MAHALLE BASKICISI

@mahallebaskicisi

Bu dergi Neşet Ertaş dinlenerek tasarlandı.

Baskı

Şenyıldız Yayıncılık ve Matbaacılık
Gümüş Suyu Caddesi Işık Sanayi Sitesi
Numara: 19 C Blok 102 Topkapı / İstanbul
Tel: 0 (212) 483 47 91 - 483 48 23

genconculer.com

dergigenconculer@gmail.com

İskenderpaşa Mahallesi Yeşiltekte Sokak
Numara: 4/1 Fatih / İstanbul

Abonelik

Yıllık Abonelik | 6 Aylık Abonelik
180 Lira | 90 Lira

dergigenconculer@gmail.com

Hesap Numaraları

KuveytTürk

Eminönü Şubesi / Pınar Yayınları

Hesap Numarası: 8515535-4
IBAN: TR46 0020 5000 0085 1553 5000 02

Vakıflar Çözülürse Toplum Çöker

Yaşadığımız coğrafyanın, Selçuklu ve Osmanlı tecrübeleriyle beraber “vakıf medeniyeti” olarak anılması hiç yadırgamayacağımız bir durum. Her köşe başında karşımıza çıkan medreseler, külliyeler, camiler, çeşmeler bunun getirisi. Anadolu'nun İslamlaşması serüveninde cemiyet hayatı inşa edilirken vakıflar hep önu çekmiştir. Ahilik teşkilatı ekonomik hayatın adil bir şekilde düzenlenmesine ön ayak olurken sosyal hayatın içindeki aksaklıkları gidermek için pek çok vakıf kurulmuş; rızayı ilahi için çalışmıştır. Düşkünlere yardım etmek, öksüz ve yetimleri korumak, tarihi eserleri muhafaza etmek... için kurulan vakıflardan kışın yiyecek bulamayan kuşlara gıda tedarik etmek için kurulan vakıflara kadar pek çok alanda bu yapılar, coğrafyamızın barındırdığı her unsura sahip çıkan bir hüviyetle bilinmiştir.

Son yüzyıla gelindiğinde vakıflarımız eski formunu muhafaza etmekle birlikte yeni bir hüviyete de bürünmüştür. Cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte siyasi söylemleri ve hayatı değiştirme iddiası olan gruplar ve cemaatler de seslerini vakıfların etrafında yükseltmiştir. Siyasi mücadelenin merkezi olan vakıflar, iki yüzyıl önceki yapılarından farklı olarak halkın çok daha gözü önündedir ve her zamankinden daha şeffaf ve temiz kalma sorumluluğu hissetmelidir. Son yıllardaki siyasi ortam ve gergin dil, vakıflarımıza, öncelikli sorumluluklarının halka ulaşmak, yaraları sarmak, irşat etmek ve İslami bilinci yaymak olduğunu unutturmamalıdır. Ve yine tekrar etmek isteriz ki, cemiyet hayatımızda en temiz kalması gereken yapılarımız vakıflar olmalıdır. Vakıfların çözülmesi, toplumun çöküşü demektir.

Genç Öncüler dergisi olarak bu ay, “Vakıflar Çözülürse Toplum Çöker” dosyasıyla okuyucularımızın karşısına çıkıyoruz. Osmanlı'daki vakıf kültürü ve farklı sebeplerle kurulan vakıflar, günümüze uzandığımız-da ise vakıfların en temiz kalması gereken kurumlar olma zorunluluğu, siyasallaşan söylem ve kaybettiğimiz değerler dosya yazılarından.

Kerim Dorukoğlu, *Gereksiz Mevcudiyet* yazısına bu ay da devam etti. Düccane Demirtaş, *Tünelin Ucundaki Işık* yazısıyla köşesinde. Mahinur Özdemir, *Vasıf Sahibi Vakıflara Talip Olmak* adlı yazıyı kaleme aldı.

Dosya dışı konularda Toleuzhan Galiyeva, *İslam'a Kavuşma* yazılarına devam etti; bu yazı dizisinde artık sona geliyoruz. İslami ilimler köşesinde bu ayki konu *iman-amel* bahsi. Alıntı yazılar köşesinde bu ay Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun *Üzümcü* hikâyesi ve Şevket Süreyya'nın 1957'de kaleme aldığı *İnkılaplar, Ezan, Atatürk, Menderes* yazısı mevcut. Fazıl Cem kitap kritiği yapmaya devam etti. Hasan Hüseyin Çağan *Felsefe*, Mehmet Zahid Başak *Ders Notları* köşesinde. Mehmed Eşref *Tarih Tekerrürden Mi İbaret* yazısı ile Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile günümüz siyaseti üzerine bir deneme kaleme aldı. *Gündelik Şeyler* köşesi de bu ay dergide. *“On Soruda”* bölümü bu ay da dolu dolu. *Objektifimden Yansyanlar* köşesinde bu ay misafirimiz Tuğba Nur Avcı. Arka kapakta ise bu ay Refi' Cevad Ulunay'ın 1957'de kaleme aldığı *Sanat Yıkıcıları* var; bu metin 62 sene sonra yeniden okuyucularını bekliyor.

Genç Öncüler'in genç yazarları olarak gayemiz; toplumsal yaşamımızda karşılaştığımız iyilikleri, kötülükleri, kolaylıkları ve zorlukları, siz değerli okurlarımıza en anlaşılır şekilde aktarmaktır. Kadromuz, adaletle şahitlik vazifesini unutmuyarak yazılarını kaleme alma gayretindedir. Çünkü bu bize Rabbimizin vahiyle sabit kıldığı bir görevdir. Bütün sayılarımızı bu bilinçle çıkarıyoruz. Çalışmamızın hayırlara vesile olmasını diliyoruz, keyifle okumanızı temenni ediyoruz.

Genç Öncüler Yayın Kurulu

Dergide yayımlanan yazılar yazarlarını bağlar.
Derginin görüşünü yansıtmayabilir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İçindekiler

04

Vakıflar ve 15 Temmuz

Kerim Dorukoğlu

06

**Tünelin Ucundaki Işık;
Tren Mi Çıkış Mı?**

Düccane Demirtaş

08

**Osmanlı'da Vakıf Medeniyeti
Zirve Noktadaydı**

dünyabizim / Metin Uygun

12

**Tarihte Bazı İlginç Vakıf ve
Vakfiyelerinden Örnekler**

dünyabizim / Suleyha Şişman

16

**Kazandığımız Özgürlük,
Kaybettiğimiz Yasin Naci**

Hatice Beyza Öztürk

18

**Vasıf Sahibi
Vakıflara Talip Olmak**

Mahinur Özdemir

20

İmandan Sonra Amel!

Ayşe Can

22

İslam'a Kavuşma - 32

Toleuzhan Galiyeva

24

**İsveç Türkiye Arasında
Bireycilik**

Mahmud Zahid Candemir

26

**İnkılaplar, Ezan, Atatürk,
Menderes**

Şevket Süreyya

28

Üzümcü

Ahmet Hikmet Müftüoğlu

30

**Kitap Tahlil;
Babamın Şarkısı**

Fazıl Cem

34

**Herkese, Hepimize
Özellikle Gençlere**

Vahap Yaman

36

Anadolu

Yavuz Bülent Bakiler

37

Görüntü Nereye Düşer

Talha Ulukır

40

**Tahayyülü Kavramak:
Felsefe ve Sanat**

Hasan Hüseyin Çaçan

44

**Ders Notları - 4
Mimesis**

Mehmet Zahid Başak

48

**Tarih Tekerrürden Mi
İbaret?**

Mehmed Eşref

50

**Bir İkinci Vakti,
Kış Bahçesinde**

Firdevs Büşra Kaluç

53

Kuşatma

Mehmed Eşref

54

O Bir Sevgili Kadın

Destina Mihri

56

**10 Soruda Kime Güvenilir
Kime Güvenilmez**

Mehmed Eşref

58

Gündelik Şeyler

Uğur Demirel

60

Objektifimden Yansıyanlar

Tuğba Nur Avcı

62

Mümkünlerin Kıyısı

Esra Akgül

63

**Ferman Padişahın
Dağlar Bizimdir**

Dadaloğlu

Vakıflar ve 15 Temmuz

Kerim Dorukoğlu

Babaannelerimizin heyecanla izlediği Sır Kapısı, Sırlar Dünyası gibi 18 yaş altı için sakıncalı olduğu ısrarla belirtilen yarı dramatik ama tümüyle ürkütücü ve psikolojiyi zedeleyici programları çaktırmadan izleyen çocuklardık biz. Ergenlik, gençlik çağına geldiğimizde az çok anlamıştık bu işin içinde bir iş olduğunu. Yoksa cinci hoca kötüdür, eden bulur, tövbe kapısı asla kapanmaz gibi mesajlar vermek için bu kadar ağdalı senaryolara ve böylesine etkileyici ses efektlerine gerek yoktur mantıken. Bu işin içinde bir iş olduğunu anlıyorduk anlamasına fakat; dershanedeki hocamız ailemizle tanışmak için çok ısrar ettiğinde bunun bir komplonun parçası olabileceğini konduramıyorduk elbet. Her ne kadar bir üst neslimiz gerek 28 Şubat döneminde yaşananlar ve malum yapılanmanın o dönemde yaptıkları neticesinde her zaman onlara temkinle yaklaşıyor olsa da, biz onları yarı masum yarı gereğinde fazla darlayıcı bir "cemaat"ten öte görmedik hiçbir zaman. İşte bu "cemaat" 15 Temmuz 2016 gecesi hain bir kalkışmada buluşunca artık hiçbir şüphe kalmamıştı: bu hainlerden bahsederken cemaat kelimesi her zaman ırnak işareti içerisinde kullanılmak zorundaydı.

15 Temmuz vakası cemaat, darbe, abi, abla, kardeş, hizmet gibi pek çok bizim olan kavramın içinin boşaltılmasına, imajının zedelenmesine ve en kötüsü de nefretle özdeşleştirilmesine sebep oldu. Tüm bunlar için hükümeti devirmek için hamle yaptığı günden itibaren FETÖ diye nitelendirmeye başladığımız örgütü suçlayabiliriz, suçladık ve suçluyoruz. 2016'dan bu yana basılan hemen her derginin temmuz sayısında yeterince irdelenen bu mevzunun suyunu yeniden ısıtmak değil amacım. Bu yazıda yalnızca FETÖ etkisiyle aşınan değil; bizim de bilerek yahut bilmeyerek aşındırılması sürecine ya katkı sağladığımız ya da daha kötüsü alet edildiğimiz bir kavram ve olgudan bahsetmek istiyorum: Vakıflar. Savaş Barkçin, Cins Dergisi'nin 44. sayısındaki yazısında vakıf meselesini "din görevlisi" kavramı üzerinden şöyle ele alıyor:

"(..)Başka sapmış kavram: "din görevlisi." Bunun da altında devlete ilişme, devlete çalışmakla önem kazanma, kısacası memur olma hevesi yatıyor olsa gerek... Yahu namazı kıldıran bir imam, vaaz eden bir hoca devletin memuru olur mu? Oysa İslam medeniyetinin hiçbir yerinde ve devrinde camilerdeki imamların, müezzinlerin, kayyumların, duahanların, medresedeki alimlerin, tekkelerdeki şeyhlerin, halifelerin, dervişlerin devletten maaş aldığı vaki değil. Çünkü camilerin, medreselerin, tekkelerin hepsi birer vakıf. Yani? İmamlar, müderrisler, şeyhler devletten özerk.

Tek parti döneminin ilk işlerinden olan Diyanet, işte bu özerkliği devletleştirmek için kuruldu. Bir yandan medrese, tekke, vakıfları yok ederken, diğer yandan Diyanet'i kurmasının gayesi elbette dinimizi daha iyi öğretmek değildi. Amaç, vakıfları yok ederek bir memur sınıfı oluşturmaktı. Dini devletin kontrolü içine almaktı. Batı'daki kilise yapısı gibi bir 'ruhbanlık' yapısı, yani 'din adamları' 'din görevlileri' hiyerarşisi kurmak, başına da devletin emrindeki birini atamaktı.(...)"

Son birkaç yıla kadar kanlı bıçaklı olduğumuz, bugünün konjonktüründe ise kalbimiz ısınmış olmasa da bizi temsil ettiğini iddia eden siyasilerin ideoloji yakınlaşmaya girmeye başladığı hâkim ideoloji, vakıfların özerkliğini Diyanet vasıtasıyla ortadan kaldırmayı başarmış ve kendi küçük beyazların dışındaki vakıf sahiplerinin büyük çoğunluğunu Diyanet vasıtasıyla kendisine hesap verir hâle getirmeyi başarmıştı. O dönem bu dayatmaya sosyal vakıflar, eğitim ve kültür vakıfları kurmak yoluyla direnmeyi başaran hareketimiz

şimdilerde verdiği sınavı ise ne kadar başarılı atlatılıyor tartışılır doğrusu. Bugünlerde, özellikle haziran ayındaki tekrarlanan İstanbul Büyükşehir Belediye seçimleri aracılığıyla gittikçe sulandırılan ve halkça artık duyulduğunda tüyleri diken diken eder kıvama getirilen vakıfların "hortumlanması" iddiaları tüm bu hayır işleyen vakıflar üzerinde olumsuz bir intiba bırakmakta ve insanların vakıflara bakışı gün geçtikçe daha da kötüye gitmekte. Oysaki bu bakış (Osmanlı'daki vakıfların büyük çoğunun yalnızca miras aktarımı sağlamak için kurulmuş tabela vakıflardan ibaret olması olgusuna rağmen) son birkaç yıla dek oldukça pozitif ve sevecendi. Özellikle Deniz Feneri provokasyonu ile başlayan bu baltalama süreci, sosyal medya denen garabet neticesinde dezenformasyon ve yanlış bilgilerin çok daha hızlı yayılabilmesi neticesinde günümüzde vakıfların varoluşsal anlamda sorgulanması noktasına çok ani bir şekilde sürükledi bizleri.

İşte bu noktada vakıflarımızın da tıpkı Osmanlı'nın son dönemindeki medrese ve vakıf/derneklerin yaptığı gibi siyasete bulaşmak gibi vahim bir hataya düşmesi adeta pastanın üzerindeki krema oldu. İdeolojik rollerini belirleyen vakıflar kendilerine kolay kolay hitap edilecek bir kitle bulamazlar; buldukları kitle ise genellikle yol arkadaşlığı yapan cefakar insanlardan çok ekmeğine bakan yandaş akbabalar olur. Bu anlamda vakıfların siyasetüstü konumunu yeniden edinmesi, itibarlarını geri kazanmaları için elzemdir ve bunun yapılmadığı her gün de yapılabileceği gün yaşanacak sancının şiddetini daha fazla artırmaktadır.

Tünelin Ucundaki Işık: Tren Mi Çıkış Mı?

Düccane Demirtaş

Sivil toplum kuruluşları siyasetin gündemindeki bir şeyi basitçe onaylamanın veya tasdik etmemenin merkezi değildir. Aksine toplumsal değişime yönelik uzun vadeli acendaların siyasete rağmen nasıl gerçekleşebileceğinin tartışıldığı yerler olmalıdır. Hükümet bir politikanın hayata geçmesi için bir karar verir fakat onun gerçekleşmesi, toplumsal kabulü ve umuma yayılması sivil toplum kuruluşlarının bu karara uyumlu politikalar gütmesi ve gündemler oluşturması ile mümkündür. Bu yüzden basitçe iktidar politikalarını onaylamak veya reddetmek tek başına bir iş değildir. İnsan eğitmek, düşünceyi kolektif şekilde zenginleştirmek, umuma yayılmak, marufta karar kılmak ve itidal çözümler üreterek hayata geçirmek iştir.

Son beş yılda yaşanan gelişmeler kimi vakıf ve STK'nın her yönden siyasi içeriklere bulaşmasına ve siyasi partilerin faaliyetlerinin bir parçası olmalarına sebebiyet verdi. Siyasi parti ve organizasyonların mümkün olabildiği kadar her toplumsal organizasyondan güç ve destek alma yaklaşımları kendi içlerinde makul kabul edilebilir. Fakat problem, toplumsal ıslah, yarar ve fayda gözeten sivil toplum kuruluşlarının siyasi organizasyonların pragmatik politikalarına angaje olarak gündelik değişimlere, kısa vadeli hesaplara ve umumun yararına değil de belirli bir kesimin çıkarlarına odaklanmaları. Elbette bir siyasi parti iktidara geldiğinde kendisine yakın olan vakıf, dernek ve sivil toplum kuruluşlarının kendi gündemlerini ortaya koyma noktasında öncelik sahibi olmaları normal bir durumdur, kendi düşünce dünyalarını paylaştıkları organizasyonların güç ve servetlerini benzer toplumsal politikalar etrafında paylaşmaları da makul bir durum olmalıdır. Hele ki İskandinav'da değil de Türkiye gibi her kesimin gırtlak gırtlaka olduğu bir bölgeden

bahsediyorsak iktidarın temin ettiği güç ve servetin paylaşımı konusunda temkinli davranması da kabul edilebilir, tabii ki farklı hatta birbirine düşman kesimlerin arasındaki ortak hukuk ve beraberliği gözetecek meşru bir temele, Türkiye Cumhuriyeti bağlamında halkın iradesine dayanarak. Bugün geldiğimiz noktaysa bu durumundan çok farklı bir boyutta. Eğer bunu bir özeleştirici olarak kabul edeceksek Müslüman mahallesi içerisinde kötü bir boyutta.

Ak Parti'nin son beş altı yıllık periyoduna kadar Müslüman STK ve derneklerin başlıca gündemleri toplumsal değişimi sağlamak, yine toplumsal ıslah ve devamlılığı temin etmek, bu yönde birbirinden farklı dahi olsa dini gündemi toplumun tabanına yayarak ortak bir kaygı etrafında, maruf değer yargıları etrafında farklılıklarına rağmen bir arada var olabilen bir beraberlik yaratmaktı. Elbette bu gündemin bir de siyasi ayağı var. Müslüman dernek ve sivil toplum kuruluşları devlet politikalarının ve güç dengelerinin değişimi ve yeniden organizasyonu konusunda da bir rol aldı. Kitlesele olmasa da STK ve derneklerimiz gün-

dem değiştirmek, insan kaynağı temin etmek ve yeri geldiğinde hükümet politikalarının şekillenmesinde etkili olmak gibi bir dizi faaliyetin içinde oldu. Fakat bu süreç içerisinde bir şeyi unuttuk, bir şeyleri kaybettik.

Her şeyden önce güç ve servet ile münasebet kurmanın korkunç şehvetine karşı tabelamızın önündeki dini içeriğin bizleri şahsi ve içtimali ahlakın temin edeceği davranışlardan muaf kıldığını unuttuk. Herkesin kabul edeceği örnekler üzerinden gidelim. Kimi vakıf ve STK'lar iktidar içerisinde nezuher bir kuş türüne dahil olarak ihalelerin, fonlamaların, adam kayırma ve para aklamaların merkezi haline geldi. Adeta bir banka şubesi veya her biri belirli alanlarda faal olan bir mafya kolu gibi birçok dernek ve STK toplumsal yarar ve değişimi gözetken yaklaşımları bir kenara bırakarak servetin şehvetine mağlup oldu. Derneklerin yönetim kurullarına giren iş adamı ve parti mensuplarının sayısından bu durum gayet iyi anlaşılabilir. Kimi STK ve vakfın halk nezdindeki itibarına bakalım. İnsanlar artık vakıf ve STK'ları siyasi kategorilere göre değerlendiriyor ve itham ediyor, zira vakıf ve derneklerimiz siyasetin gündelik ve pragmatik politikalarının bir parçası izlenimi vermekten gocunmak bir yana "doğru" tarafı seçtiğini açıkça göstermek için siyasi söylemleri kendi misyonunu izah etmek için sıklıkla kullanıyor. Bu durumun korkunç neticesi şudur: Güvensizlik. Siyasetin sebep olacağı gündelik kaygı ve ani manevralara ayak uydurmanın bir sivil toplum kuruluşunun uzun vadede kendisine dayandığı düşünceyi itibarsızlaştırması. Söz gelimi İstanbul Sözleşmesi'nin hangi gerekçelerle ve Avrupa Birliği ile yapılan hangi siyasi ilişkiler neticesinde imzalandığı sivil toplum kuruluşlarının gündemi olamaz; veya Müslüman kimlik ve şahsiyetine inandığımız Erdoğan'ın hangi maslahatı güderek böyle bir politikaya yöneldiği de gündemimiz olmamalıdır. Sivil toplum kuruluşları siyasetin gündemindeki bir şeyi basitçe onaylamanın veya tasdik etmemenin merkezi değildir. Aksine toplumsal değişime yönelik uzun vadeli acendaların siyasete rağmen nasıl gerçekleşebileceğinin tartışıldığı yerler olmalıdır. Hükümet bir politikanın hayata geçmesi için bir karar verir fakat onun gerçekleşmesi, toplumsal kabulü ve umuma yayılması sivil toplum kuruluşlarının bu karara uyumlu politikalar gütmesi ve gündemler oluşturması ile mümkündür. Bu yüzden basitçe iktidar politi-

kalarını onaylamak veya reddetmek tek başına bir iş değildir. İnsan eğitmek, düşünceyi kolektif şekilde zenginleştirmek, umuma yayılmak, marufta karar kılmak ve itidal çözümler üreterek hayata geçirmek iştir.

Çok daha önemli bir diğer noktaya geçmeden önce servet ve makam ile imtihanımıza dair bir hususu daha vurgulamak istiyorum. Ciddi servet ve makamlar elde eden kesimlerin iktidar ile ilişkilerini sahip oldukları şeyleri koruma pahasına sürdürmeleri, iddia ve sorumluluklarından soyutlanarak iktidar nimetlerinden hudutsuzca ve gözü dönmüşçesine yararlanmanın meşruiyetini dini argümanlarla ilişkilendirmeleri korkunç bir problemi önümüze sermektedir: İslam'ın itibar ve iddiasının bizim ellerimizle toplum nezdinde değersizleşmesi. Gerekirse şahsi olarak düşünmeye davet ediyorum. Bir başkasının üstüne çıkmak, meşru yollarla haksız kazanç sağlamak, servet ve makam elde etmek için belirli yerlerde bulunmak ve bunu korumak için her türlü söyleme angaje olmak, toplumun kaygı ve beklentilerini hor görünürken iktidarın nimet havuzunun içerisinde yüzmek ve bütün bunları yaparken Allah, kitap, peygamber, din-i mübin-i İslam ve dava demek Allah'a ve Allah'ın davasına yönelik yapılan en aşağılık davranışlardır. Ve bilmemiz gerekir ki bütün bu davranışların cezası O'nun yoluna karşı mücadele edenlere biçilen onursuzluk ve şerefsizlik durumundan daha da fazlasıdır. Bu aşağılık durum sırf iktidar pastasındaki payını kendisiyle yarıyan bir diğer gruba veya STK'ya kaptıranlar için de geçerli olmalıdır. 90'lı yıllarda değil hükümet sistem karşıtlığı üzerine hutbe veren cemaat önderleri, bugün "biz ne istedik de verdiniz" cümlesini kurarak iktidara yakın olma pastasından kaybettiği payı başka bir yerlerden temin etmek için Müslümanlara düşmanlık eden kesimlerle yan yana gelmekte. Güç ve servet şehvetinin insanı nasıl şahsiyetsiz ve kaypak yaptığını görmek için bu örneklere bakmamız kâfidir. Halk TV'ye çıkıp daha dün kendisini cezaevine tıkayan kesimlerle birlikte "indirilmiş İslam'ı" konuşan ve pasta ortaklarına benzeme pahasına sürekli sansasyonel dini söylemlerle kendi mahallesine söverek her seferinde daha öteye işediğini ispat etmeye gayret eden zevatın, gücün şehvetine karşı mağlubiyeti ne ise iktidara yanaşarak elde ettiği kazanımları yedirmemek ve paylaşmamak pahasına atmayacağı iftira, yapmayacağı karalama ve tecrit olmayan kesim ve şahısların durumu da aynıdır.

Vakıf ve derneklerimizin iktidarın toplumsal refah, yarar ve sağlık gözetken maruf değer yargılarına dayanan ve dışarıda İslam coğrafyasının ve Müslümanların kaderleri üzerinde olumlu yönleri olan politikaları desteklemeleri ile siyasetin arka bahçesi olmaları arasında ince bir ayırım var. Bu ayırım ise hiç de öyle yanlış bir anlamaya dayanmıyor, aksine aşağıdan yukarıya güç ile ilişki biçimimize dayanıyor. Ya itidali koruyarak, tıpkı bir ağaç yetiştirmek gibi, uzun vadeli toplumsal dönüşüm ve değişimi öngören politikalara odaklanacağız ya da siyasetin hiç bitmeyen heyecanlı gündelik polemiklerine laf yetiştirerek iktidarın sağladığı mevcut kazanımları koruma pahasına gücün şehvetine mağlup olup iddialarımızın gerektirdiği sorumlulukları bir kenara bırakacak ve başka bir güçle devrileceğimiz bir günün korkusuyla, sahip olduklarımızı yitirmenin korkusuyla, "bekleyenlerle birlikte biz de bekleyeceğiz".

Osmanlı'da Vakıf Medeniyeti Zirve Noktadaydı

Metin Uygun

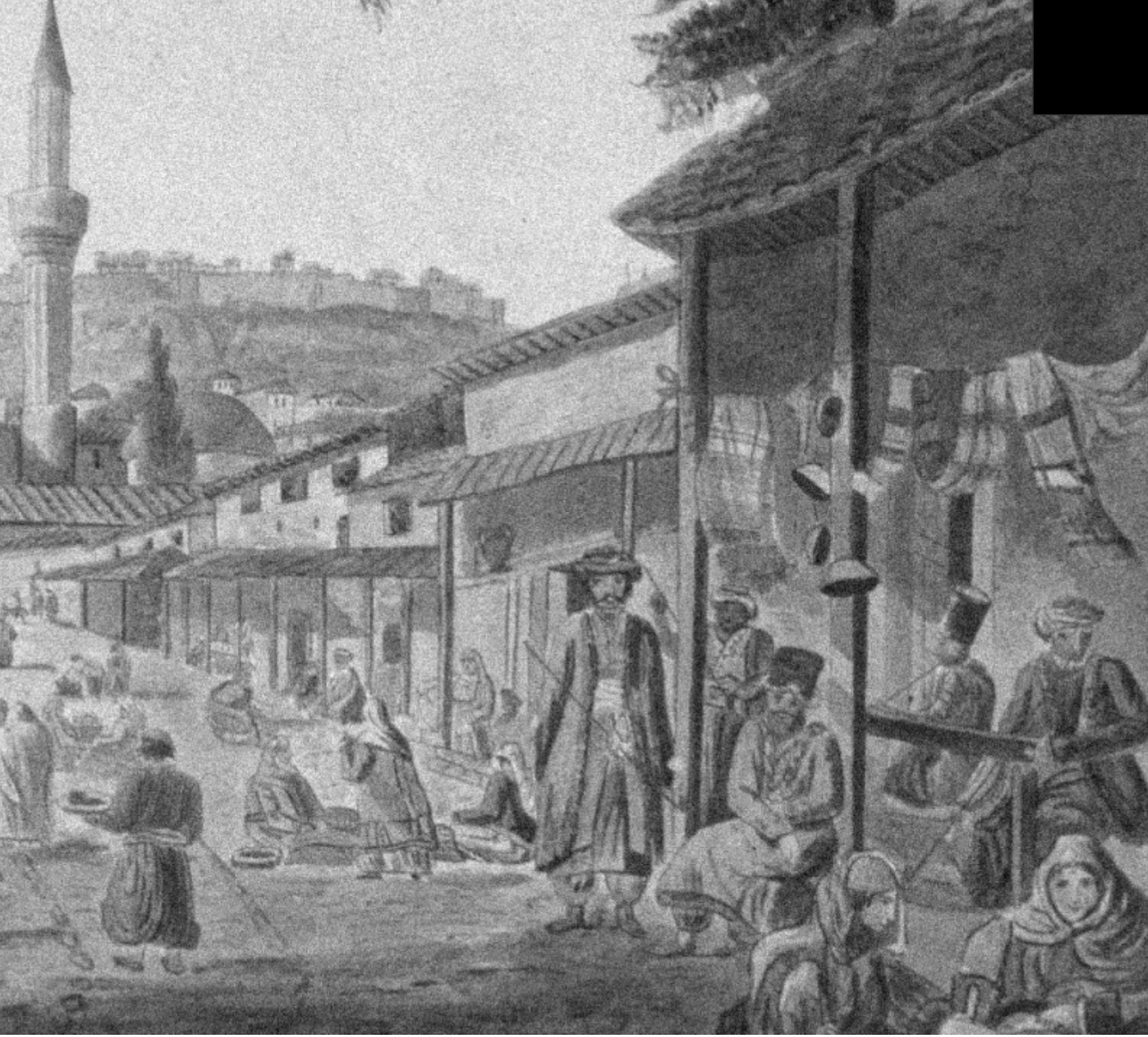
- Bu yazı Kültür, Sanat ve Edebiyat sitesi **dünyabizim**'den iktibas edilmiştir. -

Vakıflar, kuruluşu itibariyle dini ve hukuki özellikler taşıyan, icraat ve sonuçları itibariyle içtimai ve iktisadi mahiyeti olan hayır kurumlarıdır. Geçmişte toplum hayatının nizamında, ahenğin sağlanmasında mühim rol oynamış olan bu kurumlar, tarihimizde insanların yeme içme ihtiyacından başlayarak, eğitim, ibadet, konaklama, sağlık, temizlik gibi hayatın bilinen hemen her sahasında, birçok sosyal ihtiyacın karşılanmasında büyük hizmetler görmüşlerdir. Vakıfların gör-

düğü hizmet çeşitliliği o kadar fazladır ki bunlar kolay kolay sayılabilecek gibi değildir. Bu yüzden bizim tarihimizde vakıflar daima dini ve sosyal hayatın merkezinde olmuştur.

Prof. Dr. Ziya Kazıcı'nın *Osmanlı'da Vakıf Medeniyeti* isimli kitabı, Osmanlı'da vakıfların nasıl bir gelişme gösterip zirve noktaya çıktığını, vakıf medeniyeti denebilecek seviyeye ulaştığını anlatan ilmi bir çalışmadır. Kitap, Bilge Yayıncılık tarafından 2003 yılında yayınlanmış. Kitabın yeni baskıları ise Kayıhan Yayınları'ndan çıkıyor. Yazar, vakfın İslam dinindeki menşei hakkında da bilgiler verir. Peygamberimiz ve Hz. Ömer (ra.) dönemindeki uygulamalara temas eder. Eserde, İslam devlet-

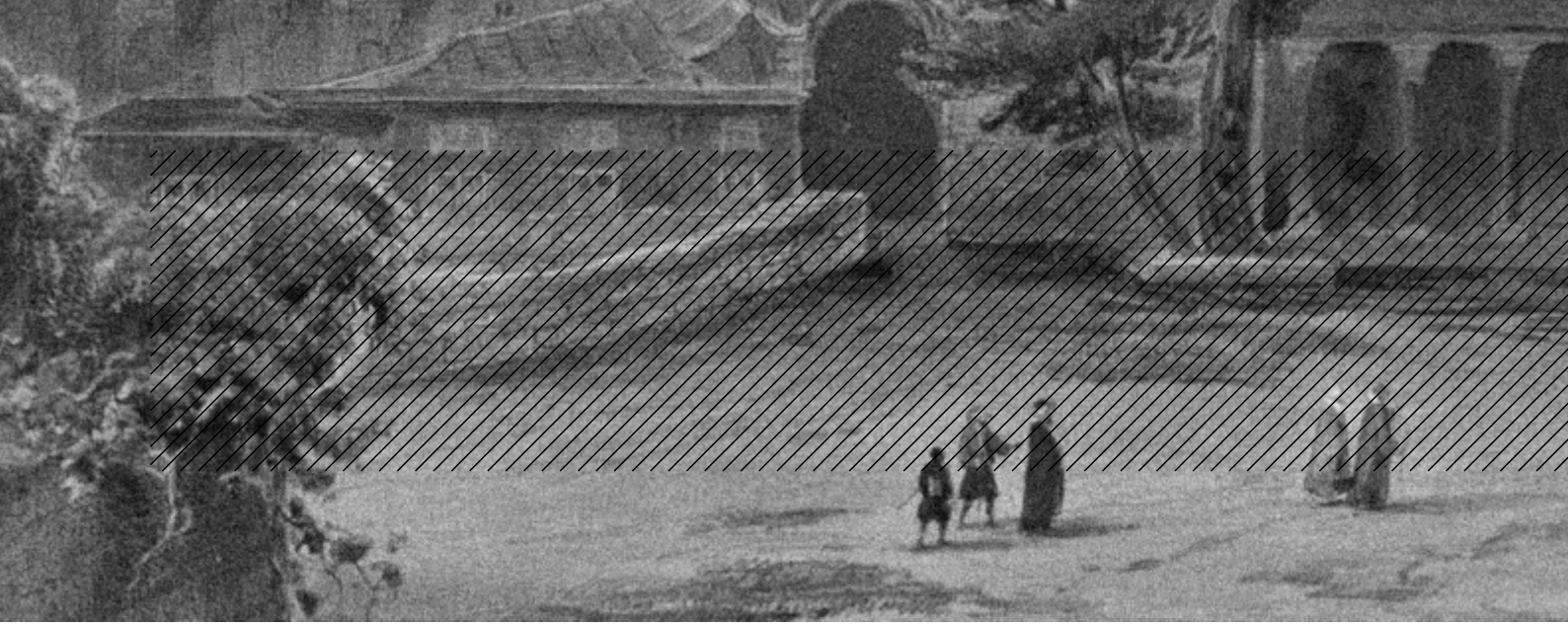

leri ile Osmanlı öncesi Türk İslam devletlerindeki vakıflarla ilgili faaliyetler de incelenir.

Vakfın dayanağının Kur'an-ı Kerim ve Peygamber Efendimizin (sas) hadis-i şerifleri olduğunu belirten Kazıcı, "İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olan, malın en hayırlısı Allah yolunda harcanan (başka bir ifade ile vakfedilen), vakfın en hayırlısı da insanların en çok duydukları ihtiyacı karşılayandır" ifadelerinin, Müslümanları hayır yapma, vakıf kurma hususunda birbirleriyle yar-

şircasına harekete geçirdiğini ifade eder. Vakıfların diğer önemli bir dayanağı da Hz. Peygamberin (sas), sadaka-i cariye ile ilgili hadis-i şerifidir. Ebu Hureyre'den (ra.) nakledilen hadis-i şerifte Hz. Peygamber (sas); "İnsanoğlu öldüğü zaman bütün amelleri kesilir. Ancak devam eden sadaka (sadak-i cariye) sahibi, faydalanılan ilim ve kendisine dua eden evlad bırakanların amel defterlerinin hayır hanesi açık kalıp kapanmaz" buyurmaktadır. Yazar, hadisçilerin sadaka-i cariyeyi vakıf ile tefsir etmiş olduklarını ve sadaka devam ettiği müddetçe sevabının da devam edeceğini söylediklerini aktarır.

Vakfın kuruluşunda yalnızca Allah rızası gözetilmiştir

Ziya Kazıcı, eserinde vakfın çeşitli tariflerine yer vermiştir. Bu tariflerden birisi de, “Kişinin mülkiyetinde olan malın tamamını veya bir kısmını, yalnızca Allah’ın rızasını kazanma niyetiyle, halkın herhangi bir ihtiyacını gidermek üzere, dini, hayır ve sosyal bir gayeye ebedi bir şekilde tahsis etmesiyle kurulan müessesedir” şeklindedir. Vakfın daha birçok tarifinin olduğu belirtilen eserde, daha başka vakıf tariflerine de temas edilir. Kitapta yer alan tariflerden şu ortak neticeleri çıkarmak mümkündür. Vakıf işinin arkasında kesinlikle zorlama yoktur. Bu hayır işlerinin vücuda getirilmesinde yalnızca Allah rızası gözetilmiştir. Vakfedilen maldan halk istifade ettiği için bu hizmet bir kamu hizmetine dönüşmektedir ve insanlar bu hizmetlerden faydalanmaktadır. İslam’da vakfedilen mal, Allah’ın malı olarak kabul edilmektedir. Vakıf sahibi, vakfettiği malını mülkünü daha sonra geri alamaz.

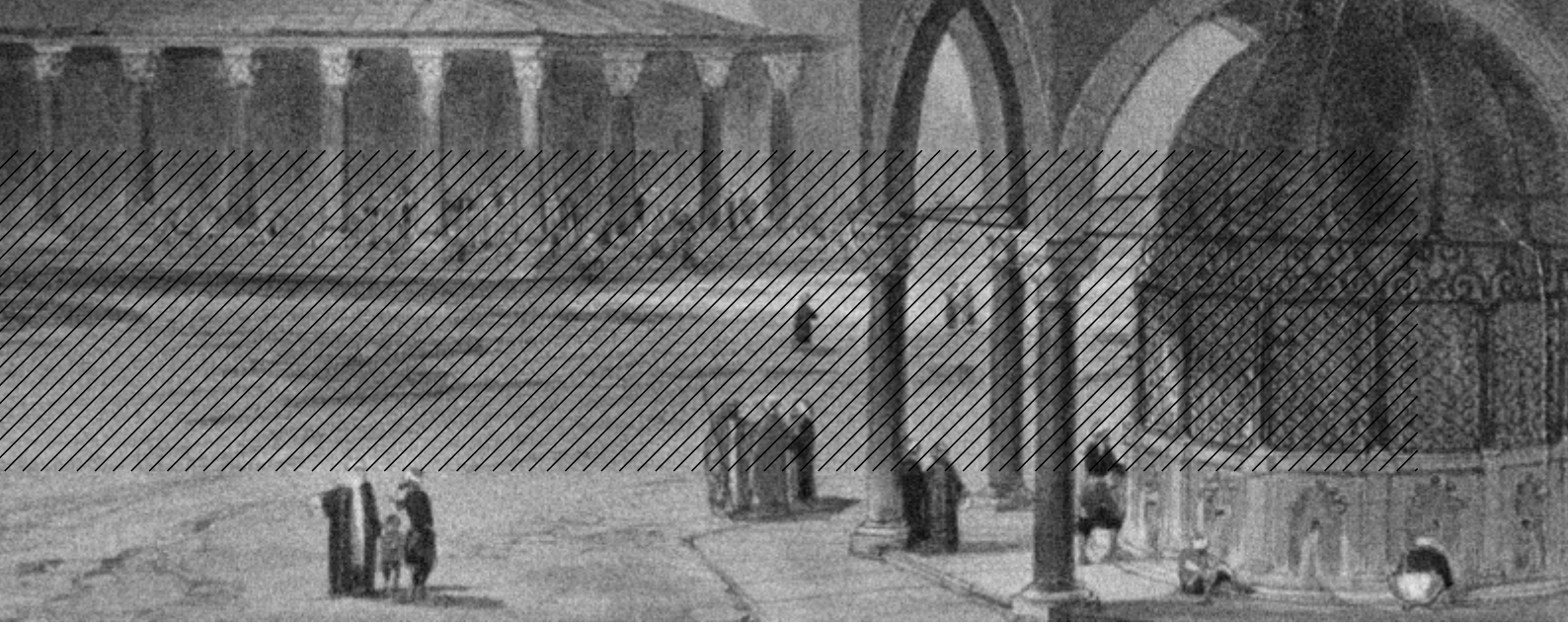
Anadolu’nun İslamlaşmasında vakıflar çok büyük hizmetler görmüştür

İslam ve Türk tarihinde sadece Allah rızası gözeterek kurulan vakıflar, esaslı gelişmesini Osmanlı Devleti döneminde yaşamıştır. Osmanlılar, Anadolu’da kendilerinden önceki Müslüman Türklerin yaşayış tarzlarından, iktisadi, siyasi, ahlaki özellikleriyle ilgili hususlardan faydalanarak daha sonra bunları geliştirip en olgun bir seviyede teşkilatlandırma yoluna gitmişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti’nin mirasından da bu yönde büyük istifadeleri olmuştur. Vakıflar konusunda da aynı metotla devraldıkları mirası geliştirip zenginleştirmişler ve tarihteki en olgun seviyesine çıkarılmışlardır.

Ziya Kazıcı, vakfiyelerin, vakıfların ne derece önemli hizmetler gördüğünü ortaya koyan önemli belgeler, şahitler olduğunu belirtir. Tarihimizde vakfın gördüğü en önemli hizmetlerden biri de, insanların İslam dinine girmelerini sağlamak olmuştur. Ülkelerin, özellikle Anadolu’nun İslamlaşmasında vakıflar çok mühim görevler görmüşlerdir. Ziya Kazıcı, bu konuya ışık tutması için Selçuklular zamanında kurulan Altun-aba Vakfı’nın güzel bir örnek teşkil ettiğini ifade eder. Vakfın vakfiyesini neşreden Osman Turan’dan şu bilgileri aktarır: “*Bu vakfın dikkati çeken bir kaydı da İslamlaşma faaliyetine aittir. Konya şehrinin dış kısmında Meydanı mahallesinde bulunan ve 18 odası olan hanın gelirinden beşte birini yerli ve yabancı olup da İslam dinini kabul eden Hıristiyan, Yahudi ve Mecusilerin, yemek, elbise, ayakkabı ihtiyaçlarını gidermek ve sünnet edilmeleri, namaz kılacak kadar Kur’an öğrenebilmeleri için gereken masrafları karşılamak amacıyla vakıf eyledi.*” Vakfiyede yer alan bu ifadeyle, Selçuklu mülkünde gayr-ı Müslim tebaanın İslam’a geçmesinde vakıfların oynadığı önemli rol anlatılır.

Osmanlı da, fethettiği yerlerde kurulan vakıflardan ve iskân politikasından bu konuda faydalanmıştır. Vakıflar, fethedilen yerlerde İslam’ın yayılmasında büyük kolaylıklar sağlamıştır. Kurulan tekke, zaviye, cami, medrese ve imaret gibi kurumlar sebebiyle buralara şeyh, müderris, imam, vaiz gibi şahsiyetlerin göç etmesi, Anadolu’daki Türk halkının da buralara göç ederek yerleşmesini sağlamıştır. Fethedilen yerlere gelen göçmenlerin ihtiyaçları, yerleşinceye kadar vakıflar tarafından karşılanmıştır. Onlar da göç ettikleri, yerleştikleri yerlere Türklerin, İslam’ın inanç ve medeniyetini taşımışlardır. Bu sayede fethedilen yeni yerler, kolay ve hızlı bir şekilde Türkleşmiş ve İslamlaşmıştır. Ayrıca, ilhak edilen, Osmanlı bünyesine yeni katılan yerlerdeki vakıflara da, vakfiyesindeki şartlara uygun olarak yönetildiği müddetçe dışarıdan müdahalede bulunulmamıştır. Dışarıdan yapılabilecek başka müdahalelere de mani olunmuştur. Burada aranan tek şart, vakfın, vakfiyesinde belirtilen şartlara uygun olarak yönetilmesidir. Bu yönüyle Osmanlı, vakıfları koruma ve şartnamelerine uygun olarak faaliyet göstermeleri hususunda titiz bir yaklaşım göstermiştir.

Osmanlı’da vakıflar, sadece fakirlere yardım amacıyla sınırlı kalmamış, umumi hayatın her sahasında, kültür, ilim ve irfanımıza da önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Ayrıca şehirlerin her türlü amme hizmetleri, sosyal yardımlaşma, imar ve iskânında da mühim rol oynamışlardır. Bu kurumların dini mahiyet taşımaları, devamlılıklarını sağlayan en önemli unsur olarak kabul edilir.

Vakıfların en önemli hizmetlerinden birisi de, eğitim-öğretim alanındaki faaliyetleridir

Vakıfların gördüğü hizmetlerin en önemlisi ve en başta geleni, eğitim ve öğretim alanındaki faaliyetlerdir. Bunun için tahsil görecektalebelerin, yeme, içme, barınma ihtiyaçlarını giderecek bir mekânın tahsis edilmesi gerekmektedir. Mekân ihtiyacının giderilmesinden sonra eğitimi verecek kadronun kurulması gelir. Bunlar hep maddi imkânlarla gerçekleştirilebilecek işlerdir. Osmanlı'da bu ihtiyaç büyük ölçüde vakıfların sunduğu imkânlar sayesinde giderilmiştir. Osmanlı'nın kuruluşundan başlayarak yıkılışına kadar eğitimle ilgili giderler vakıf kurumu tarafından karşılanmıştır. Vakıflar bu yönüyle devletin eğitim için ayıracakları bütçeyi karşılayarak onu büyük bir yükten kurtarmıştır.

Ekonomik yönden hem devlete ve hem de halka büyük faydaları bulunan vakıflar, devlette halk arasında köprü vazifesi de görmüşlerdir. Osmanlı eğitim sisteminin kalbi olarak değerlendirebileceğimiz medreseler, vakıflar sayesinde eğitim hizmetini görebilmişlerdir. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra 'Sahn-ı Seman' medreselerini kurmuş, bu medreselerin yaşaması için geniş vakıflarda bulunmuştur. Padişahların dışında vezirler, devlet adamları, saray mensupları da medrese kurmuşlar, bu da başta İstanbul olmak üzere devletin ilim merkezi haline gelmesini sağlamıştır. Osmanlı devlet ricali, sadece kendi adlarına vakıf kurmakla kalmayarak başkaları tarafından kurulan vakıflara da yardım etmişlerdir. Padişahlar bu konuda her zaman başı çekmişlerdir. Özellikle geliri azalan vakıflara yardım etmişler, onların faaliyetlerine rahat bir şekilde devam etmelerini sağlamışlardır.

“Sultanların veya şahısların hayratıyla beslenen sayılamayacak kadar çok güvercin sürüsü var”

Osmanlı'da vakıfların tesirlerini hayatın her safhasında görmek mümkündür. Hayvanların istifadesi için kurulan vakıflar, hepimizin bildiği ve ecdadımızın bu davranışıyla iftihar ettiğimiz hususlardandır. Yazar, 1874 yılında İstanbul'a gelen İtalyan seyyah Edmondo de Amics'in, konuyla ilgili şu gözlemlerini paylaşır bizlerle: “Sultanların veya şahısların hayratıyla beslenen sayılamayacak kadar çok güvercin sürüsü var. Türkler, kuşları himaye edip beslerler. Kuşlar da onların evlerinin etrafında, denizin üstünde ve mezarların arasında şenlik eder. İstanbul'da her yerde, insanın başı üzerinde, dört bir tarafında kuşlar vardır. Şehre köy neşesi dağıtan ve ruhunuzdaki tabiat duygusunu durmadan yenileyerek içinizi serinleten cıvı cıvı sürüler, size şöyle dokunup geçer.” Osmanlılar, yırtıcı kuşları bile ihmal etmemişler, bazı imaretlerde artan yemekler israf edilmeyerek bu hayvanların aç kalması için değerlendirilmiştir.

Ulaşımdan ziraata kadar hayatın her sahasında yaygınlaşan vakıfların hizmetlerini sayabilmek mümkün değildir. İnsanı ekonomik ve ruhi yönden rahatlatan bu kuruluşların, sanat, kültür, ilim ve irfan bakımından da Osmanlı toplumunu yücelten etkileri olmuştur. Ayrıca bu kuruluşlarda görev yapanlar, görevlerinin karşılığı olarak ücret alırlar. Böylece vakıflar, sağladıkları istihdamla ekonomiye büyük katkıda bulunmuşlardır. Osmanlılar, devletin sosyal ve ekonomik yönden zenginliğinin gelişmesi için vakıfların kurulmasını teşvik etmişlerdir.

İslam toplumunda, özellikle Osmanlı'da, cami, medrese, tekke ve zaviye, kervansaray, imarethane, han, çarşı, arasta, bedesten, hamamlar, hastane, çeşme ve daha birçok eser vakıflar tarafından kurulmuştur. Kitapta bu eserlerin her biriyle ilgili olarak geniş ve değerli bilgiler verilmektedir. Ayrıca vakıf eserler sebebiyle mimari ve sanat da büyük gelişme göstermiştir. Kitap, vakıf kurumunun Osmanlı yönetimi içinde geçirdiği teşkilatlanma, kurumlaşma safhaları hakkında da bilgiler verir.

Yazarın, Osmanlı medeniyetini oluşturan en önemli unsurlardan birisi olan vakıflar hakkında bizlere çok değerli bilgiler veren bu araştırması, aynı zamanda tarihimiz ve medeniyetimizin yüceliğini, yüksekliğini belgeleryle ortaya koyan büyük bir hizmettir.

Tarihte Bazı İlginç Vakıflar Ve Vakfiyelerinden Örnekler

Suleyha Şişman

- Bu yazı Kültür, Sanat ve Edebiyat sitesi [dünyabizim](#)'den iktibas edilmiştir. -

Kadın Sığınma Evi Vakfı

"...ve mezkûr odalarda meydân-ı harb ve gâzada fedâyı can etmiş şühedâ-yı müsliminin afife olan dul hatunları... sakine olalar ve mezkûr ebniyenin (binaların) çatı altı salonu sükkânın (oturanların) ictima ve ibâdetine ve bağçesi tenefüsülerine ve dükkân ittisalindeki (bitişigindeki) salonu icrâ-yı san'atlarına mahsûs ola..."

(Mehmet Bey oğlu Safvet Bey, Bursa 1916)

Kızlara Çeyiz Hazırlayan Vakıf

"Vakf-ı mezkûre vüs'at (bolluk) geldik de... Vücuhi birre sarf oluna yani tezvîc ü teçhiz-i ebkâr u ifam ve ilbas-ı eramîl ü eytam ve kaldırım tamiri misüllü vücuhi birre sarf oluna... Aher meblağ-ı mezid... Bir nefer miskin-i şer'i derecesinde olan kız cihazına ve... Kâr ve kisbden kalan acezeye verilip..."

(Es-Seyyid Mehmed Esad Efendi, İstanbul, 1845)

Yetim Öğrencileri Giydiren Vakıf

"...Ve dahî... Zikrolunan mektebde yirmi nefer yetimlere yirmi kapama ve yirmi pabuc alına ve Kurban bayramında dahî yirmi adet kumaş kavuk ve muallimlerine ve halifelere birer mücter kaftan ve düğme bahâ onar akçe ve nalça bahâ beşer akçe it'a oluna..."

(Canfeda Hatun, İstanbul, 1773)

Yetim Öğrencileri Giydiren Vakıf

"...Ve dahî... Zikrolunan mektebde yirmi nefer yetimlere yirmi kapama ve yirmi pabuc alına ve Kurban bayramında dahî yirmi adet kumaş kavuk ve muallimlerine ve halifelere birer mücter kaftan ve düğme bahâ onar akçe ve nalça bahâ beşer akçe it'a oluna..."

(Canfeda Hatun, İstanbul, 1773)

Hastalara İlaç Yapan Vakıf

"Bitkilerin isimlerini bilen ve bunlardan hastalıklara göre karışım yapabilen, bu işler için gerekli malzemenin başhekim tarafından alınmasını ve bunların kilere konulmasını sağlayan bir kişinin şifalı bitkiler uzmanı olarak atanmasını, bu kişinin aldıracağı malzemenin yeni olmasını, eski ve bozuk malzeme kullanmamasını ve bu kişiye günlük dört akçe; bitkilerin dövülmesi ve çekilmesi için iki kişi dövücü tayin edilmesini ve bu kişilere görevleri karşılığı günlük üçer akçe verilmesini şart kıldım."

(Kanuni Sultan Süleyman, İstanbul, 1547)

Duvar Yazılarını Silen Vakıf

"Akli başında dirayetli birisi vakfın mahi'n-nukuşu (resim, yazı silen görevli) olup her an cami, medrese, darü't-ta'lim, imaret vs. hangisi olursa olsun duvarlarının temiz kalmasına dikkat edecek, yazı yazan, çizen veya pisleyen kendini bilmezlerin pisliklerini temizleyecektir."

(Fatih Sultan Mehmed Han, İstanbul, 1470)

Vakıflar Genel Müdürlüğünce yayımlanan Tarihte İlginç Vakıflar kitabından ilginç vakıfları derliyoruz.

Aşağıdaki liste ve vakfiyelerinden iktibas edilen bölümlere baktığımızda vakıfların rikkatini, incelikle her güzel yerde, eylemde bir mevzi tuttuğunu görüyoruz.

Yaz Günlerinde Soğuk Su Dağıtan Vakıf

Şeyhülislam Ebussud Efendi'nin talebelerinden **Ataullah Efendi**'nin vakfiyesinden: "Ve keza cenabı vakıf mezkur vakıf para ile... Sultan Bayezid'in su yoluna vasıl olan küngüne sarf olunarak yine o menzilin hariminde bir sebil yapılmasını ve keza her sene dört ay sıcak günlerde buzlu ve karlı soğuk su için mahsulat-ı şeriyeden kâfi derecede sarf edilüp buzlu veya karlı tatlı soğuk su ile vakıf paralarla alınan bardaklarla gelen geçen her susuza içirilmesini sonra diğer aylarda yalnız su aktılmasını... şart eyledi."

(İstanbul, 1571)

Türbeleri Tamir Ettiren Vakıf

"Hîn-i şerifte şerbet-i şehadeti nûş eden şühedanın kabirleri ve be-tahsis Davud el-Kayseri kuddise sirruhu'l-azizin medfeni olup şehitlik tabir olunan mahall-i mekabir-i mücahidînin murur-i eyyam ile müsrif-i harap ve mezbelelik olduğuna mebnî hasbeten lillahi teâlâ mahall-i mezbûrede muayene olunan kabristanın cavanib-i erbaası taş diva rîle ihata ve müceddeden bir bi'r-i ma hafr ve inşa..."

(Gümrük-i Kebir Emîni Osman Ağa, Kayseri, 1832)

Haliç'te İstirahat İçin Tesis Kuran Vakıf

"... Balat Kapsu haricinde vaki' âmme için terk olunan arsadan olub üzerine izn-i veliyül-emr ile sayf ve şitada âmme-i nâsın istirahatı için müceddeden bina eylediğim lonca tabir olunur..."

(Vildan Hatun, İstanbul, 1754)

Deniz Kazazedelerine Yardım Eden Vakıf

"...deniz seferi yüzünden İstanbul'da kazaya uğramış, gemileri batmış ol fukaraya ve... felakete uğrayanlara yardımda bulunulması..."

(Süleyman Subaşı Vakfı, İstanbul, 1576)

Sakal-ı Şerifi Mübarek Günlerde Ziyaret Ettiren Vakıf

"... Lihye-i saadet-i nebeviyye dahi leyle-i mevlid-i nebevî... ve leyle-i kadir ve leyle-i adhâda... ve zi'l-hiceti's-şerife-sinin onuncu gecelerinde teyemmümen ve teberrüken güşâd ile huzzâr-ı meclise kemâl-i keremlerinden üç ihlas bir Fatiha-i şerife kıraat ve tilavet etdirülüp ucûr..."

(Mehmed Nuri Bey, İstanbul, 1866)

Fakirlere Yardım Gıda Dağıtan Vakıf

"Ramazan-ı şerifde fukaraya it'am olunmak üzere galle-i mezkûreden yüz elli kuruşluk dakik ve beş yüz kuruşluk rugan-ı sade (tereyağ) ve yüz yirmi kuruşluk şeker ve seksen kuruşluk el-van reçel ve altmış kuruşluk rugan-ı zeyt (zeytin-yağı) ve üç yüz otuz kuruşluk lahm ve seksen kuruşluk beba bir ve nebun ve tuz ve biber ve yüz yirmi kuruşluk sebze ve otuz kuruşluk kahve ve seksen kuruşluk mum ve yirmi kuruşluk sabun ve otuz kuruşluk gaz ve seksen kuruşluk kömür ve seksen kuruşluk hatab dahi mütevellî yediyle bi'l-iştira' harc ve sarf ola..."

(Mehmed Said Efendi Vakfı, İstanbul, 1904)

Muallimlere Tütünü Yasaklayan Vakıf

“...zinhar ve zinhar şarib-i duhân (duman/tütün içici) muallim-i sibyan olmaya...”

(Mehmed Ragıb Efendi, Diyarbakır, 1833)

Helalleşme Vakfı

“Bursa’da vâkıfın bahçeye bitişik olarak yaptırdığı dâru’t-ta’limîn muallimine burada ücretsiz çocukları okutup sevabını vâkıfın üzerinde hakkı olup da eda edemediği ve gıybetini yapıp şerefine dokunduğu ve helalleşmek istediği kimselere bağışlamak üzere Cenab-ı Hakk’ın bunu vâkıfın günahlarına kefaret kılması ümidi ile her gün üç dirhem tayin etti.”

(Molla Gürânî, Bursa, 1484)

Meyve Yediren Vakfı

“Ve Harmanyeri dairesinde zeytün ağaçlarından ma’ada armud ve elma ağaçlarının meyvesini hâzır olan fukara, rızaen lillâh ma’an ekledeler... ve birer dest-i mal mikdarı dahi götüreler. Ziyadesine ta’arruz etmeyeler... Ve bir ferd mani olmaya...”

(Bıyıklıade Mehmed Ağa, İznik, 1594)

Şehir Estetiğini Koruyan Vakıf:

Mehmed Hayri Paşa’nın vakfının şehir estetiğine destek veren şartlarında, cami manzarasını kesmemesi, şehre güzellik ve ahaliye gezinti mahalli olması için mahallin üzerine bina yapılmaması ısrarla belirtiliyor: “...Ve mezkûr iki bin yüz yirmi üç arşun mahall, cami-i şerif manzarasının adem-i ihlali ve her türlü ahvalde ahaliye ilticagâh ve mahall-i tenezzüh olmak üzere hiçbir sebep ve bahane ile ve hatta muvakkat bile olsun baraka ve salaş tarzında bir güne ebniyye inşa edilmeyüp daimen ebniyyeden âri olmak ve yalnız bağçe haline ifrağ ve münasib mahalline havuz inşası ve kabil-i nakl-i kanape ve iskemle vaz’ı...”

(Selanik, 1903)

Sıcakta Sebillere Kar Suyu Koyan Vakıf

Yaz günlerinde her gün bir katır yükü kar satın alıp kasaba camiinin sebilhanesine döktürerek müminlerin soğuk su içmesine vesile olan **Hüseyin oğlu Ali Ağa Vakfı**’nın vakfiyesinden: “Her yevm bir yük kar iştira olunup bir dengi cami-i mezkûr kapusunda vaki.. sebilhaneye.. verilip eyyam-ı sayfda doksan gün tebridima olunarak iska-i cemaat-i müslimin-i âbirin oluna...”

(Aydın, 1860)

Kışın Abdest Alanlara Sıcak Su Temin Eden Vakıf

“... Cami-i mezkûrun ittisalinde müceddeden bina ve ihya ettiğim abdesthanede vaz ettiğim kazanda eyyam-ı şitada kifayet mikdarı hatab ile sab olunan suyu kaynadıp iznimle âmme-i müslimîn abdest almalılar”

(Kocabeyzade Abdülhadi Efendi Vakfı, Ankara, 1721)

Müslüman Esirleri Kurtaran Vakıf

“Merkûm vâkıfe, üserâ-i müslimînin mahzûl frenklerin ellerinden kurtarılmasına... ve kurtardığı kimseler bilâd-ı müslimîne vâsıl oluncaya kadar onların nafaka ve kisvelerini de i'tâ edilecek.”

(Saliha Hatun Vakfı, Şam, 1308)

Savaşa Giden Gazilere At Veren Vakıf

“Fî sebîlillah vakf olunan yundlardan hâsıl olan atları, ... guzâtı müslimîn ve kihât-ı alâ simat-ı mücâhidinden herhangi gazinin atı olmayub küffar-ı bed-tebâra gaza etmek için at isteye, ... ol gaziye bir yarar at verile...”

(Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa, İstanbul, 1574)

Boğazda Temiz Hava Aldıran Vakıf

“Çeşme kurbunda bina eylediğim köşk ve liman dahi vakıf olub ümmet-i Muhammed teneffüs eyleye...”

(Peksimetçibaşı Ramazan Efendi Vakfı, İstanbul, 1730)

Eğitimde Kaliteli Personel İstihdam Eden Vakıf

“Vâkıfenin inşa etmiş olduğu mektebe gelince: Kıraat ve tecvid ehlinden Kur'an-ı Mecid'i bilmekte mahareti olan, güzel vasıflarla muttasıf, iyi ahlakla mütehallik bir kimse oraya muallim tayin olunup Müslüman çocuklarına öğretir... Onlara şefkat kanatlarını indirir, onlar arasında hiçbir fark yapmaksızın cümlesine kendi evladına baktığı gözle bakar, talim ve terbiye kanunlarına riayet eder. Onlara karşı samimi bir dost hatta müşfik bir baba gibi davranır... Vazifesi altı dirhemdir.”

(Haseki Hürrem Sultan, İstanbul, 1551)

Kazandığımız Özgürlük, Kaybettiğimiz Yasin Naci

Hatice Beyza Öztürk

Bu yazı elbette ki “hiç tanımadığım” okul arkadaşıma ithaf edilecek; zaten aksi düşünülemezdi...

Biz ülkece çok acayip bir şey yaşadık, sadece bugünün insanları olarak biz değil; yitirdiğimiz dünün insanları ve gelecek nesil de çok acayip bir şey yaşadı. Biz ümmetçe yaşadık her ne yaşadıysak... Gözyaşı döktük o gece; Kıbrıs, Bosna, Suriye gözyaşlarımızı sildi... Terledik terimizi Sudan sildi. Öldük –ki güzel öldük-, Yemen yıkadı cansız bedenlerimizi. Zamanında yaralarını sardığımız, gözyaşlarını sildiğimiz kim varsa yanımızdaydı, meydanlardaydı... Yani 15 Temmuz salt Türkiye Cumhuriyeti'ne indirgenemezdi, ümmete haksızlık olurdu...

Aslında çekincelerim yok değil; ülkede pek az olmayan insanın üzerinden prim yaptığı, üzerine iş kurduğu, memur olduğu bir hadiseyi kendimce yorumlamak hususunda... Ben mesleğimim ilanihaye varoluş sebebi olacak adalet terazisinden yorumla-yabilirim en fazla. Neler

olduğunu defaatle anlatmaya lüzum yok ama yüreklerin bizler uğruna şehit olan insanlar için defaatle sızlamasına lüzum var.

Adalet, bir darbeden sonra susanan su gibiydi Türk halkı için. Çünkü çöle çevirmişti ülkeyi dost bildiklerimiz. Biz bu çölde bir yudum suya, adalete muhtaç hale gelmiş, belki de getirilmişiz. Darbe girişimi, destan yazmayı seven bir coğrafyada destanlardan bir destana dönüşmüştü, aynı gözyaşlarına hem gurur hem de hüznün sığıldırılmıştı. Adalet aslında darbeden sonra Yasin Naci'nin adı oldu. Tek ders bütünlemesini bırakıp vatani için ölmeyi görev bilen Yasin Naci'nin vicdan terazisinin adı... Adalet nedir deseniz, Yasin Naci'nin henüz 22 yaşında kariyerini, okulunu, kendini değil vatanını, diğer 22 yaşındakileri, diğer okullularını, okuyacakları tercih edişidir derim. Adil davrananlardan derim... Yasin Naci'den öğrendiğimiz bakış açısının ardından bizlerin adalet karşısındaki duruşunu tartışalım mı?

Mesela, gittiği konferanslarda 15 Temmuz'da yaşadıklarını anlata anlata üst düzey bir yerlere gelenler adil mi? Düzmece hikâyelerle kendini 15 Temmuz'un simgesi olarak tanıtan teyzeler, amcalar adil mi? Peki ya şehit ailelerinin adını bile bilmeden onları pervasızca arayıp kendilerine paye isteyen parti teşkilatları yeterince adil mi? Hakkı savunan kalemlerin mürekkeplerinin kurutulması adil mi peki? Hiç sanmıyorum. Mevcut kanun koyucularımız ve uygulayıcılarımız ak

sütün içindeki ak kılı ayırt edebilecek basiretleri mi? Ben soruları sormakla mükellefim...

Adaletin gölgesi çekilince meydana şüphesiz adaletsizlik baş gösterir. Adaletsizlik güvensizliği; güvensizlik paranoyayı; paranoya cinneti getirir. Getirdi de. 18. yüzyıl büyük hukuk düşünürü Cesare Beccaria "Suçlar ve Cezalar Hakkında" isimli eserinde, bir toplumda jurnalcilerin olmasının toplumu mutsuz ve tedirgin edeceğini ve bunun neticesinde de insanların kendilerini kendilerinden dahi gizleyeceğini söylemiştir. Diğer taraftan iftiracıların, üzerine iftira atılanlarla aynı cezayı almasını reçete olarak sunmuştur. Tüm bu söylenenler ışığında darbe sonrası Türkiye'nin geldiği ahvale teşhis koyabilmek elbette ki cesaret işidir.

Darbeden önce vakıf ve derneklerin itibarı görece yüksekti. İnsanlar veren el olmaktan çekinmiyor, Müslüman kardeşlerine koşulsuz güvenmenin verdiği huzura dayanıyordu. Görece huzurluyduk işte. Güveniyorduk. 15 Temmuz

sonrası kaçan Fethullahçılar beraberinde güven ortamını da götürdü. Veren el olmaktan imtina eder olduk. Güvensizlik "temkinli olma" kılıfıyla koynumuza sokuldu. Çekingen duruş ve atalet hali adil ve hakkı savunmaya öncelenir oldu. Dahası haksızlıklara kılıf uyduranlar, hakkı savunduğuna kendini inandıracak kadar kendinden uzaklaştı. Jurnalcilik insanların sırtını sıvazlatan, bir noktada basamak görevi gören, birilerinin sırtındaki hançer; birilerinin elindeki keskin bıçak olarak karşımıza dikildi ummadık şekilde... Velhasıl çabuk unuttuk binlerce yıllık kültürel kodlarımızı, üzerimizde emanet duran kodlarla yeniden yazıldık. Uymadı...

Ben 16 Temmuz sabahı yeniden tanımlamaya başladığım o saf adaleti arıyorum.

Kaybettiğimiz meslektaşım Yasin Naci Ağaroğlu'ndan hepimize kalan "iyiyi ve adil olanı bulma sanatı"nın yolcusu olarak ilan ediyorum kendimi.

Rabbim öldüğünde dahi adalete yol gösteren Yasin Nacilerden eylesin.

Ruhuna El-Fatiha...

Vasıf Sahibi Vakıflara Talip Olmak

Mahinur Özdemir

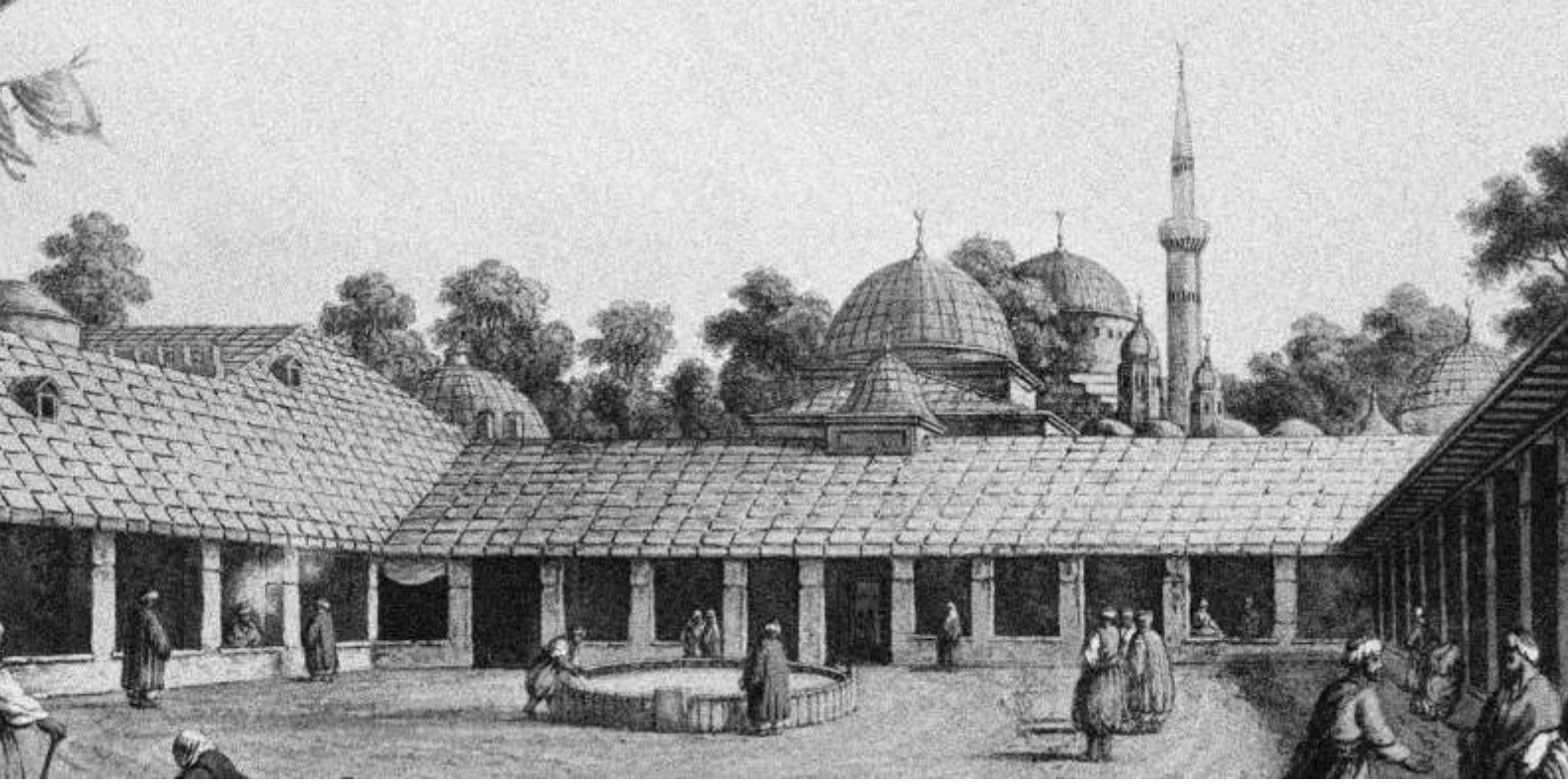
Vakıfların geçmişten bugüne kadar üstlendikleri görevler; onların Müslüman toplumlar tarafından benimsenmesini ve çeşitli sosyal faaliyetlerde ciddi bir yerinin olmasını sağlamıştır. Birçok sorumluluğu üstlenerek toplumdaki derin yaraları sarmaya, eksikleri gidermeye, gedikleri kapatmaya gönüllü, mazlumun yanında, zalimin karşısında yer almayı kendine ödev bilmiş bu kurumlardan bazıları günümüzde bazı açılardan yetersiz kalmaya başlamış, gidermeye çalıştığı eksikleri ne yazık ki kendi temelinden çıkarmaya başlamıştır. Amacından gün geçtikçe sapmaya başlayan ve niteliğini günden güne kaybeden kimi vakıflar yaraları sarmayı bir kenara bırakın, toplumda yeni yaralar açmaya başlamışlardır.

Gidip gördüğüm bazı vakıflarda İslami duruşa yakışmayan birçok olayla karşılaştım. Hele ki bazı vakıflar dedikodu kazanı haline gelmiş durumda; yanlış-doğru olduğu bilinmeden konuşulan meselelerin kimseye faydası olmadığı gibi insan hakkına girmek de pek kimsenin umurunda değilmiş gibi duruyor. Dinin emrettiği ibadetleri size elli defa söyleyebilecek vakıf ehli insanların gıybet çukuruna düşmüş olması ciddi bir problem. Kalabalık ortamların en büyük sorunu da bu sanırım. Buldukları yerin farkında olmadan diline kemer vuramayan kişilerin vakıflara ve ilmi gruplara verdiği zarar ne yazık ki çok büyük. Kendi yaşadığım ve vakıflarla arama mesafe koymama sebep olan bir diğer olay telefonla özel

bir mesele konuşurken bir başkası tarafından dinlendiğimi fark etmem. Bu olaylar elbette vakıfların ekseriyetini kapsamaz ancak gördüğüm ve duyduğum başka şeylerle birlikte bu olay vakıflara karşı ciddi bir mesafe koymama sebep oldu. Bu tarz nahoş tavırlar toplumun her kesiminde olabilir ancak vakıf gibi yerlerde pişmiş insanlar bu hususlara çok daha fazla dikkat etmeli. İnsanlar böyle yerlere gelirken iyi arkadaşlıklar kurmak, kaliteli ve ahlaklı çevreler edinmek, hayırlara vesile olabilecek sosyal faaliyetlere katılmak amaçlı geliyor. Ancak vasfını kaybetmiş vakıfların günden güne belirgin hale gelmesi toplumların yozlaşmasıyla ne yazık ki paralel ve güzel amaçlarla vakfın kapısından girenler üzgün ifadelerle o kapıdan çıkmak zorunda kalabiliyor. Bir başka gördüğüm problem ise vakıfların çeşitli insanlar tarafından sahiplenilmesi ki bu olması gereken son şey ve vakıf ruhuna tamamen aykırı bir durum. Orada gönüllü olarak bulunmaya başlayan, Allah rızası için vakıfta aktif görev alan kişilerin bir süre sonra kendisini vakfın sahibi gibi görmeye başlaması ve enaniyet duygusuna kapılması da konuşulması gereken konular arasında. Bu tür problemlere kişilerin kendi problemi gibi bakamayız. Nitekim her vakfın kendisine ait bir ruhu vardır ve içindeki insanlar da bu ruhu içlerine solurlar. Yani bir vakfın barındırdığı hava er ya da geç orada bulunanların karakterine ve ciğerine nüfuz ediyor. Bu sebeple vakfın ruhunu her daim dinç ve temiz tutmak ve mâhiyetini kaybettirmemek ciddi bir önem arz etmekte. Güzel duygularla kurulmuş olan vakıflara sahip çıkmak ve onları kuruluş amacında ve özünde sabit tutmak bizlerin görevidir.

Bu küçük içsel eleştiriden sonra söylenmesi gereken bir diğer mesele de vakıflara olan gereksiz düşmanlıklar... Vakıfların varlığını siyasi ve ideolojik bir tehdit olarak algılayan ve bu yönde kara propaganda yapan kişilere karşı sağlam ve idealist bir duruş sergileyebilmek gerekiyor. Herhangi bir vakıfta herhangi bir kişinin yaptığı herhangi bir ters tutum ve davranış apar topar büyütülüyor ve tüm vakıflara

mâl edilmeye çalışılıyor. Vakfı da geçtim meseleyi iyice çığırından çıkarıp İslam'ı karalamaya kadar getiren, haddini bilmeyenlere karşı da maksimum düzeyde dikkat etmeli ve eleştiri getirdiğimiz hususların bu tip provokatörlere malzeme olmaması için elimizden geleni yaparak vakıf kültürünün kirletilmemesi ve yok edilmemesi için üstün çaba harcamalıyız. Yüzyılları aşarak ayakta kalmayı başaran vakıflarımızı kimsenin insafına ve siyasi görüşüne kurban edemeyiz, manevi değerlerin nesilden nesle aktarılmasında önemli ölçüde katkısı olan, hayrın ve yardımlaşmanın yayılmasını kolaylaştıran vakıflar toplumun bel kemiğidir; o bel kırılacak veya bükülecek olursa peşimizi ne vakıfların gerçek ehillerinin ahı bırakır ne de mazlumların haykırışı... Geçmişten bu güne nice zorluklarla ve emeklerle açılıp faaliyete başlamış olan vakıflar bu zamana kadar gelebildiyse, üzerinde alın terinin kokusuyla ve kutsal duygularla gelmiştir ve bu alın terini unutmaya kalkarsak bunun hesabını ne bu dünyada ne de mahşerde verebiliriz. Bu hususta hepimize şahsi ve toplumsal görevler düşüyor. Bu görevleri icra ederken pusulamızdan faydalanmak yapacağımız en isabetli davranış olur:

Al-i İmran suresinin 104. ayeti; "Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir."

Al-i İmran suresinin 113. ayeti; "Hepsi bir değildir; ehl-i kitap içinde istikamet sahibi bir topluluk vardır ki, gece saatlerinde secdeye kapanarak Allah'ın âyetlerini okurlar."

Al-i İmran suresinin 103. ayeti; "Hepiniz topluca Allah'ın ipine sarılın, parçalanıp ayrılmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın."

Hucurât suresinin 12. ayeti; "Ey iman edenler! Birbiriniz hakkında, yersiz zanda bulunmaktan kaçının. Çünkü bazı zan ve şüphe vardır ki, günahdır. Birbirinizin gizli yönlerini araştırmayın ve birbirinizi arkadan çekiştirmeyin. Biriniz ölü kardeşinin etini yemek ister mi? Hayır, siz ondan iğrenirsiniz! Öyleyse başkasını çekiştirmekten de, öylece iğrenin ve yolunuzu Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışın. Şüphesiz Allah, tevbeleri kabul eden ve acıyandır."

İsrâ suresinin 36. Ayeti; "Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi, yaptıklarından sorumludur."

Ayetlerde geçtiği üzere kişisel ve toplumsal ahlaki değerlere özen gösterir ve nefsimizle vereceğimiz mücadelelerde hak yolunu seçersek eminim ki yozlaşmaya karşı en büyük savaşı vermiş oluruz. Bir taşla iki kuş misali hem içimizdeki adaleti, düzeni sağlarken hem de kendini ve sınırını bilmeyen vakıf düşmanlarına da haddini bildirmiş oluruz.

Gelecek nesillere düzen, ahlak, adalet, güç timsali toplumlar bırakmak istiyorsak, vakıflarımızın kapısına sürülen kara lekeyi temizlemeli ve manevi değerlerini yükseltmeliyiz. Bu işe; tüm yavanlığı, yozluğu, kiri, pası kısacası vasıfsızlığı kapı dışarı ederek ve vasıf sahibi vakıflara talip olarak başlamalıyız.

İSLAMİ İLİMLER

Ayşe Can

“

Asr'a yemin olsun ki,
insan gerçekten ziyandadır.
Ancak iman edenler,
salih ameller işleyenler,
birbirlerine hakkı tavsiye edenler,
birbirlerine sabrı tavsiye edenler
istisnadır.

Asr Suresi, 1-3

Kuran-ı Kerim'in daha birçok yerinde iman edenler ve güzel amel işleyenlere yönelik övgü ve vaatler vardır. "Mümin olarak, erkek veya kadın her kim salih ameller işlerse, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar" (Nisa-124). Yine Maide suresinin 9. ayetinde "Allah, iman edip salih ameller işleyenler hakkında onlar için bir bağışlama ve büyük bir mükâfat vardır diye vaatte bulunmuştur" buyurulmuştur.

Yüce Allah kendi mağfiretine mazhar olunmasını ve cennetin kazanılmasını iman ve amele bağlamıştır. Aynı şekilde dünya ve ahirette ziyan olmaktan, rezil bir hayat sürmekten kurtulabilmek için de önce iman sonra amel gerekir. İman Allah'ın bu dünyadaki her şeyi yarattığını ve yine her şeye hâkim olduğunu kabul ederek, kimseyi

İMANDAN SONRA AMEL!

ona ortak koşmayarak inanmaktır. Hemen akabinden gelen amel ise bu imanın insana güzelce işlenmiş olmasının verdiği sonuçtur. Şüphesiz ki uğraşıp çabaladığımız işlerimizin arkasında ona duyduğumuz kuvvetli bir inanç vardır. Bir diğer deyişle insanı amele iten şey inancının kuvvetidir. Yüce Allah'ın buyurduğu gibi salih ameller işlemek güçlü bir imanın sonucudur ki bunları birbirinden ayırarak ele almak isabetli bir bakış açısı değildir.

Salih amellerin önemini kitabımız Kuran'dan aldıktan sonra onun tam bilgisini de Peygamber Efendimizden (sav) öğreniyoruz. Efendimiz hem amellerin nasıl olması gerektiğini açıklamış hem de bu amellerin neler olması gerektiğini farklı zamanlarda bize haber vermiştir. Öncelikle "Ameller niyetlere göredir" (Buhari) diyerek herkes

neyi niyet ederek o ameli işliyorsa ona göre kazancının olduğunu belirtmiştir. Niyet sadece Allah rızası ise onun mükâfatı Allah katındadır ama niyet nefis için veyahut bir başkası içinse onun karşılığı Allah katında değil dünyadaki kazancıdır. Peygamber Efendimiz (sav) bizi açıkça uyarmaktadır. İyi zannettiğimiz amellerimizin arkasında ne niyetin olduğuna çok dikkat etmeli, şeytanı uzak tutmalıyız.

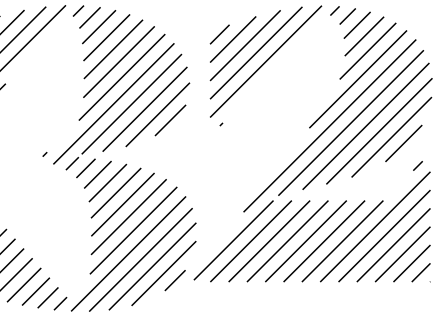
Efendimize (sav) ümmetinden pek çok farklı şahsiyetin en hayırlı amelin ne olduğunu sorduklarını hadis kaynaklarından öğreniyoruz. Efendimiz (sav) ibadetlerden sonra Allah katındaki en hayırlı amelleri muhatabına göre farklı cevaplamış, herkesin neye ihtiyacı varsa onu öğütlemiştir. Kimine en hayırlı amelin anne-babaya itaat olduğunu söylerken kimine Allah yolunda ci-

hat demiş, kimine en hayırlı amel insanlara yemek yedirmen, gördüğüne selam vermen diyerek onun sosyal hayatını düzeltilmesini istemiştir. Yine akrabayı ziyaret, yetim ve öksüzlere yardım etmek, ilim öğrenmek ve öğretmek, iyi nesiller yetiştirmek, Kur'an okumak, sabır, tevekkül, şükür, zikir vb. güzel ve faydalı davranışlar salih amellerin kapsamı içinde değerlendirilmiştir. Bize gelen bu bütün hadislerde güzel amellerin neler olduğunu görmekteyiz.

Zannımızca buradaki Allah yolundaki cihat kısmını biraz daha açmaya gerek var. Cihat daha önceki yazılarımızda işlediğimiz gibi; Allah'a kulluk etmek; Allah ve Resul'ünün koyduğu ölçülere riayet etmek, bu ölçülerin toplum hayatına uygulanmasına çalışmak, İslam'ı diğer insanlara tebliğ etmek, İslam ülkesini ve Müslümanları her türlü tehlike ve saldırılara karşı savunmak ve gerekirse savaşmak; kısacası İslam'a hizmet gibi geniş kapsamlı bir anlam taşımaktadır. İslam'a hizmetin en doğru şekilde yapılması şüphesiz ki birlik ve beraberlikle olur. Bunun için vakıf, dernek, hayır kuruluşlarında yapacağımız çalışmalar büyük ölçüde cihat kavramına dâhildir. Atalarımızın da bir elin nesi var iki elin sesi var sözü gereğince tek başımıza verdiğimiz mücadele ve hizmetler her zaman büyük kitlelere ulaşmayabilir. Bu yüzden hem insanlarla ilişkimizi arttırabilmek hem de daha faydalı olabilmek adına kurum ve kuruluşlarda yapılan işlere yardımcı olmanın bizi daha büyük hedeflere ulaştıracağı kanaatindeyiz.

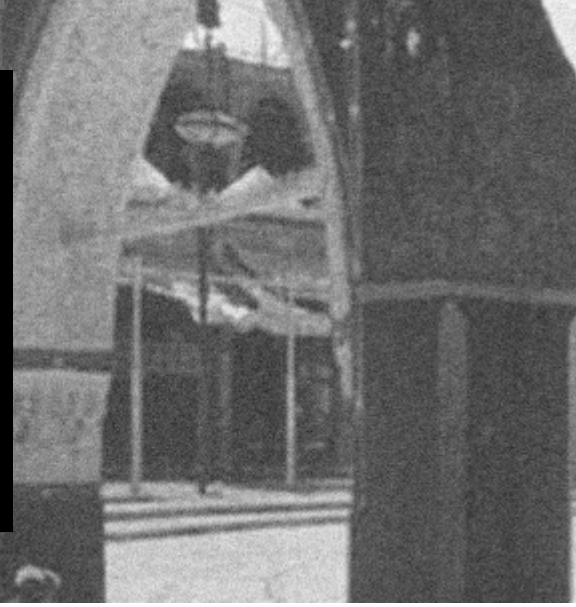
Salih amellerimiz bizi cennete götürecektir unsurlarımızdır. Kimlerle vakit geçirdiğimizden ve neler yaptığımızdan hesaba çekileceğimizin farkında olarak bu düsturla hareket etmeliyiz. Ama tam burada dikkat edilmesi gereken çok ince bir nokta var: -Allah buna riayet edenlerden eylesin- yaptıklarımızın hepsini Allah rızası niyetiyle yapmalıyız. Rabbim amellerimizi ve amellerinizi kabul etsin.

İslam'a Kavuşma

Toleuzhan Galiyeva

Dün Kâbe'ye doyamadan otele döndük. İnsan oradan hiç ayrılmak istemiyor. Ama yapacağımız diğer ibadetler için dinç kalmalıyız. Bunun için de dinlenmeliyiz. Hani Allah'ın elçisine üç genç geliyor ve biri hep ibadet edeceğini, biri hep oruç tutacağını, biri de hiç evlenmeyeceğini söylüyor. Buna karşı Peygamber Efendimiz kendinden örnek vererek onların yanlış düşündüklerini belirtiyor. Bu güç ancak Allah'a aittir. Çünkü o asla uyumaz. Ayete'l Kürsi'de bu açık ve net belirtilmiştir. Evet, Mekke'deyiz. Kâbe'deyiz. Yapabildiğimiz kadar çok ibadette bulunacağız inşallah ama canına bedenine eziyet etmeden. Hepsini denk tutacağız. İnşallah.

Mekke ve Medine birbirinden çok farklıydı. Medine sakin sessizdi. Mekke ise kalabalık ve canlı. Bir abla, "Peygamber Efendimizin zamandaki gibi Medine'de huzur var. İnsan sükûnet buluyor. Mekke'de ise eziyet görmüştü. İnsanların birbiri itmeleri bu toprakta kalmış." diyordu.

Şimdi biz ilk günümüzde umremizi yaptık ben duygusallığımdan dolayı çok ağlamıştım. Bugün iyiyim, artık ağlamalarım bitti. Safiye ile her gün otelden servise binerek Kâbe'ye geliyorduk. Tabi servis ve Kâbe arasında uzun bir mesafe var. Otobüsten inince hareme doğru giden yol üzerinde Peygamber Efendimizin evi mevcut. Şimdi kütüphane olarak kullanılıyor. Sonra biraz yürüme mesafesiyle Ebu Cehil'in evi var. Şimdi tuvalet olarak kullanılıyor. İlk duyduğumda gülmek için kendimi zor tuttum. Sonra dayanamadım, o ka-

dar güldüm ki kendimi durduramadım. Tuvalet yapmaları beni neşelendirmişti. Bilmiyorum değişik bir haberdi.

Türkiye'deki gibi burada farzı hemen kılmıyorlardı. Akşam vakti bazıları sünnet kılmaya başladı. Meğerse akşam namazından önce sünneti kıyorlarmış. Sonra kamet getirildi ve benim çok beklediğim an geldi. İmamın sesini duymak istiyordum. Başladı okumaya. Allahu Ekber. İmam çok güzel okuyor. Her cümlesini, her kelimesini, her sözünü anladığım için namazı huşu ile kıldım. İmam, okuduğu sure içinde geçen "Allah'ım bizim günahlarımızı affet" mealindeki ayeti okuyunca ağlamaya başladı. Orada kendini tutamıyor insan. Ben de ağladım. Sadece ben değil, oradakiler de öyle bir sesli ağladılar ki herkesin kalbine girdi o ayet. Maestro gibi orkestrayı yönetmiş oldu. Çok mutluym. Akşam namazı muhteşimdi.

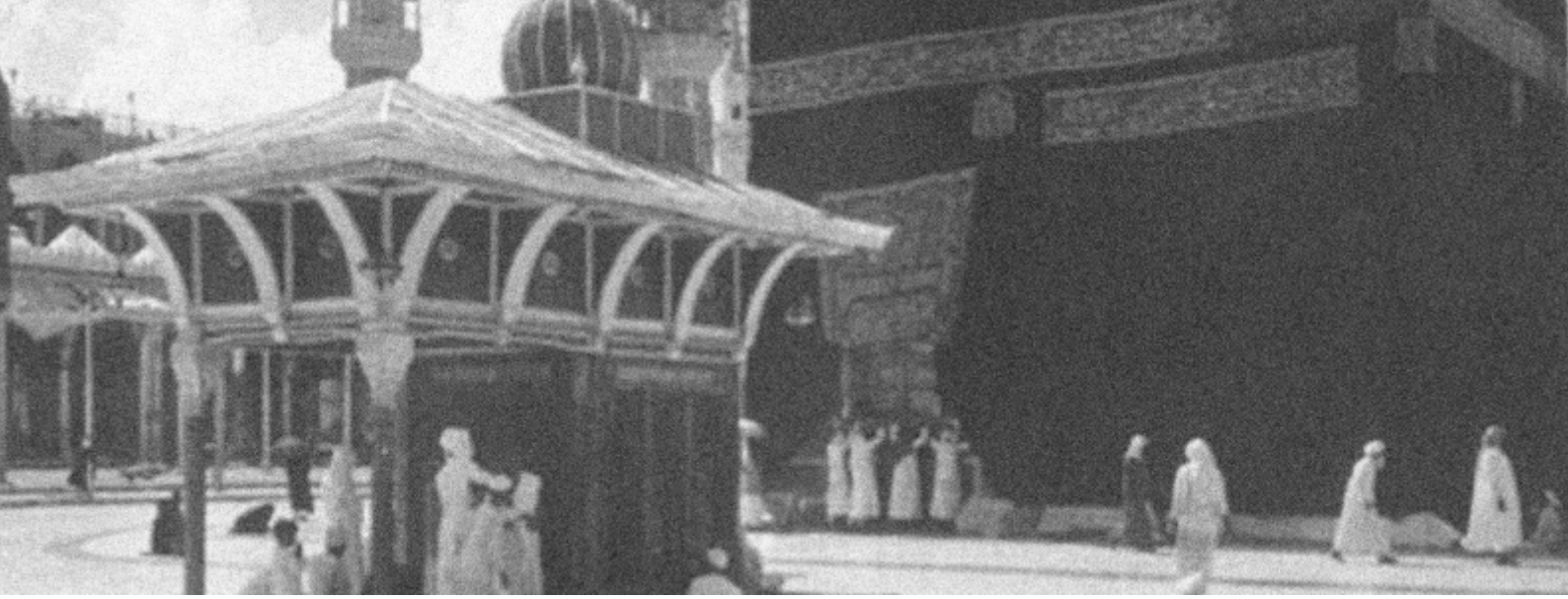
Çıplak ayakla mermer basmaya alışık olmadığım için ilk günlerimde ayaklarım mahvolmuştu. Tavaf edenlere ve Kâbe'ye bakarak huzura varıyor, hem ayaklarımı dinlendiriyor hem Kur'an okuyordum. Yatsı ezanı okundu. Yine merakla bekliyorum imam nasıl okuyacak diye. Sesi maşallah güzeldi. Aynı akşam namazı kıldırın imam gibiydi. Yatsı namazı kıldırın imam Fatiha suresini okurken başladı ağlamaya. O kadar bizi etkiledi ki. Hem Kâbe'ye bakıyorsun hem okunan ayetleri anlıyorsun hem Allah'tan af diliyorsun hem ağlıyorsun. Ne güzel bir duyguydu. Elhamdülillah. Nafile namazlarımda, rüküya gittiğimde Kâbe'yi göremediğimden kıyamı uzatıyordum, Kabe'ye

uzun uzun bakayım ve Kuran okuyayım diye.

Yatsı namazından sonra vitir kılmıyorduk. Çünkü teheccüd vardı. Genelde tavafı hava serin iken yapıyordum. Gece boyunca durmadan tavaf yapıyor, yoruldukça kuran okuyorduk. Sonra Kâbe'ye bakıyor en son namaz kılyorduk.

Teheccüd için ezan okundu. Sabahları soğuk olunca mermerin üzerinde oturmak zor oluyordu. Bu arada mermerin üzerinde namaz kıla kıla dizlerim mosmor olmuştu. Grupla tavaf yaparken insanlar yanındakilerden ayrılmamak için birbirlerini kollarıyla sertçe ittiğinden kollarım da mosmor olmuştu. Sabah namazını yine çünkü imam kıldırdıyordu. Kötülemek istemiyorum ama uyukum geliyordu. Kendime diyorum ki "Ya sen ne yapıyorsun, beğenmiyorsun, bu koskoca Mekke imamı, önemli bir kişi. Sen namazına odaklan".

Her günüm değişti. Tabi olumsuz da var olumlusu da var. Türkler her yerde aynıydı. Çay içme konusunda olsun sigara içme konusunda olsun hep aynılar. Türkler namazda önünden geçilmesine kızar, sıkışmayı sevmez, safları düz tutmaz, nerede rahat ediyorsa oraya geçer, kendi seccadesini serer ve üzerine basılmaz, serdiği alana da geçilmez. Fark ettiğim bir şey daha var. Kadınlar cenaze namazı kılmıyordu. Tabi kendilerinin bileceği iş. Ben sadece gördüklerimi anlatıyorum. Tüm halk için aynı şeyi söylemek yanlış olur. Türklerden bazıları demek daha iyi bir anlatım! Yoksa nice Türkler gördüm ki

bunların tam tersi. Namazda sıkışık durur, yanındakilere öncelik tanır, ibadet konusunda olsun insan haklarını gözetmekte olsun en iyisini yapar. Epey komik anlar da yaşadık. Kâbe'de sanki bazen kendimi Türkiye'de gibi hissediyordum. Çünkü her yerde Türkçe konuşmalar duyuyordum. Maşallah üç ülkenin insanı Kabe'ye adeta yarışarak geliyordu. Türkiye, Endonezya ve Pakistan olarak bu üç ülke en çok gelenleri oluşturuyordu. Ben İstanbul'da ikamet ettiğim için Türkleri iyi tanıyorum. Bana yabancı gelmiyordu hareketleri, tepkileri. Dışarıdan izlediğime göre Endonezyalılar sessiz bir halk. Hiç kavgaya, tartışmaya girmez. Kendi kendilerine ibadetlerini yaparlar. Birisi hakkına girse bile ses çıkarmazlar. Cevap vermezler, bağırılmaz çağırılmazlar. Allah Allah bile demezler. Çok sabırlı ve sakinler. Pakistan halkı ise tam tersi. Hakkını arar. Kavgaya ve tartışmaya müsaitler. Sert bir şekilde itip kakmaları var. Anlattıklarımın hepsi benim görüşlerim. Yanlış da görmüş olabilirim. Çok tatlı Pakistanlılarla da karşılaştım. Mesela bir teyze ve iki kızıyla: Aisha, ve Hafsa. Onlar Arapça bilmedikleri için anlaşmışımız dil İngilizce idi. Bana elma, şeker gibi tatlılar ikram ettiler. Teyze bana "seni kızım gibi sayıyorum, onlara ettiğim duayı sana da ediyorum" diye tatlı tatlı konuşuyordu. Yine başka bir Pakistanlı abla, ben Altınolukta namaz kılariken bekçilik yapıyordu. Kimse beni ezmesin, secdemi rahat yapayım diye önümde kollarıyla yer açıyordu.

Askerleri tavaf yaparken görmüştüm ve şaşırmıştım. Meğerse yük-

sek makamlı birisi tavaf yaparken onlar da yanlarında tavaf ediyorlarmış. Ürdün kralı geldiğinde Kâbe'nin içine girmişti. Her yer polislerle doluydu. Ama işin kötüsü giriş çıkış yasakları vardı. Bu yüzden ihramda olanlar iki saatten fazla beklemek zorunda kaldı.

Burada her şeyden önce hakka girmemek çok önemli. İbadet yapacağız derken kasten yapılmasa da unutarak veya fark etmeden bile olsa kimseyi incitmemek gerekiyor. Ayrıca etrafı pisleterek, temizlik yapan görevlilerin de hakkına girmiş oluyoruz. Ne kötü bir manzara; bir şey yiyorlar ve ambalajı yere atıp gidiyorlar. Ve bu yapılanlar harem bölgesinde, Kâbe karşısında. Bunu aklım almıyor. Nasıl diyorum kendi kendime, nasıl? Otelde de aynı manzara var. Yemek yedikten sonra önünü temizlesen oradaki çalışanlar ne kadar mutlu olur. Tamam, onların işi temizlemek. Ama yetiştiremediklerini görünce insanın kalbi dayanmıyor. Bari diyorum, ben kendim götüreyim. Ne olacak. Her şeye dikkat etmek en güzel bir şey! Nasıl misafirlikte düzgün davranıyorsan burada da aynı şekilde davranacaksın. Biz hepimiz Allah'ın evindeyiz, Allah'ın misafiriyiz.

Haceru'l Evsed'in yanında görev yapanlara daha çok acıyorum. Orası dehşet bir yer. O kadar kalabalık ki. İçinde erkeği de kadını da çocuğu da yaşlısı da herkes var. Ne yazık ki herkes o kalabalığın içinde eziliyor, itiliyor. Erkeklerin ihramları düşüyor, kadınların başörtüsü açılıyor veya yırtılıyor. Şimdi bu değdi mi Haceru'l Evsed'i öpmeye veya bakmaya tutmaya. Bundan dolayı Ha-

ceru'l Evsed'e yaklaşmadım, o manzaraya ben de dâhil olmak istemedim.

Burada ne yaparsan aşk ile yapmalısın. Mekke'de harem bölgesini temizleyen görevliler öyle güzel ve enerjik bir şekilde yapıyorlar ki işlerini hayran kalmamak mümkün değil. Ellerindeki temizlik malzemeleriyle dans edencesine mermeri silmeleri insana temizliği sevdiriyorlar. Kâbe gibi mübarek bir mekânı temizlemek ancak bu kadar güzel yapılabilir. Onlar için dünyanın en güzel işi Kâbe'yi temizlemek. Polisler de aynı şekilde yardımcı oluyorlardı. Bir şey sormak istediğimde, nereye nasıl gidildiğini, çıkış giriş kapı isimlerini öğrenmek istediğimde görevli Suudi polislere başvuruyorduk.

**Kokunu özleyeceğiz,
karşına oturup doyarçasına
baksak da hiç doyamadığımız
manzarayı özleyeceğiz,
Peygamber Efendimizin
ayak bastığı toprakları özleyeceğiz,
ağlayarak ettiğimiz duaları
özleyeceğiz, huşuyla kıldığımız
ibadetleri özleyeceğiz.
Yüksek sesle söylenen
Bismillahi Allahu Ekber ve
Lebbeyk sözlerini özleyeceğiz,
tavafta kafalarına çiçek takan
teyzeleri özleyeceğiz,
kalbimizi Kur'an okuyuşlarıyla
titreten imamlarının seslerini
özleyeceğiz, güzel Kâbe'm
seni çok özleyeceğiz.**

Karşınıza bir İsveçli alsanız, bir arkadaş veya sıradan biri... Biraz da hayatı düzenli biri olsa ve sorsanız "İsveç'in ve senin gelişimine ve hayatındaki iyiliklere en çok sebep olan özelliğin nedir?" diye, büyük ihtimalle alacağınız cevap "kimseye bağımlı olmamak" tarzında bir cümle olur.

Bireysellik aslında herkesin ne demek olduğunu bildiği ama yaşamadıkça yararlarını ve kötülüklerini bilemeyeceği bir tabirdir.

Nedir bu bireysellik? İsveç'in son yüzyılda, savaştan uzak kaldığı dönemde İsveç halkının ve kültürünün geliştirdiği bir hayat tarzıdır. Kimseye bağlı olmadan yaşamaktır ve tabii ki her şey gibi iyi tarafları da, kötü tarafları da mevcuttur. Önce bir kısaca bireyselliği anlatalım, sonra iyilikleri ve kötülüklerine gelelim.

Bireyselliğin işaretlerini göstermek için hayatımdaki en iyi örneğe, sabah işe gitme sürecime başvurayım.

Burada sabah saatlerinde metro çok yoğun olmadığı halde insanlar birlikte oturmaktan ziyade yalnız başına bir köşede oturmayı tercih eder ve bunu "bu benim 'safe zone'um" diye şakayla karışık bir şekilde açıklarlar. Bir korkudan daha çok "bu kadar yer varken illa neden yan yana oturalım" gibi bir düşünce aslında. Tren çok sessizdir. Yabancı uyruklu gençler ya da sarhoş İsveçliler varsa ses duyabilirsiniz trende. Burada İsveçliler de, yabancılar da trende sessizdir; ilk bakışta gözükmese de, neredeyse herkesin kulağında kulaklık ve birçoğunun elinde telefon vardır. Bahsettiğim "safe zone"nun içinde kurulan bir ortam yani... Bu yüzden müzik, sesli kitap ya da "podcastler" dinlemek İsveç'te çok yaygın.

Trenden çıkınca iş yerine varırım. Soyunma odasında herkes birbirine selam verir ama fazla bir diyalog kurulmaz. Tabii ki bu işten işe çok değişebilir ama Türkiye'deki tanıdıklarımla kıyasladığımda çok sessiz bir ortamımız var. Yani insanlar birbirleriyle konuşur ama hayatları hakkında detay vermekten kaçınırlar, samimiyet kurmakta çok müteredditlerdir. Bu durum, işyerinde kötü bir ortam olduğu anlamına gelmez. Bazılarına soğuk gelebilir ama iş yoğunlukla sosyal hayattan çok ayrı tutulur. Bir yandan da üstüne basmak istem ki İsveçliler de en az bizim kadar sever ve bizim kadar sevilir. Sadece sevme şekli ve sevmeyi isteme şekilleri farklı.

İsveç Türkiye Arasında Bireycilik

Mahmud Zahid Candemir

Bu anlattığım sıradan bir gün.

Kısa bir örnekle, daha görünür bir şekilde bireyselliğin iyiliklerini ve kötülüklerini de anlatalım.

İyi olan şeyleri şöyle açıklayabiliriz:

İsveç, küçük olmasına rağmen dünyadaki ekonomik ve politik gücünü bireyselliğine borçludur. Nasıl mı? Bireysellik soğuk ve monotonudur ama maddi üretime çok katkı sağlar. Sonuçta bir işveren için işçilerin kendisini izole edip işini halletmesi daha efdaldir yahut işçilerin birbirleriyle "boş" yapıp gereksiz tartışmalara girmesi verimi düşürür.

Bireyselliğinin halka ve ülkeye katkılardan birisi de insan haklarına verdirdiği önem. Bireysellik sadece kendini izole etme ve kendini bağımsız yapmak değil, başkalarının da bağımsızlığına ve kendine bakabilmesine çabalamaktır İsveç'te. Yani "ben yapıyorsam, başkasının da yapabilmesi lazım" demektir. Engelli insanlara çok önem verilir burada. Sadece engellilere değil; "arkada kalan" herkese. Yabancı düşmanlığı son zamanlarda yükselmiş de olsa, bu gruba kadınlar, Müslümanlar, yabancılar vs. dâhil. Saf bireysellik, ben açık giyinirim, sen kapalı giyinirsin ve buna hiç kimse karışamaz demek. Bu düşünme şekli yanında "ben sorumluklarımı yaparım, sen de yaparsın" düşüncesini getiriyor. İsveç'te ırkçılık yükselmiş olsa da ırkçılığın önünde duran en büyük engel budur; "hiç kimsenin hayatına kimse karışamaz", yasaları çiğnemedikçe tabii.

Kötü yönlerini de şöyle sıralayalım:

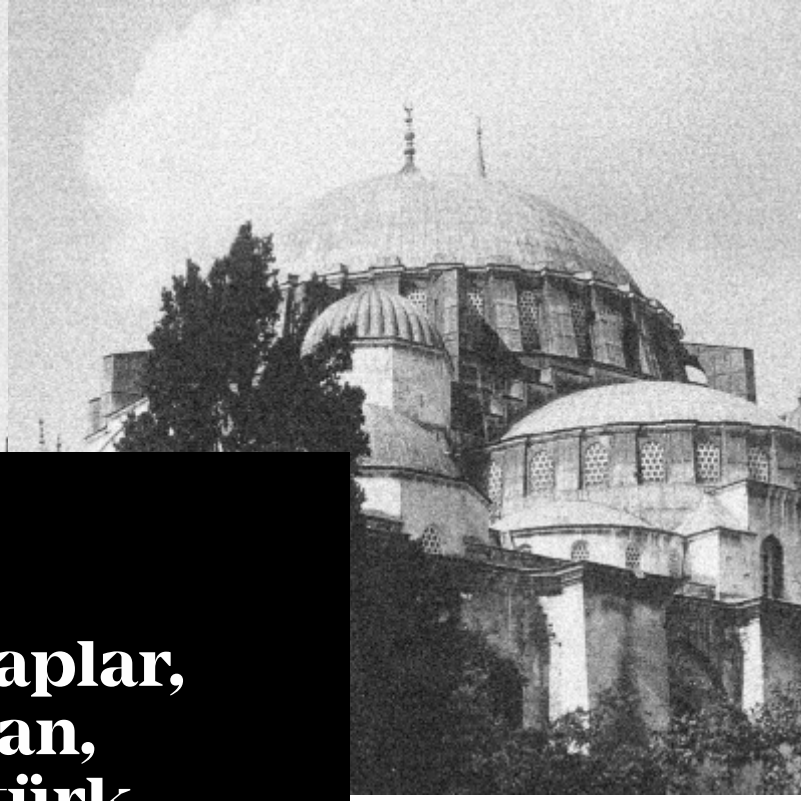
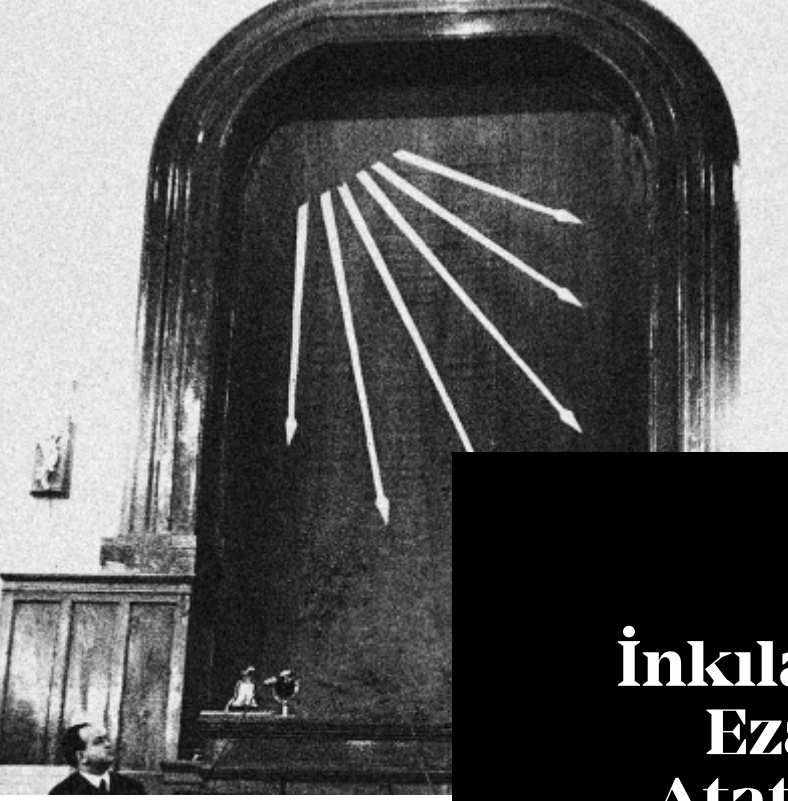
Türkiye'de bireyselliğin İsveç'teki gibi yayılmamasının büyük bir nedeni var: İnsanlar arasındaki yarattığı mesafe. Bu mesafe insanları, "ben ben ben" demeye itiyor ve insanlar cimri, bencil ve sadece kendisini düşünen bireyler haline geliyor.

İsveçlilerin de yakındığı bir durum bu. Dengesiz bireyselliğin getirdiği cimrilik ve bencillik. Hatta bu durum aile içinde de hissediliyor. Anne çocuğunun kirasını çocuğu 18 yaşına girince ödemek istemiyor ya da aile olarak bile bir yere gidince anne baba kendi masrafını, çocuk kendi masrafını ödüyor. Mesela beraber gidilen bir yemekte de bu durum böyle. Anneler çocuklarına yemek yaparken bile masraf diye bakıyor. Çocuk hediye dışında bir şey isterken, "kendin çalış, kendi paranı kazan" diyor. Bizim ebeveynlerimiz, çocuk biraz kendisine bakmasını öğretilsin, paranın değerini anlatsın diye bunu yapar. İsveçlilerde bu gerekenin altında saklanan bencilliktir. Aslında dert çocuğu yetiştirmek değil, onun masrafından kurtulmaktır. Böyle bir ortamda çocuğun büyüdüğünü düşünün. Çocuk otomatik olarak annesine, "sen bana para vermedin, benim param olunca senin onda hiçbir hakkın olmayacak" diyor haklı olarak. Bu fikir hayatlarında birçok yere yansıyor, sizce niye yaşlı bakımevleri bu kadar çok, niye senede bir kere anne babalarını görmeye gidiyorlar, niye boşanma sayıları bu kadar yüksek? Çünkü anne çocuğunu 18 yaşına kadar yetiştirip sonra evden

atmam gerekiyor diye düşününce çocuklar intikam alıyor. Bireysellik herkesin kabul ettiği bir olgu olduğu için ne anne bundan şikâyetçi ne çocuk. Anne çocuğu evden atmak istiyor, çocuk ebeveyni bakımevine yollamak... İsveç halkı da, sosyal kurumlar da bunun farkında artık ve önlem almaya çalışıyorlar. Çünkü depresyon ve intihar vakaları günden güne artıyor. Sarhoş İsveçlilerle görüşüp de "Ne kadar samimi ve cana yakın insanlar" diye şaşırın çoktur. Alkol sadece edep kurallarını değil bireysellik kurallarını da geçici olarak yok ediyor.

Herhangi bir batılı dizi izlemiş birisi görmüştür ki, annelerine senede bir kere - mesela Noel'de - gitmeyi bile yeterli görmek İsveç gibi ülkelerde yalnız karşılanmaz. Bireysellik aileye yansımıştır. Türkiye'de anne baba bırakılmaz. Senede beş-altı kere köye gideriz, mümkünse ailemizle aynı mahallede yaşamaya çalışırız, çok güzel değil mi? Bize göre güzel lakin bir İsveçliye göre, asla! Fazla iç içe yaşamının negatif sonuçlar vermesi bize komik gelebilir ama bir İsveçliye bireyselliğin negatif sonuçlarının olması komik geliyor, bu da böyle.

Birliktelik ve samimiyetin işyerinde üretimin düşmesine sebep olduğu konuşuluyor. Birkaç hafta önce görmüştüm; Avrupa'daki zengin ülkelerde işçilerinin çalışma oranıyla Türkiye'deki oran kıyaslandığında, -tam rakamları hatırlayamıyorum ama- Avrupa ülkesi çok daha yüksek çıkmış. Nasıl İsveçlilerin bireyselliği aile hayatlarına karıştırmaması lazımsa, bizim de aile sıcaklığımız, samimiyetimiz iş hayatımıza olumsuz şekilde tesir etmemeli. Dana önce söylemiştim: Birçok kişi sanıyor ki, İsveç çok daha zengin, ekonomik olarak durumları çok daha iyi ve çok memnunlar. Ama Türkiye'de de samimiyet çok daha zengin. İsveçliler ve Avrupalılar bizim dizilerimizi görünce, bizim ülkemize gelince, bizim ailelerimizi tanıyınca, ister inanın ister inanamayın, "Türkiye çok daha zengin, sıcaklık, samimiyet ve birliktelik olarak durumları çok daha iyi onların" diyorlar. Yani biz onların parasını, bireyselliğini kıskanırken, onlar da bizim samimiyetimizi ve birlikteliğimizi kıskanıyor. Bireyselliğin olduğu yerde samimiyet ve birliktelik olmaz diye bir şey de yok tabii. Her şey yerinde ve zamanında güzel.

İnkılaplar, Ezan, Atatürk, Menderes

Şevket Süreyya

Menderes DP'nin ve iktidarının başında yerini alınca, kendi iç varlığını perde perde, fakat hızla ortaya serdi. Evvela çok kısa bir zamanda; örkülebilecek bir hatip, zaman zaman ters işleyen fakat kendine özgü bir mantık ve uzlaşmaz bir tartışma adamı olarak belirdi. Belki her zaman samimi değildi. Belki zaman zaman hükümleri tek taraflydı. Ve ancak kendi görüş ve ölçülerini doğrulayacak şekildeydi. Belki bazen de hem kendini hem karşısındakileri aldatıyordu. Hatta bazen ona, belki demagog demek de bu bakımdan mümkündür. Ama öyle sanıyorum ki ne yapıyorsa, bilerek yapıyordu. Ve bütün bunların gayesi de gene öyle sanıyorum ki kendinden önceki devrin topyekûn tasfiyesi idi. Yani mazinin ve maziden gelen hatıraların tasfiyesi. Atatürk de dahil olduğu halde... Bu mücadelesinde insafsızdı. Başta Atatürk miti, sonra ikinci adam; daha sonra da onlardan gelen bazı

müesseseler, bilhassa Cumhuriyet halk Partisi ve Halk Evleri gibi... Hatta daha derine inelim: İstiklal Savaşı'nın her şeye damgasını vuran hatırası bile onu rahatsız ediyordu. Adlarına inkılaplar dediğimiz hareketler Lozan, İkinci Dünya Harbi imtihanı, hulasa geriye baktığımız zaman her şey. Kabil olsa yakın tarihimizi silmek ve yeniden başlatmak ister gibiydi. Mesela şu söz onundur:

"İstiklal Savaşı diyorsunuz, bu pekala üç ayda bitebilirdi!.."

Bu sözleri bu açıdan çok dikkat çekicidir.¹ İlk hükümet nutkunda maziden, İstiklal Savaşı'ndan ve Atatürk'ten bahseden kelimeler yoktur.

Daha sonraki bir konuşmasında Atatürk'ü şöyle alır:

"Biz Atatürk'ün inkılaplarını, yaptıklarını konuşabiliriz. Tek parti, tek şef vecizesi varsa, tatbikatta varsa, elbette bunları müdafaa etmekte kendileri ile beraber değiliz. Biz kayıtsız şartsız ne varsa, onların hepsini müdafaa etmek değil... Fakat hepimiz bilirsiniz ki Atatürk; müsbet, menfi, ileri, geri bütün hayatının muhasebesi yapıldıktan sonra büyük adamdır."²

Türkiye'de ezanlar artık Arapça okunacak!" fetvası, Meriç'ten Ağrı Dağı'na, Karadeniz'den Arap çöllerine kadar, köylerde kentlerde yankılar yapacaktır. Köy, kasaba minderlerinde, vaiz kürsülerinde mevlit okuyucuların dillerinde "Peygamber-pesend" Menderes'e hayır dualar okunacaktır. Çünkü Menderes'e göre Türkçe ezan "halka mâl olamamış" bir harekettir. Onun bu buluşu ki elbette ki yabana atılmayacak bir siyasi muhasebe işidir.

Bu sözleri 05.04.1951 tarihinde Büyük Millet Meclisi'ndeki nutkundan alınmıştır. Gene Adnan Menderes inkılaplar bahsinde, 14 Mayıs 1950 seçimleri sonucunun memlekette en büyük inkılap olduğunu sık sık tekrarlamıştır: "14 Mayıs seçimleri ile memlekette, şimdiye kadar yapılanlarla ölçülemeyecek ehemmiyette büyük bir inkılabın en mühim merhalesi aşılmıştır."³ "Halka mâl olmuş inkılaplar" da onun sözüdür. Bu şu demektir ki, yapılan inkılaplara bakılacak, halka mâl olmuş ve olmamış olanlar ayrılacaktır. Mesela Türkçe ezan ne demek? Ona göre, cami içinde ezan ve dualar Arapça yapılırken, minarelerde de ezan pekâlâ Arapça okunabilir. Ama bu muhakeme tarzı başka türlü de pekala yürütülebiliyordu: Minarelerde ezan Türkçe okunur da, camiiin içinde dualar ve ezanlar neden Türkçe okunmasın?.

Fakat ne var ki Menderes'in kullandığı silah güçlüdür. O bunu biliyor. Kendisi belki de ömründe başını seccadeye koymamış olabilir ama:

"Türkiye'de ezanlar artık Arapça okunacak!" fetvası, Meriç'ten Ağrı Dağı'na, Karadeniz'den Arap çöllerine kadar, köylerde kentlerde

yankılar yapacaktır. Köy, kasaba minderlerinde, vaiz kürsülerinde mevlit okuyucuların dillerinde "Peygamber-pesend" Menderes'e hayır dualar okunacaktır. Çünkü Menderes'e göre Türkçe ezan "halka mâl olamamış" bir harekettir. Onun bu buluşu ki elbette ki yabana atılmayacak bir siyasi muhasebe işidir. Gerçi Menderes 08.03.1951 tarihinde ve Millet Meclisi'nde "din ile dünya işlerini birbirinden ayrı tutmayı" savunur. Ama bu prensibin ölçüsü nerede başlayacak, nerede bitecektir? İşte bu ölçü hiçbir zaman verilmez. İnönü için ise görüşleri kesindir. Ona göre İnönü şudur: "Daima Atatürk'ün kanadı altında ve gölgesinde yaşamış olan bir siyaset adamı..."

¹ Yakup Kadri'nin

² Adnan Menderes'in Konuşmaları, Cilt 1, s. 82, Ekici Yayınları, 1957

³ Adnan Menderes'in Büyük Millet Meclisi'nde 02.06.1950 tarihli nutkundan, Menderes'in konuşmaları, Cilt 1, s. 17

Üzümcü*

Ahmet Hikmet Müftüoğlu
*13 Teşrinievvel 1327 (1911)

Büyükada’da. Temmuz başı-öğle üstü. Güneşin eriyip toprakları, yaprakları kavrayıp kavurduğu, yalayıp parlattığı bir gün. Gökten dökülen sıcak yanakları yakıyor, göğüsleri eziyor, nefesleri tıkıyor. Elle tutulabilir bir alev hâline geliyor. Ortalık gözleri kamaştırarak derecede aydınlık. Karşıdaki çamlar yanık, siyah birer leke gibi duruyor. Bu kadar aydınlığa dayanamayan gözler sönüyor ve kapanan göz kapakları altında kırmıldamak istemiyordu. Yer gök bir kor hâlinde yanıyordu.

Baygın, geniş sükûtun içinde ta uzaklardan, iskele tarafından, akisler hâsıl ederek korkunç, vakur bir sedâ kükredi:

–Kaaarpuz! Karpuz!

Köşklerin camlarına çarparak, çamların tepelerinden aşarak kızgın bir kartal mehabetiyle dağların sırtlarından uçan bu sestem ürkem bir küme güvercin karşıki çamlıktan havalandı.

–Kaaarpuz!

Bu sedâyâ Nizam tarafından daha dik, daha iri bir ses aksisedâ gibi cevap verdi:

–Çaaavuuuuş!

Sükût! Sanki bu dik, kalın, büyük sesin azametinden mevcûdât bir saniye için ürkmüş, titremişti. Sükûtun altında sinmiş duran dağlara, denizlere bu iki sesin yüksekliği hâkimdi.

–Çaaavuuuuş!.. Çaaavuuuuş!

Sesi kadar yüksek vücudu, değirmi ve kır sakalı, açık ve yanık göğsü, kalın tozluklu baldırları, saf çehresi arkasında seksen okka çeken içiçe geçmiş iki küfesiyle bu raculiyet heykeli şimdi karşımda duruyordu:

– Baba, sen kumanda eder gibi üzüm satıyorsun. Sesin gürlüyor!

– Bağırmiyorum ki.

Üzümünü verdi. Yukarıdaki tepeye tırmanmaya başladı. Etrafı cınlıyordu.

–Çaaavuuuuş!

Ben bu sese, bu sesi hâsıl eden cevhere meftunum.

Şimdi yanımdaki sokaktan bir satıcı daha geçiyor: Biraz daha uzaktan “çalı fasulye, kemer patlıcan!” sesleri alçaklarda paytaklanarak yayılıyor. Bunların üstünde uçan “çaaavuuuuş” âvâzının yanında bu yıpranmış, çatlamış sesler ne kadar âciz, ne kadar pest kalıyordu.

Evin arka penceresine koştum. Üzümcü tepeye varmıştı.

Yolun kenarındaki kayanın üstüne küfesini koydu. Ellerini belindeki kızıl kuşağın ön tarafına soktu. Açık göğsü, çıplak, sert baldırlarıyla bir kuvvet âbidesi vaziyetinde durdu. Mütekebbir, kalın kaşları altında mütehakkim ağır dönen iri gözlerinden fırlayan nazarlarıyla, Marmara’nın dalgalarına, karşıki sahile, mavi göğü, lâcivert deniziyle, altın köpüğü rengindeki güneşin ışığıyla mavi gözlü, sarı saçlı bir kıza benzeyen sevimli, sevgili yurdunun taşına, toprağına derin derin baktı. Bu

bakiştaki esrar, bu bakiştaki feryat, memleketi için:

*"Allah(!) dedim, yatağana dayandım;
Ben senin için kanlara boyandım."*

beytinin mağrur bir meâli idi.

Pencerenin önünde bu canlı kaleyi hayretle, hürmetle seyrediyor; bunun kur'a neferi hâlinde üstünde mavili, kırmızılı yemeni sarılmış kalıbsız, püskülsüz fesi, ayağında yırtık çarığı, sırtında alaca mintanının üstünde koyun postundan dağarcığı olduğu hâlde sırayı bozmamak için bir kuzu gibi seğirte, sıçraya Harbiye Nezareti'nin büyük kapısından içeri girdiğini görüyordum.

Bugün uçuk benzinle, yırtık cepkeninle bir vatan kurbanı teslimiyetiyle girdiğin devlet kapısından, asker ocağından, yarın yeni libasınla, kızıl fesinle bir âmir kurumıyla çıkarısın! O zaman, bugünkü zayıf, yarın kavî bir kahraman olur; bastığın yerleri titretirsin!

Atın dizginini kavrayıp kılıcını çektiğin, tüfeğini omuzuna vurup süngünü taktığın vakit bugünkü köylü, yarın korkunç bir asker olur; âsileri sindirirsin!... Tarlanı çapalar, davarını güderken hakaret görürsen bugünkü koyun, yarın yırtıcı bir kaplan kesilir; yuvanı bozanları ezersin! Seni böyle bir an içinde değişmiş görenler sanırlar ki bu sağlam vücut yalnız asker libâsı giymek, bu sert pençeler yalnız silah kullanmak, bu kalın ses yalnız siper almak için yaratılmıştır.

Senin o tabur halinde bir pulat kütlesi katılığında yürürken takındığın o salâbet, o vakarı görüp de sana güvenmemek, seni sevmemek kabil değildir.

Sen gürbüz ninenin, gür ve temiz sütünü daha emerken azamet-i nefis, sebat ve tahammül, itaat ve tahakküm gibi amir olmak için yaratılmış bir cinsin faziletlerine mâlik olmuşsun. Bu hâkimiyet esaslarını başka milletler mekteplerde, medreselerde anarlar. Sana bu meziyetleri ninenin iri siyah bakışı, babanın kükreyen dik sesi, Kur'an'ın esrârengiz âhengi öğretmiş.

Yırtık poturunla da vakursun; mahkûm olsan da hâkimsin; temel-lükten ziyâde tecebbüre meyyalsin; fikrinde azmin gibi sâbitsin; sertsin, sertliğinde kabalıktan, bayağılıktan ziyâde âmiriyet kuvveti, necâbet lâubaliliği vardır. Hiddetle yıldırım gibi gürlediğin hâlde rikkatle bir bulut gibi ağlarsın; sâfiyette bir melek, ısrarda bir devsin... Onun için dünyada eşi bulunmaz bir millet olmuşsun. Düşündüğün zaman bir arslan temkiniyle ağır ve sâkin duruşundan kızdığın vakitki azim ve şiddetin anlaşılmaz. Uzun kirpiklerinin altında utangaç ve durgun düşünen iri gözlerin bir kere açılmasın; kalın kaşların bir kere çatılmasın; o zaman varlığın, benliğin köpürür; taşar; o zaman ceberûtun, haşmetin parlar, yükselir. O zaman cebbar olursun. Bu acâyip sırr-ı hilkatini bilmeyenler, yanılırlar.

Büyüklerle karşı saygın bizzat sayılmayı sevdiğindendir; muti olman mutâ olmak istemendendir.

İnce işlere alışmayı vaktin olmasa bile zor bazuya bağlı teşebbüşlerden lezzet alırsın. Kara topraktan, ak ekmeğini çıkarırsın.

Fikrinde muannit, muhabbette muannit, muhaberette muannitsin. Yeniliğe çabuk alışmazsın fakat bir defa da alışırsan bırakmazsın. Safsın; seni çekemeyenler böbürlenmekle değil, ekseri sana yaltaklanmakla seni ızrar ederler. Ayakların, kolların bir boğa gibi ağır ağır kımıldarken tavrından tükenmeyen bir tahammül, yılmayan bir azim âşikâr olur. O engin denize benzersin ki yavaş yavaş coşar ve coşunca pek hırçın olursun.

Maddî menfaate ehemmiyet vermezsin. Para denilen mâden parçasına i'tibar etmezsin. Suçun budur. Müsripliği asâlet icâbi sayarsın.

Vakarın benliğine galebe eder. Cânânını canına tercih edersin. Ekseri başkaları için yaşar; bakaları için çalışır; başkaları uğruna ölürsün. Başkaları seni beğendiği hâlde sen kendini sevmezsin. Ne zaman köyünde, önüne bir önlük koyup makine başına geçecek, ne vakit eline pergel alıp masaya yaslanacaksın? Ne zaman dükkânının tezgâhında sermayenin fâizini hesap edeceksin? Senden bunu bekliyorlar, sana bu kusuru buluyorlar. Fakat vakit kalıyor mu? Keseni doldurmak için değil, karnını doyurmak için kullandığın sabanın demirini tarlanın ortasında bırakıp tüfeğin çeliğine sarılıyorsun. O serhadden bu hududa koşuyorsun. Bulgaristan'da ölüyor, Yunanistan'da ölüyor; Acemistan'da ölüyor, Sırbistan'da ölüyor; yalnız yurdunda köyünde ölemiyorsun. Sevgilin Aşşeciği doya doya öpemiyor, yavrun Mehmedciği seve seve büyütemiyorsun.

Bir ulu çınarsın ki kırılır, eğilmezsin; ölür inlemezsin. Kanınla çorak kumlukları sularken ekmeğini alınının terine batırır yer, yine düşman karşısına yaralarının berâber her yerde bir istihkam gibi çıkarısın. Sen zâlim heybetinle bir mazlumsun; ninenin, atanın kucağında bir garip; ananın, babanın kucağında bir yetimsin!

Dul analarla dolu olan şu Anadolu bir üvey nine kadar sana cefakârdır. Sen Şark'ın kınına giremeyen bir kılıcsın; dögüle dögüle tavlansın, vurula, vurula kırılırsın. Yine her parçandan bir kıvılcım, her kıvılcımdan bir şimşek çıkar. İlâhi bir kuvvetin, ebedi, bir feyzin var, ey Türk!

Kitap Tahlil

Kitabın Adı : **Babamın Şarkısı**

Yazarı : İsmail Özen

Türü : Öykü

Sayfa Sayısı : 104

Yayınevi : Ketebe

Fiyatı : 13,75

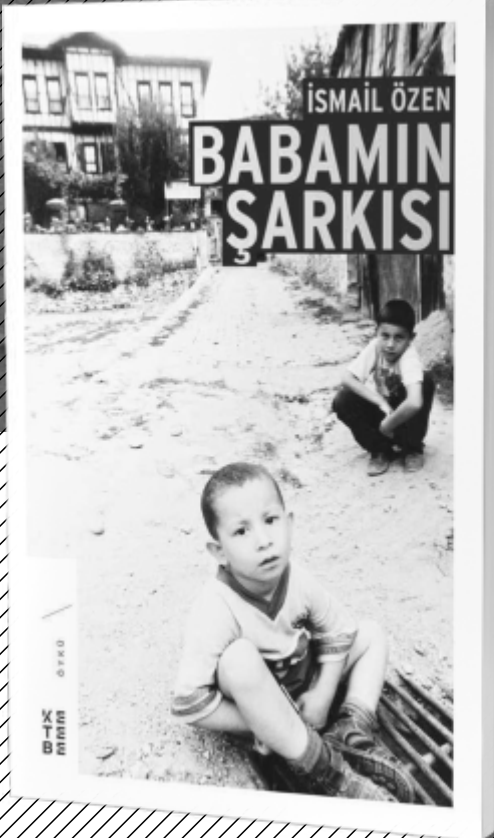
İsmail Özen'in ilk hikâye kitabı *Günler Ne Kadar Kısaldı* ile ilgili yazımızın sonunda "inşallah devamı gelir, gelmelidir" diye bir temennide bulunmuştuk. Temennimizden iki yıl kadar sonra *Babamın Şarkısı*, yazarın ikinci öykü kitabı olarak Mayıs 2016'da raflardaki yerini aldı.

İsmail Özen, 1971 Balıkesir doğumlu. Çocukluğu ve gençliği, neredeyse her ilçesine bir öykücü düşen Balıkesir ve çevresinde geçmiş. Uzun yıllardır Konya'da edebiyat öğretmeni. Yazmaya geç başlamış olsa da aslında bize geç kaldığını değil; sabretmeyi, temkinli olmayı, sırrını fâş etmemeyi anlatıyor. yaşamındaki bu çaba eksiliği, mut-luluk için gerekli bir ögenin ortadan kalkmasıdır."

Babamın Şarkısı

Fazıl Cem

Babamın Şarkısı, 13 öyküden oluşuyor. Kitabın son iki metni (*Karda Derin İzler'i Nasıl Yazdım*, *Hüzünlü Bir Tanışma*) deneme, hatıra türüne yakın olsa da kurgusalılıkları itibarıyla diğer metinlerden bir farklılık arz etmiyor.

Yazarın ilk kitabındaki bazı izlekler ve mekânların bu kitapta da devam ettiğini görüyoruz. Öykülerin çocukluk ve gençlik dönemi izlekleri baskın bir şekilde işleniyor. Bu sayede öykü kadrosundaki kahramanlar daha çok gençlerden oluşuyor. “*Sakallı Raif*” öyküsünde her ne kadar yaşlı bir ihtiyar öykü kahramanıysa da anlatıcı yine bir genç. “*Bir Çocukluk*”, “*Avuçlarımın İçi Kaşınıyor*”, “*Minik*”, “*Fotoğrafımızı Çeker Misin?*” öyküleri çocukluk ve gençliğin temel unsur olduğu öyküler. “*Babamın Şarkısı*”, “*Akşama Doğru*” öykülerinde ise bireyselden toplumsala izlenebilecek bir bunalım, arada kalma durumu hâkim. Kitabın en kısa öyküsü “*Şadırvanda*” ise ironik bir üslupla toplumsal algılarımızı eleştiriyor.

İlk kitaptaki öykülerin arka fonunda yer alan ve kendini açık etmeyen bir konu “*O Da Bu Gidi-nin*” öyküsü ile çizgileri belli bir şekilde verilmiş: tasavvuf. Yarı menkıbe yarı modern öykü biçiminde anlatılan tasavvuf da kitabın işlediği yeni konulardan.

İlk öyküden son öyküye kadar da coğrafyamız genişliyor. Balıkesir ve çevresinden başlayarak Konya'ya uzanan mekânlara açılıyor. Mekânların anlatımı da yazarın dili kadar sarıh. Belirsiz mekân yok. Yazar, kurgularını gerçek mekânlar üzerine bina ederek metnini oluşturuyor. Böylece hayal ve gerçek dengesini net bir şekilde kurulabiliyor.

Yazarın dil hassasiyeti de dikkat etmemiz gereken noktalardan biri. Özenli bir dil kullanımı var. Hatalı tek bir noktalama işareti bulmak neredeyse imkânsız. Öyküye düşkün gençlerin bu açıdan kitabı ayrıca okuması lazım. Dilin bir ev gibi kurulduğunu ifade etmiştik daha öncesinde. Yazar, evinin sınırlarını herhangi bir çarpıklığa meydan vermeden genişletiyor.

Öyküler, dipnot barındırma sebebiyle bir farklılık arz ediyor. Öyküde niçin dipnot kullanılır, ne kadar dipnot kullanılmalıdır, tartışılması gereken konular. Olayların akışına pek fazla etki etmese de öyküde dipnot pek alıştığımız bir şey değil.

Umuyoruz yeni kitaplar yazarın mutfağında vardır. Çünkü bize hayatın, hayatımızın içinden kalemler ve meseleler lazım. İsmail Özen öyküleriyle okuyucu ile arasındaki bağı daha kavi hale getiriyor, kendi köşesine kurulu bilgiç ve ahkâm kesen tiplerden de bu yönüyle ayrılıyor.

Cennet

 genç öncüler

Aylık Gençlik Dergisi

145 Ağustos '19
16. yıl

Meriç

**Ağaç köküyle yaşar,
insan da öyle.
Biz ise maziden koptuk,
istikbale bağlanamadık.**

Türkiye bütün kütüphaneleri yakılan,
bütün mazisi imha edilen,
altı yüz yılı cerrahi bir ameliyatla
içtimaî uzviyetinden koparılıp atılan
bedbaht bir ülke.

Herkese, Hepimize Özdelelikle GENÇLERE

Vahap Yaman

- Hedefinizi belirleyin, öyle yola çıkın!** / Hayatın hiçbir döneminde ucuz adam olmayın. / İsmimizi lekelemeyin, temiz tutun ki >>>
- >> **başımız eğik olmasın!** / Gününüzü temiz ve güzel yaşayın ki geleceğinizde yüzünüz kızarmasın! / **Daima güvenilir olun.** /
- > kendisine verdiği emin ve güvenilir insan sıfatının İslam'ı insanlara aktarmadaki gücünü unutmayın! / **Daima güvenilir olun.** /
- >> olduğunu unutmayın! / Sağlam ve faydalı bilgi edinin! Sağlam ve doğru bilgi insanı başarıya götürür. Bilgisizlik
- Güçlük ile başarısızlığı, **hırs ile azmi birbirinden ayırın.** / Başarıyı yakalamak için hırsa kapılmadan, azimle güçlükleri
- > ders alınsaydı tarih tekerrür etmezdi. / Gününüzü temiz ve güzel yaşayın ki geleceğinizde yüzünüz kızarmasın.
- >> aktarmayın, kötülükler meşru hale gelmesin. / Kötülüklerin ve günahın tevbe ile silinebileceğini unutmayın. Allah'ın **-yok m**
- > yer vermekten uzaklaşmayın. **Allah'a sığınmanın** ve duanın lezzetini daima yaşayın. / Rabbiniz şöyle dedi: "Bana dua
- >> gireceklerdir." *Mü'min Suresi/ 60* / İyi bir ustanın yanında iyi bir çırak ol, yaptığın işi iyi öğren, zira **Takva kişinin işini**
- > var. Hep öncü ve umut ol! / Ucuz adam olma. Değerlerini hiçbir şey karşılığı satma. **Dünyevileşme tuzağına düşme.**
- >> Cepheyi daralt. Dar cephede mücadele et. Başarına göre, çevreni ve mücadele alanını genişlet. Başarımdan sonra da
- Dünyada sadece sen yoksun, başkaları da var. **Başkalarını dinlenmeyi bil.** Farklı fikirleri ve kişileri dinle. / Adam yetiştir
- Masada oturan yönetici olma. **Risk almaktan korkma.** Başarımı, paramı

peygamberimiz Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önce Mekkelilerin >

an, doğru bilgi edin, **bilgiyle kendinizi değiştirin!** / Aklınızı ve kalbinizi bilgi gıdasıyla doyurun! Bilginin de gıda >>

aşmayı bilin. / Yolunun aydınlık olmasını isteyen kendini doğru bilgi ile donanımlı hale getirir, **insan bilgiyle aydınlanır.** / Geçmişten >

Kötülük ve yanlış yapabilirsiniz. Hemen tevbe edin, bağışlanma isteyin. Bir de asla yaptığımız kötülükleri başkalarına >>

onu bağışlanma dileyen onu affedeyim- cömertliğini hak etmeye çalışın! / Allah'a kulluk etmekten, hayatın her anında duaya >

edin, duanıza cevap vereyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış bir hâlde cehenneme >>

en iyi yapmasıdır. / Zifiri karanlık bir gecede bir mum yak, senin ışığına koşanları gör. Senden aydınlanmayı bekleyenler >

Para, şöhret, makam, sosyal statü seni RABB'ine kulluk etmekten uzaklaştırmaz. / Bir işi bitirmeden öbürüne koşma. >>

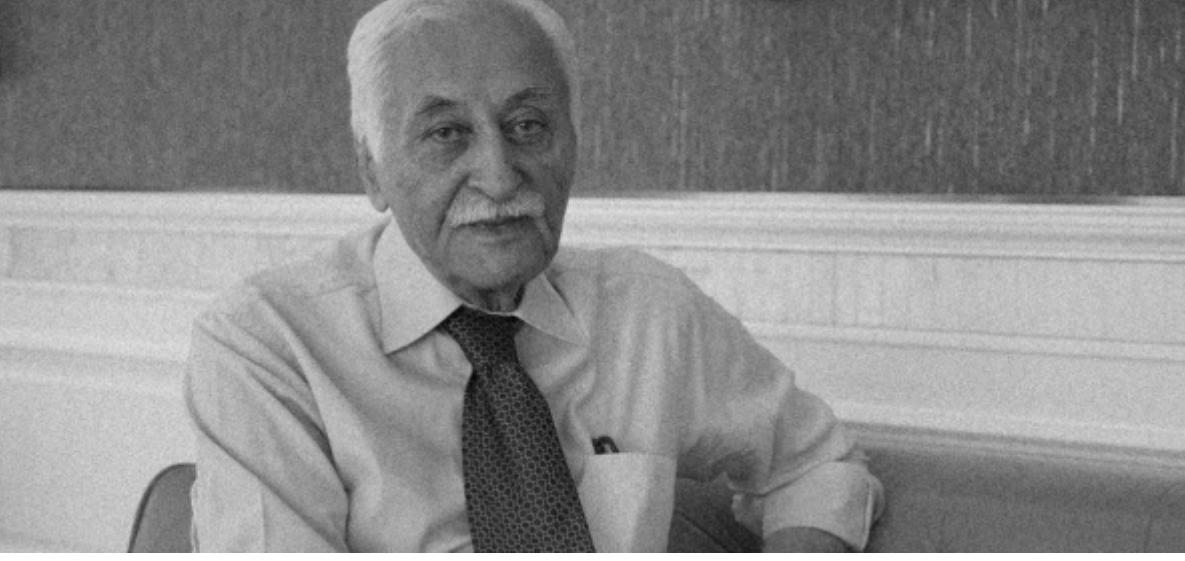
kendini küçük ve dar bir çevrenin içine mahkûm etme. / **Başarılı olanları iyi incele,** onların başarılarından dersler çıkart. /

tır. Takımı kur. Takım arkadaşlarına saygı duy. Takım oyununu hiç aklından çıkartma. **Başarıyı paylaşmayı bil.** /

a. Sahaya çık. Alanda çalış. / UNUTMA! Oturarak başarıyı yakalayan sadece tavuktur. / Hırçın olma, güler yüzlü ol. /
ve şöhretini taşımayı bil. / **Mütevazılığı elden hiç bırakma.** / Yağcı olma. / Topluma saygılı ol. / Daima güvenilir ol.

**Başaracaksınız!
Allah Bizimle!**

Anadolu

Ben Anadolu'yum..
Yıllar yılı susuz kaldım, yıllar yılı aç..

Şükrederek, kalktığım sofralarımda
Ya soğan ekmek olur yahut bulamaç.

Hastalarım ölüm yataklarında
Ne doktor yüzü gördüm ne ilaç.

Zaman zaman nankör çıktı büyütüp okuttuğum,
Gölge vermedi çok kere diktiğim ağaç..

Devlet denince hep vergi geldi aklıma
Jandarma deyince kırbaç..

En gümrak ırmaklarım boşuna akıp gitti
Üç beş adım ötesinde toprağım vardı kıraç.

Gittim, yiğitçe döğüşüm gazâ meydanlarında
Ne tak-ı zaferler istedim, ne taç..

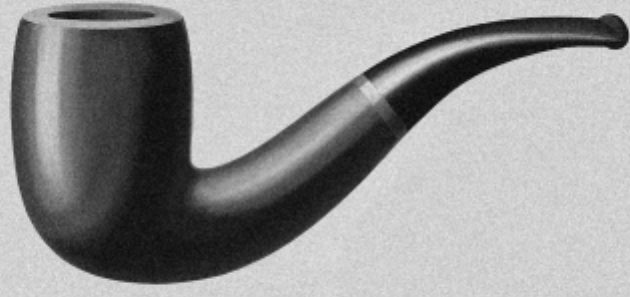
Savaşta çiğnetmedim hilâli düşmanlara
Barışta düştü üstüme gölge gölge haç..

Yolsuz, okulsuz köylerim, kasabalarım hâlâ
Alın terine muhtaç..

Ben Anadolu'yum, acılı, mahzun;
Bende bitmez tükenmez dert kulaç kulaç..

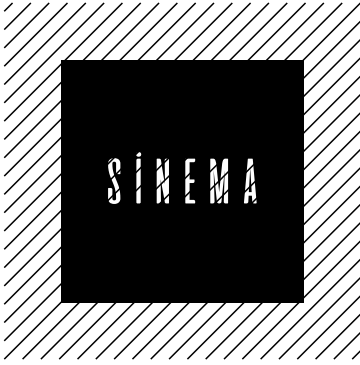
Yavuz Bülent Yakıcı

Ceci n'est pas une pipe.

İmgelerin İhaneti, René Magritte >

GÖRÜNTÜ NEREYE DÜŞER

TALHA ULUKIR

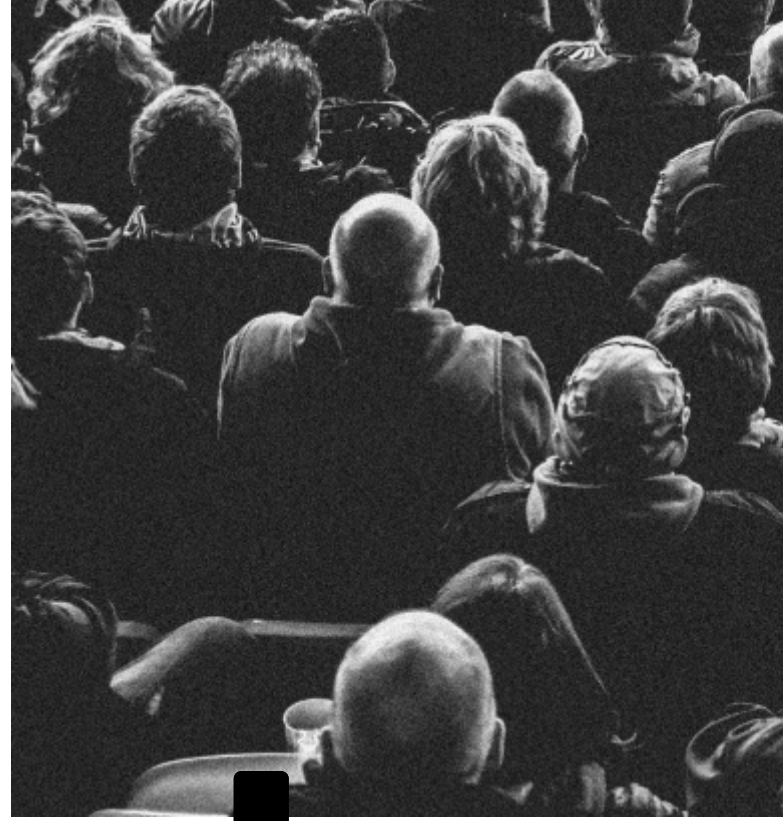
John Berger, Görme Biçimleri kitabına “Görme konuşmadan önce gelmiştir, çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir.” diye başlamaktadır. İnsanın dünyayı algılayış biçimi, gördükleri ile sözcükler arasındaki irtibatı sağlar, sözcükler ise başkasıyla iletişimi. Bu durumda aynı görüntü için herhangi iki insan farklı kelimeler seçebilir ama görüntü tektir. Bu tekillik görüntüde yanlışlanamaz bir hakikat barındırır. Burada bahsi edilen görüntü, safkan doğru ve yönlendirilmemiş bir aktarım ile gelen görüntüdür elbet, gündelik hayat içerisinde bize aktarılan ve tek bir perspektiften çekilen görüntüler için bu durum söz konusu olmayabilir. Effect Koulechov da bu yanılsamaların nerelere varabileceğinin en büyük örneklerinden biri olabilir.

Görüntü ile ilgili tüm sanat dallarında en büyük problemimiz perspektif olabilir. Öyle ki perspektif ile birlikte görsel karşılıklık durumu yıkılmıştır. Perspektifin içinde yatan çelişki perspektifin gösterdiği şeyin tek bir gözleyici tarafından gözlendiği gibi yansıtılmasıdır, bu gözleyici tek bir zamanda tek bir yerde olabilir. Perspektifle beraber görünen kadar görünmeyen de önem kazanmıştır; resim bununla beraber yeniden yorumlanırken fotoğraf makinesinin bulunması ve sinemanın ortaya çıkışı ile bu karadelik daha da büyümüştür. Fotoğraf makinesi ile birlikte imge imgeliğini kaybetmiş, daha önce yalnız bir olan bir görsel birden fazla olabilmiştir. Gören ile görülen arasındaki ilişki zaten perspektifle sınırlandırılmıştı, fotoğraf makinesiyle birlikte bu sınırlılık birden fazla görenin ilgisine sunulmuştur; dayatılan bakış açısının muhatabı artmıştır.

GÖRÜNTÜ NEREYE DÜŞER

Pavel Florenski, *Tersten Perspektif* kitabında Rönesans ile birlikte ortaya çıkan merkezi perspektiften bahsederken onun bir ehlileştirme aracı olduğunu söylemektedir. Florenski'ye göre merkezi perspektif ile dünya karşıdan bakılabilir ve denetlenebilir bir mekâna dönüşmüştür. Aslında bu sözlerinde çok da haksız değildir çünkü o dönemin düşünsel yapısı da her alanda insan merkezli bir tasavvur ortaya koymaya çalışıyordu; sanat da bundan kurtulamayacaktı elbette. Camera Obscura denilen büyük bir platform içerisinde tek bir delik bırakılarak ve bu deliğin de dışarıdan ışıklandırılması ile dış mekândaki görüntüyü iç mekâna aktaran cihaz Descartes'a göre dış dünyanın perspektifsel oluşunu kanıtlamaktadır. Perspektifsel bakışın ve Camera Obscura'yı kendine destek sayan Descartes'ın aksine Florenski bu bakışın öznellikten ve kişisellikten uzak bir bakış olduğu iddiasındadır.

Ben gözüm. / Mekanik bir göz. / Ben, size dünyayı yalnızca onun bakış açısıyla yansıtan makine. / Artık insanın devinimsizliğinden kurtulacağım. Sürekli hareket halindeyim. / Nesnelere yaklaşıp uzaklaşıyorum. Üzerlerine süzülüp aralarından geçiyorum. / Bir yarış atıyla at başı gidiyorum. / Kalabalıkları tüm hızımla aşılıyor, tarraz eden askerlerin en önünde gidiyorum. Uçaklarla havalanıp sırtüstü düşüyorum. Tıpkı çevremdeki bedenler gibi düştüğüm yerden kalkıyorum. / İşte ben buyum. / Karmakarışık manevralarla dönerken birbirlerinin peşi sıra kaydettiğim hareketleri yığınlar halinde bir araya getiren bir makineyim. / Zamanın ve mekânın sınırlarından bağımsız bir halde, evrenin her noktasına dilediğim şekli veriyorum.

Dziga Vertov'un
Sinema Göz-Manifestosundan

Kameralı Adam, neyi isterse onu gösterme ehliyetini elinde bulunduran kişidir, sinemanın ilk yılları diyebileceğimiz yıllardan bu yana da bu böyle olmuştur. Kamera akışı içerisinde görebildiğimiz yerlerdir sadece hakikate dair bilgimiz. Durduğumuz yer Kameralı Adam'ın yeridir. Sinema, insana bırakılan alanın en düşük olduğu alanlardan biridir. Bir resimde veya fotoğrafta anlık bir görüntü görürüz fakat sonrası ve öncesi bizim tahayyülümüze bağlıdır. Bir müziğin hissettirdiği duygu herkeste farklıdır, herkesin hayal dünyasında farklı bir "an"ın arka planında çalmaktadır. Bunun gibi örnekler çeşitlendirilebilir ama sinemanın durduğu yer az önce söylediğimiz gibi kalmaya devam eder.

İmge, bir görüntünün yeniden yaratılmasıdır ve ortaya çıktığı mekân ve zamandan kopartılmış bir görünüm bütünüdür. İmgelerin tamamı bir bakış açısı içerir, bu durum resimde de sinemada da fotoğrafta da aynıdır. Her imge belirli bir bakış açısı içerirse de bu imgeyi anlayışımız yine bizim bakış açımıza bağlıdır, yani gerçeklik iki defa kırılım geçirmektedir. Zeynep Sayın, İmgenin Pornografisi kitabında "*Kendi aşırılığını dayatan, kendi bakılma arzusunu dışı vuran ve kendini hakikat olduğu iddiasıyla ortaya koyan bütün imgeler pornografiktir. Dahası pornografinin müstehcenliği, genellikle sanıldığı gibi her şeyi sonuna değin göstermesinden ve görünmemesi gerekenleri bakışa sunmasından değil, bir anlamda Bizans'ın yaptığını yapmamasından, imgeyi çifte bir varoluş olarak konumlandırılmamasından ve bakış ile göz arasındaki*

ayrımı görmezden gelmesinden kaynaklanır." demektedir. Bu bağlamda günümüzde aktarılan her görüntünün/imgenin ne olduğuna bir de bu açıdan bakmak gerekir. Görüntü mekanik ve optik olarak elbette bir perdenin üzerine düşer fakat buraya düşüşünün nasıllığı ve düşenin aktarılışı daha önemli hale gelmiştir artık. Zizek'e göre bu pornografikleşmenin birinci özelliği bakışın görülen nesne tarafında yer alacağına seyirciye ait olması ama bakışı yönlendirenin seyirci olduğu yanılmasıdır. Bakışın nesneden indirgenmiş olması öyle bir durum yaratır ki pornografik imgeyle imgenin kendisi değil seyirci nesnelleşir.

Bir şeyi bilmenin ispatı onu ifade etmek ise ifade edilecek şeyin hakikati de görüntüdür, işte bu görüntünün anlamı görsel sanatların başlangıcı ile her geçen gün değişmiştir. Bir şeyi anlamının süreci olan görmek sadece biyolojik bir reaksiyon değildir, görüleni görmeyi seçmek de insan bilinci tarafından bilinçle yapılmış bir tercihtir. Marcel Duchamp'ın yaratımsal sürece objenin seçimini dahil etmesi gibi insanın da anlamsal süreci görme tercihi ile başlar. İkinci kez Duchamp'ı referans verebiliriz çünkü o bir şeyin işlevselliğini kaybetmesiyle sanat eseri olabileceğini iddia ediyordu; görüntü de bize yansıyan haliyle faydasını aktarmamaktadır, bize gelen yalnızca orada bulunuşudur. Bir şeyi görerek o şeyle karşılıklılık başlatırız, bizim gördüğümüz tarafından bakınca da biz görülmekteyizdir. Görmenin karşılıklılığı konuşmanın karşılıklılığından çoğu zaman daha baskındır, karşılıklı konuşma ise iki gören arasında gördüklerini açıklama çabasıdır.

İlk zamanlarda mekanların tamamlayıcısı olarak ortaya çıkan resim daha sonra belirli tasvirler için kullanılmıştır, zamanla kutsallar da tasvir edilmeye başlanmıştır. Görüntüden oluşan kelimelerin bütünlüğünü sağlayarak oluşturulan kutsal görselinin hakikati ne derece mümkündür? Bir şeyin biricikliğinin kaybının ne anlama geldiğini idrak etmek için ise resimden fotoğrafa geçişi düşünebiliriz ve günümüzde maruz kaldığımız görsellerle irtibatı bu pencereden kurarak dünya idrakimizi geliştirebiliriz.

TAHAYYÜLÜ KAVRAMAK:

Felsefe ve Sanat

Hasan Hüseyin Çağan

Felsefe düşünmenin sürecidir. Eşyanın hakikatini aklın yettiği ölçüde kavrama faaliyeti. Sanat ise hissetmek. Aklın ötesine geçip ortaya bir şey koymak. Belki bu yüzden sanatçı toplumun genel yapısının dışındadır. Aklın hükmünü bir yerden sonra kenara bırakmış, hayal aleminde raks etmenin tadına varmıştır. Felsefe ve sanat aklın gücüyle muhayyilenin ortaya çıkardığını birleştirmekte ve insana bütüncül bir yapı arz etmektedir.

Muhayyile kavramını merkeze yerleştireceğimiz bu yazımızda Düccane Cündioğlu'nun Felsefe ve Sanat kitabı üzerinde duracağız. Kitap birçok makalenin bir araya gelmesinden oluşuyor. Muhayyile mefhumuyla birçok sanatçı ve sanat eserinden söz edilip tahlil ediliyor. Kitabı samimi hale getiren bir özelliği de Düccane Bey'in sanat eserinin orijinaline ulaşmak için yaptığı seyahatlerdeki notlar. Kimi notlarda nerede olduğunu, kiminde karşılaştığı sanat eseri karşındaki hislerini kimi yerde ise sanatçıya dair düşüncelerini aktarmakta. Ayrıca kitabımız "Sinema ve Felsefe", "Mimari ve Felsefe" serisinin bir parçası.

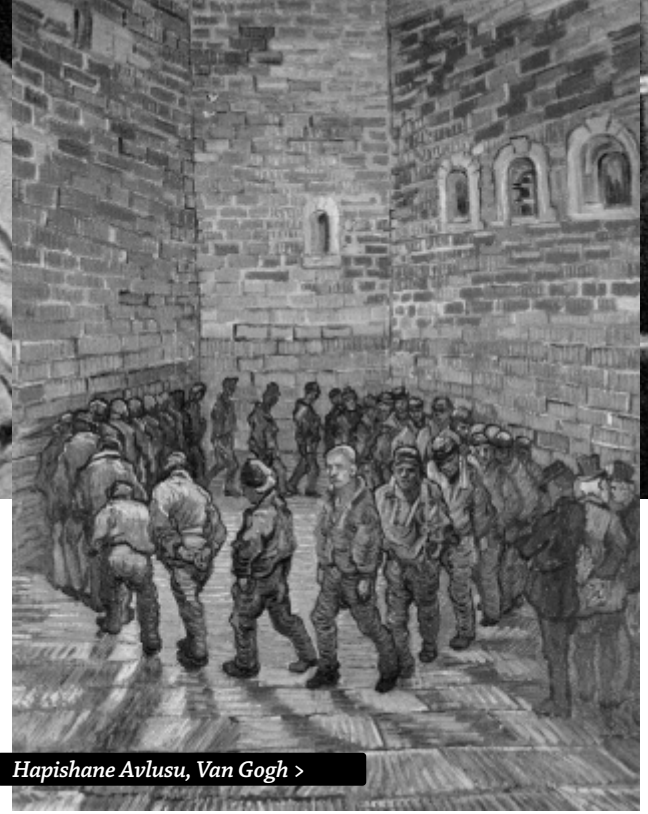
Kitabın muhtevasına bakacak olursak, ilk makalesine Cündioğlu, "Sanatın varlık nedeni tahayyül" diyerek başlıyor. Tahayyül insanın ucu bucağı olmayan şahsi hür alanı. O yüzden bilim gibi çeşitli sınırlamaları veya yöntemleri yok. Buradan çıkarımla sanatın hayal etmekten ibaret olduğunu yani akletmek olmadığını, aklın da bir sınırının olduğunu fakat muhayyilenin olmadığını ifade etmekte.

Cündioğlu, yine ilk makalesinde düşünürlerin ve sanatçıların yazgısının çoğu zaman zer(alın) ve zor(iktidar)'a rağmen yaşamak olduğunu belirtiyor. Düşünür ve sanatçı hep bu ikisi arasında kendisine açtığı alanda özgürlüğünü sağlamaya çalışmıştır. Bunun sebebinin ne olduğunu ise yine Düccane Bey'in verdiği bir örnekle açıklayacağız; medrese ve tekke.

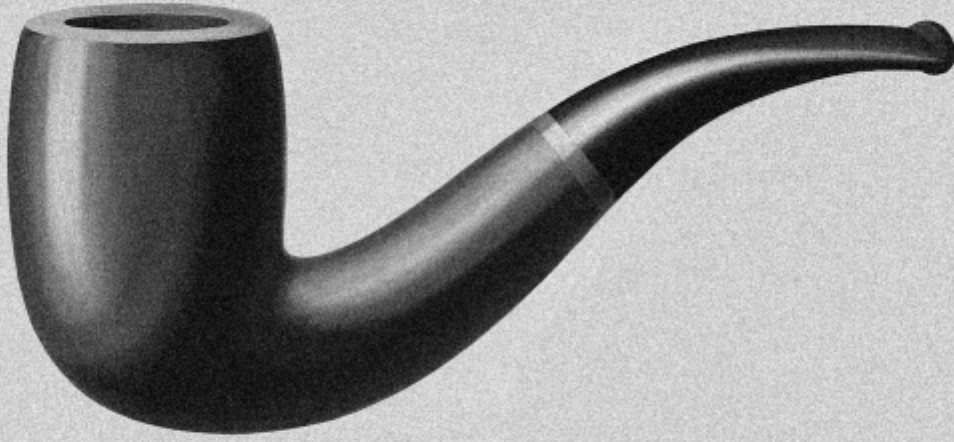

Medrese şeriatın timsalidir. Sınırların, kuralların, uyumun, toplumsal düzenin. Bunların aksi davranışlar kabul edilmez; hor görülür ve hatta cezaya sebebiyet verir. Her şey medresede belirlidir. Kesin bilgi talep edilir, zahire hükmedilir yani görülene, gerçeğe. Hâlbuki tekke böyle değildir. Bu ikisi, iki zıt kutup gibidir. Medrese ne kadar uyumu, kuralları temsil ediyorsa tekke de o kadar uyumsuzluğu (görünen uyumsuzluk içindeki uyumu), toplumsal düzenden ziyade bireysel özgürlüğü temsil eder. Cüendioğlu şöyle demektedir; *“Zer de umrunda değildir dervişlerin, zor da. Muhayyilesinin peşinde, yıldızların üstünde, Rahman'ın hemen yanı başında.”* Sınırlar, kurallar ortadan kalkmıştır derviş için. Kesin bilgiler, zahirde gerçekleşen her ne varsa hiçbir şeyi görmez. O muhayyilesinin sağladığı sınırsız alanda Rahman'a kavuşmak ister. Tek derdi bu olmuştur, kendinden dahi geçmiştir.

Hapishane Avlusu, Van Gogh >

Sanat da medresenin temsil ettiği sınır koyucu çevreden ziyade tekkenin sınırları kaldıran, her kim olursa olsun kendine çağırın yönünde ortaya çıkar. Sanatçı, muhayyilesine düşen şeyin üzerine gidendir. Toplumsal kurallar ve bunun getirisi sınırlardan ötede bir hareket alanı oluşturmasından dolayı uyumsuz olan, kimi zaman tutunamayandır sanatçı. Şöyle söyler Düccane Bey: *“Sanat tekkede tezahür eder. Ara sokaklarda. Kaldırım kenarlarında. Abes olanın, muğlak ve meçhul olanın sinesinde. Tahayyülün zirvesinde.”*

Ceci n'est pas une pipe.

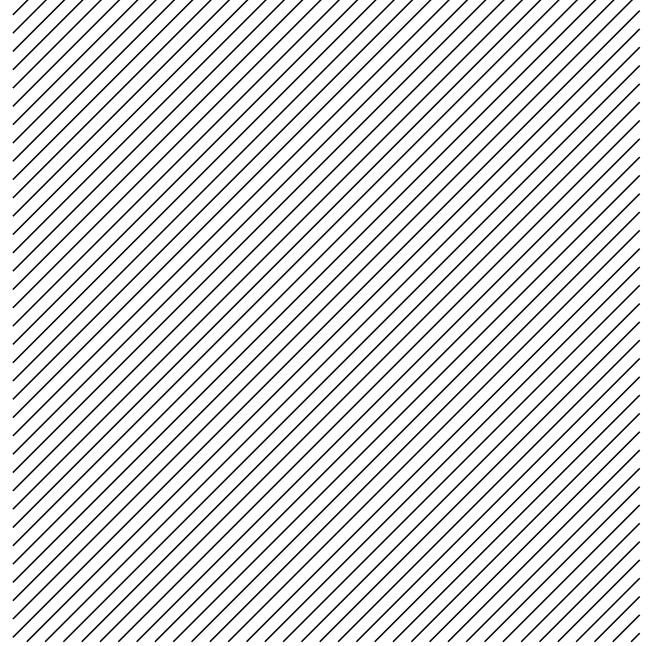
İmgelerin İhaneti, René Magritte >

Magritte

Dücan Cündioğlu'nun kitaptaki bir yazısı da "saç dip-
lerinden kokusu alınır hakikatin" başlığını taşımaktadır. Haki-
kate temas etmenin nasıl olacağı üzerinde durulur bu yazıda.
Şeyin aslına ulaşmak, hakikate yaklaşmak için çaba göster-
mek... Bu, resimde tabloların aslını seyretmekle gerçekleşe-
bilir. Ressamın elinden çıktığı haliyle... Bir kopyasıyla değil.
Ressamın renkleri ve yine onun gölgeleri ile. Aynı şey yazar-
ların eserlerine nüfuz etmek için de söz konusudur. Tercüme,
hakikatin bir aktarımından ziyade metnin mütercim tarafın-
dan anladığının aktarımıdır. Burada yine Dücan Bey'in baş-
ka bir kitabından çıkardığımız şu soruyu sorabiliriz; Anlam,
anlayanın anladığı mıdır yoksa anlatanın anlattığı mı? O yüz-
den eğer Shakespeare'nin ne anlattığını bilmek istiyorsak
onu Shakespeare'den dinlemeliyiz aksi takdirde Shakespea-
peare'nin anlattığını değil mütercimin Shakespeare'den anla-
dığını dinlemiş oluruz. Bu da bizi hakikatten uzaklaştırır.

Yine kitabımızdan Dücan Bey'in "Van Gogh gibi değil
Şems gibi" yazısı üzerinde duralım. Burada Van Gogh'un "Ha-
pishane Avlusu" resmini inceleyeceğiz. Avluda volta atan otuz
yedi adam ve göğe yükselen iki tane kelebek. Van Gogh bu
tabloyu yaptıktan sonra otuz yedi yaşında iken bir tabanca ile
göğsüne ateş edecektir.

Yüce Allah cihet-i sitteden münezzehtir. Yani Allah
Teala için yön diye bir şey olamaz ama insan için vardır.
İnsan, mahlûktur ve sınırlıdır, kuşatılmıştır. Allah (cc) mutlak
meşiet sahibidir. Ol dediğinde olur. İnsan ise yönlerle
sınırlıdır yani mekânla ve sonludur yani zamanla.

Van Gogh da hiç hapisane deneyimi olmasa da o
kendi ten hapisanesini resmetmişti. Kasvet, keder, elem, hü-
zün. O, bu içinde bulunduğu durumdan ve kendi içerisinde
yaşadığı hapis hayatından kurtulmak için ölmeyi tercih
etmişti. Ten hapisanesinden kurtulmak için bu gerekliydi;
ölmek. Ama nasıl ölmek? Van Gogh'unki gibi değil Şems gibi
ölmek gerekliydi. Dücan Cündioğlu bu yazısında Van
Gogh'un çektiği sıkıntıları yerinde görebilmek için Fransa'da
yaptığı ziyaretleri anlatır. Buradan anlaşılması gereken bir
husus da resme, renklerine ve anlattığına vakıf olmak için
gerekten çaba ve ortaya çıkan mühim tespitlerdir. Hakikate
yaklaşmak için anlatana yaklaşmak gerekir.

Düçane Cündioğlu >

Hakikat, yazılmış olan veya resmedilmiş olan değildir. Asıl hakikat bunların da ötesinde daha derindedir. Öyleyse resim ve yazı nedir? Hakikatin temsili. Düçane Cündioğlu bu konuda René Magritte'nin "Bu Bir Pipo Değildir" adlı tablosundan söz eder. Tabloda bir pipo resmedilmiş ve altına bu motto iliştilmiştir ama bu motto da resmin parçasıdır. Yani pipo ve "ceci n'est pas une pipe" ifadesi birlikte resmi tamamlarlar. Tablodaki pipo, piponun kendisi değil resmidir yani hakikati değil temsili. Çünkü hakikat bir tanedir. Taaddüt etmez. Çok olan, şeyin tasavvurudur ve tasviri. O yüzden René Magritte şöyle demiştir; "Şayet resmin altına "Bu bir pipodur" diye yazmış olsaydım, yalan söylemiş olurum." Bu nedenledir ki arayışımız temsiller olmamalıdır yalnızca temsillerle olabilir. Pipo ile pipo resmini ayırt etmezsek hakikat ve hakikat olmayan ayırımına da sahip olamayız. Temsillerle hakikate yaklaşmak umudumuzu da temsillerde yitirmememiz gerekir.

Cündioğlu, kitabın sonlarına yaklaşırken görmenin ve işitmenin toplumlar üzerindeki etkileri ile ilgili çok mühim tespitlerde bulunuyor. Resim ve heykel sanatının bizim kültürümüz içinde tutunması pek mümkün görünmüyor. Çünkü Batı'nın görmeyele olan irtibatını biz Müslüman bilinç olarak işitmeyele kurmaktayız. İşitme eylemi görmekten farklı olarak bize hayal etme yetimizi istediğimiz gibi kullanmaya izin verir. Bu açıdan baktığımızda, görmek hayal edebilme yetimizi azaltacağı için sığ bir faaliyet olarak kalmakta; işitmek ise tahayyülün kapılarını ardına kadar açmaktadır. Mesela radyodan dinlediğimiz şarkı veya tiyatro vb. şeyler sırasında bir yandan da hayal gücümüzü kullanabiliriz fakat televizyon karşısında veya sinemada gördüğümüze odaklanmak mecburiyetindeyiz.

Hıristiyan kültürde, dinin öğretilmesi için Papa Georgius Magnus ile beraber okuma yazma bilmeyenlerin de faydalanması için görselleştirme yoluna gidilmiştir. Okuyarak öğrenemeyen halk bakarak öğrenir. Bundan dolayı resmin Batı'da gelişiminde kilisenin ressamı himaye edişi de göz ardı edilemez. Yani Batı kültürü özü itibariyle görseldir. İslam kültüründe ise görsellik teşvik edilmekten ziyade hor görülmüş ve daha çok işitsel bir gelişim vaki olmuştur. Bizim için plastik sanatlar geri planda hakikate giden yolun dışındadır. Aslolan ise kelimedir, sözdür. Bilhassa da Kelamullah.

Sonuç olarak kitap, içinde barındırdığı birçok yazı ile resim sanatı üzerinden geniş bir perspektif çizmekte. Bu alana dair bir bakış açısı sağlamaktadır. Özellikle sanatı felsefe ile birlikte okumak bu faaliyete çok önemli bir derinlik sağlar. Tablolara yaklaşımımızın sadece felsefi olması yetmez aynı zamanda hislerimiz de kuvvetli olmalıdır. Van Gogh'un hislerine ortak olamasak da onu anlamaya çalışmak resimleri karşısında takınmamız gereken bir tutumdur. Zira tahayyül gücümüzü hislerimizle destekleyebiliriz. Hissederek tahayyül ederiz. Sadece görerek değil işiterek ve bu yüzden akletmenin de ötesindedir tahayyül. Sınırların ötesinde. Kimi zaman aklın eremediği yerde ve de hissedilen yerde...

Ders
Notları
-
04

Mimesis

Mehmet Zahid Başak

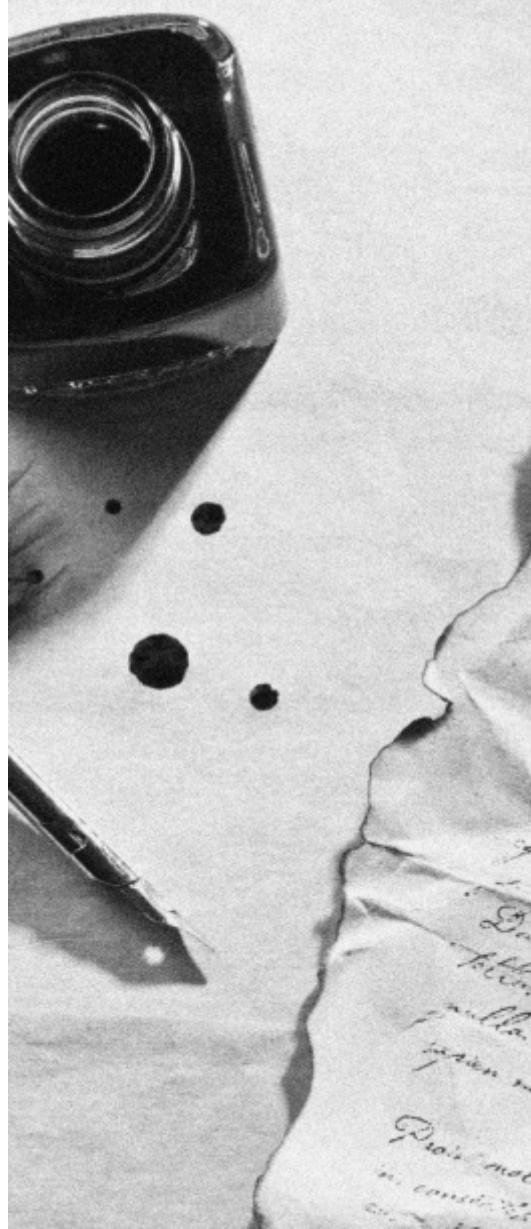
*

Taklit etme temayülü bir bebeğin ebeveynini taklit etmesinde açığa çıkıyor. Taklidin oluşması için ise taklit eden ile edilen arasında bir bağın yani rabitanın oluşması gerekiyor. Tersinden yaklaşırsak bir taklidin etki uyandırması için taklit edenle taklidi izleyen arasında bir rabitanın oluşması gerekir. Yukarıda değindiğimiz hususa özdeşleşme diyolarlar. Seyircinin izlediği karakterin aynasında aksini görerek rabita kurması hali. Bu rabita evlat ile ebeveyn arasındaki gibi müspet bir bağ ve bir olma olabileceği gibi kötü ve ahlaksız birisiyle de olabilir. Drama yazarı kiminle ve nasıl rabita kurulacağı hususunda ahlaken sorumludur. Marksist düşünce özdeşleşmenin zıddı olarak yabancılaşmayı da taklidin içine dâhil etmiştir.

Mukallidin karakterler üzerinden teşkil ettiği aynalar dünyasında izleyici kendi aksini görür. Bu sebeple kötü bir karaktere sempati duymak nefsimizin emmare vasfının bir rabitası olabilir. Emmare sahibi nefis bu durumdan haz duyacaktır. Kendini bilme hususunda merhale kat etmiş olan levvame sahibi kendini kınayan nefis, eleştirel bir süzgeçten geçirerek olan biteni seyredecektir.

>>

Şiir sanatı, genel olarak varlığını insan doğasında temellenen iki temel "neden"e borçlu gibi görünüyor. Bunlardan birisi taklit "içtepi"si olup insanlarda doğuştan vardır; insanlar, bütün öteki yaratıklardan özellikle taklit etmeye olağanüstü yetili olmalarıyla ayrılır ve ilk bilgilerini de taklit yoluyla elde ederler.

>>

Son tahlilde taklidin kendisi ayna gibi davranacaktır. Ebeveynini taklit eden bir bebek bu taklidi ile etrafına annesini ve babasını aksettirmiş olur.

Cüz ve küll rabitası çerçevesinde taklidi ele aldığımızda yaratıcının ruhundan bir parça taşıyan insan, yaratıcının fiillerinin cüzi birer taklidini yapar. Böylelikle cömert bir insan gani değil de Abdülgani ismini almış olur. Cüzün küll ile ilişkisi abdiyet; yani kulluk.. Cimrilik eden bir insan ise Abdülgani olmayı reddederek gani olmanın aksi olan kibir ehli birisi olur. Cüz-küll münasebetinde zıtlık ve ikilik yok, ademiyet yani yokluk var.

Yunan tragedyası için ise vaziyet farklı. Yunan ilahları insani bir tabiata, başka bir ifade ile külli olan cüzi bir tabiata sahip olduğu için taklit insan nefsinin kendi kendisini taklidi mertebesine iniyor. Yunan tragedyası cüz-küll ilişkisi bozulmuş insanın antropomorfik tanrılara karşı giriştiği irade mücadelesinin taklitler bütünü. Promete'nin Olimpos'taki tanrılardan ateşi çalıp insanlara vermesinden beri süregelen ikilik halinin ürettiği çatışmanın tasvirleri. Zıtlığın ve ikiliğin taklitleri.

*

Aristo'nun bahsettiği "öğrenmenin verdiği derin hoşlanmayı" herhangi bir şey hakkında saniyeler içinde malumat sahibi olabilen bizler için nasıl anlamalıyız? Yeni orta sınıfın izlediği dizileri gözünüzün önüne getiriniz. Nefs-i emmarenin sıfatlarıyla örülü bu kurmaca dünyaların bizde bir haz oluşturması bize ayna tutması ile ilişkili olabilir.

Aristo >

İkincisi, bütün taklit ürünleri karşısında duyulan "hoşlanma"dır ki, bu, insan için karakteristiktir. Sanat yapıtları karşısındaki yaşantılarımız bunu kanıtlar. Çünkü gerçeklikte hoşlanmayarak baktığımız bir nesne özellikle tamamlanmış bir resim haline geldiğinde, bu kez ona hoşlanarak bakarız; örneğin tiksinti uyandıran hayvanların ve cesetlerin resimlerinde olduğu gibi. Bunun nedeni, öğrenmenin verdiği derin hoşlanmadır; bu hoşlanma, yalnızca filozoflara değil, tüm insanlara özgüdür. Ancak çoğunlukta bu hoşlanma geçicidir.

*

Bir resme bakan, bu resmin neyi betimlediğini, gerçeklikteki bu ya da şu kimsenin resmi olduğunu öğrenir; bundan ötürü de resme hoşlanarak bakar. Fakat resmin ilgili olduğu nesne eğer tesadüfen daha önceden görülmemişse, o zaman taklit olan bu resim, böyle bir taklit yapıtı olarak bakanda bir hoşlanma duygusu uyandırmaz; tersine, teknik yetkinlik, renk yahut bu tür herhangi bir nedenden ötürü bir hoşlanma uyandırabilir.

*

O halde taklit içtepisi, insanlarda doğuştan var olduğuna ve aynı şey harmoni ile "ritm" in —çünkü şiirdeki ölçünün, "ritm" in bir türü olduğu açıktır— uyandırdığı duygular için de doğru olduğuna göre, oldum olası bunlar için yetili olan ve bu yetiyi yavaş yavaş geliştiren insanlar, ilkin uzun uzun düşünmeden yapılan "denemeler" den hareket ederek şiir sanatını oluşturmuşlardır.

*

Şiir sanatı, ozanların karakterlerine uygun olarak iki yön alır; zira ağır başlı ve soylu karakterli ozanlar, ahlakça iyi ve soylu kişilerin iyi ve soylu eylemlerini taklit ederler; hafifmeşrep karakterli ozanlar ise bayağı yaradılıştaki insanların eylemlerini taklit ederler.

*

Homeros, ahlaksal iyiyi konu olarak işlemede (yani ağır başlı şiir türünde) gerçek bir ozandır (çünkü o, yalnız çok güzel şiirler yazmakla kalmamış aynı zamanda dramatik eylemleri de betimlemiştir), öte yandan küçük düşürücü alayı değil de "gülünç olan"ı dramlaştırmakla, komedyanın temel biçimlerini de ilk olarak o göstermiştir. Nasıl İliada ile Odysseia'sı tragedya için birer örnekse, Margites'i de komedya için bir örnektir.

— İliada ve Odysseia edebiyat tarihçilerine göre epik sınıfa dâhildir. Margites, Aristoteles döneminde Homeros'un olduğu sanılan, Odysseus'un tam tersi, sakar ve beceriksiz bir kahramanın gülünç serüvenlerinin anlatısı olan günümüze ulaşmamış bir uzun şiirdir.

Tragedyanın insanın kaderini konu alan ve izleyeni irkiltten tabiatı, daha sonraları acıklı duygulara yaslanan melodrama evrilmiştir.

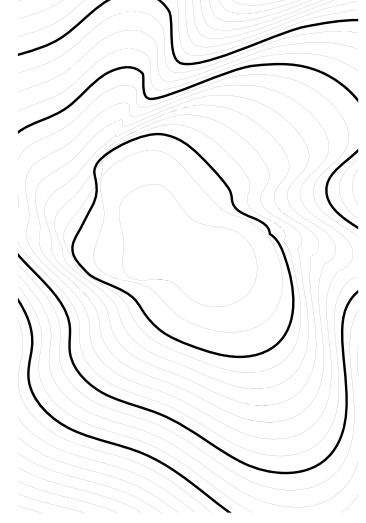

Koronun payının azaltılması, oyunun koro tarafından anlatılmasının azaltılarak karşılıklı diyalogun ön plana çıkması anlamına geliyor. Bu da oyuncuların sayısının artmasını beraberinde getiriyor. Diyalogun ön plana çıkması, oyun sürelerinin kısalmasını ve kullanılan şiir ölçüsünün günlük konuşmaya yaklaşmasını getirdi. Özetle formdaki değişimler normu da değiştirmiş oldu. Daha ileride gelecek tragedya ile anlatı, zamanı, güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zamana indirgenmiş oldu. Bu da günümüzde tek planda çekilen kesintisiz filmlerin kapısının aralanması demekti. Mitik zaman algısının güneşin doğuşu ile batışı arasına indirgenmesi ve zamanın birbirine eş anlara dilimlenmesi ile oluşan gerçeklikle günümüzdeki "arttırılmış gerçeklik" uygulamaları arasında fikri bir akrabalık olduğu aşikâr.

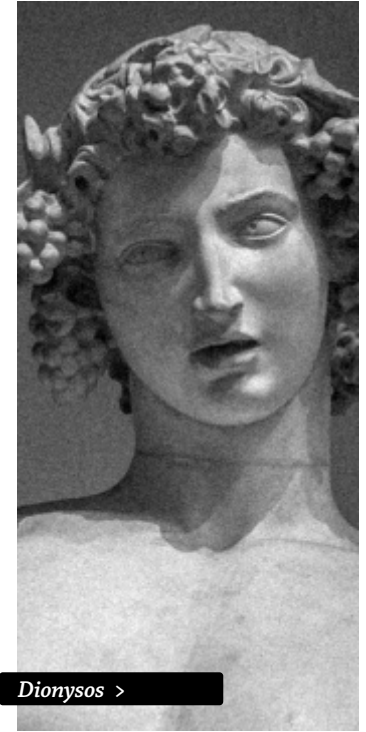
— Ama tragedya ile komedyayı oluşturulduktan sonra ozanlar, eğilimlerine göre, ya bu türe ya da öteki türe bağlandılar, böylece de jambik şiir yerine komedyayı, epos yerine de tragedya yazdılar. Çünkü bu yeni şiir biçimleri, eskilerinden (jambos ve epos) daha değerli ve üstün tutuluyordu.

— Acaba tragedya, hem kendi başına hem de sahnede oynanması bakımından artık yeterince gelişmiş midir? Bu başlı başına bir soru olup bunu araştırmanın yeri burası değildir. Fakat herhalde tragedya, komedyaya gibi uzun uzun düşünmeden yapılan şiir denemelerinden doğmuş ve gerçekten de tragedya, dithyrambos koro'sundan, komedyaya ise phallos şarkılarından doğmuştur.

— Böylece tragedya, varılan her bir gelişme basamağının yetkinleştirilmesiyle yavaş yavaş biçim kazandı. Birbirini kovalayan birçok şekil değişimlerinden sonra da özüne en uygun biçimi bularak bugünkü şekli elde etmiş oldu. Aiskhylos, oyuncuların sayısını birden ikiye çıkardığı gibi, koronun yapıttaki payını da azaltarak başrolü diyaloga bıraktı. Sophokles, oyuncu sayısını üçe yükselttiği gibi sahne dekorasyonunu da tragedya'ya soktu. (Bir başka gelişme basamağını da) dar çevreli öyküden uygun genişlikte olan bir öyküye geçiş oluşturur. <...> Dil de kendisinden doğmuş olduğu satyr oyununun kaba dilinden kurtulduktan sonra ancak büyüklüğe ve yüceliğe ulaştı; mısra ölçüsünde de (trokhaik) "tetrametre"nin yerini (jambik) trimetre aldı. Başlangıçta tetrametre kullanılıyordu, çünkü tragik şiir satyr oyununa ve dansa yakındı. Fakat (tragik) stil nasıl geliştirse, aynı şekilde ona uygun bir mısra ölçüsü de kendiliğinden ortaya çıktı. Çünkü bütün ölçüler arasında jambik ölçü, konuşma tonuna en uygun olanıdır. Gündelik konuşmalarımız içinde jambik (trimetre'leri) sık sık kullanmamız bunun doğruluğunu gösterir. "Hexametre"yi ise pek ender olarak, o da gündelik konuşma tonunu bırakırsak kullanıyoruz. Bundan başka önemli olan, "episod"ların sayısının artmasıdır; fakat bir tragedya'yı zenginleştiren öbür öğelere gelince, bunlar pek önemli değildir. Onları teker teker söz konusu yapmak yorucu bir iş olur.

— Phallos şarkıları da dithyrambos'lar gibi Dionysos kültüyle ilgili törensel şarkılardı ve incir ağacından yontulmuş bir phallos'un kenitte dolaştırılması sırasında söylenirdi. Ortak özellikleri, şarkıyı bir yöneticiler bir koronun karşılıklı söylemesi idi. Zamanla dithyrambos ağırbaşlı yazarların ilgisini çekmiş, phallos şarkılarıysa bir halk eğlencesi olarak varlığını sürdürmüştür.

Dionysos >

Tarih Tekerrürden Mi İbaret?

Mehmed Eşref

*İlk çokpartili sisteme
geçiş denemeleri ve
2019 Türkiye'si*

Türkiye yeni bir siyasi mecraya kayıyor. 17 yıllık Ak Parti hükümeti -son yılların da iktidarı-, artık devlet mekanizmasında daha güçlü ve sözünü herkesin ensesinde hissettiriyor. (Bir iktidar için bu, evet, olmazsa olmaz bir kaidedir.) 17 yıldır neredeyse girdiği bütün seçimlerden ezici bir zaferle çıkan Erdoğan ve ekibi, kimine göre en kudretli zamanını yaşıyor. E muhtıra, kapatma davası, 17-25 Aralık Rüşvet Operasyonu, 2013 Gezi Ayaklanması ve 15 Temmuz darbe girişimi, devlet-millet-iktidar eliyle savuşturuldu. Şimdilerde Amerika ile ara açık olsa da ve ekonomik yaptırımlar devam etse de iç siyasette Erdoğan'ın güçlü bir iktidar olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Diğer yandan son belediye seçimleri, muhalefet partisinin pek çok büyük kenti iktidar partisinin elinden almasıyla sonuçlandı. Yıllardır muhafazakârların yönettiği şehirler laik kanada geçti; 25 yıldır Refah-Ak Parti geleneği-

nin yönettiği İstanbul ve Ankara'da sandıktan CHP çıktı. Bu durum, aynı zamanda Ak Parti'nin zirveden aşağı doğru yuvarlanmaya başlaması olarak da nitelendiriliyor. Kaç zamandır kötüye giden ekonomi, dış baskılar, basın tek sesliliği, muhalif entelektüellerin üzerinde hissettiği baskı ve yargıda meydana gelen otoriter tavır halkın sesinin yükselmesine sebep olmakla birlikte parti içinden de farklı seslerin duyulmasına ortam hazırladı. Şimdilerde iktidarın küskün vekillerinin partiden ayrılması ve yeni parti kurma hazırlıkları dilden dile dolaşüyor. Eski Cumhurbaşkanı Gül ve eski bakanlardan Babacan'ın parti kuracağı artık herkesin bildiği bir sır. Eski Başbakan Davutoğlu'nun da tavrı da biliniyor.

Ak Parti grubunda ve medyasında -birbirinden ayırmak ne kadar doğru olur bilmiyorum- yeni oluşumun önünü almak için yoğun bir trafik başlamış durumda. Bir yandan Cumhurbaş-

kanı "bu ümmeti bölmeye hakları yok" açıklaması yaparken diğer yandan Ak Parti kurmayları Babacan'ı, Gül'ü ve Davutoğlu'nu hainlikle, davaya ihanet etmekle, Batı'nın güdümünde olmakla itham etmeye başladı bile. Bu üslup medyanın da etkisiyle parti tabanında bir karşılık bulmuş gibi görünüyor fakat ne kadar başarılı olduklarını görmek için bir müddet daha beklememiz gerekecek.

Bunlar bir tarafta dururken Erdoğan-Gül-Babacan ayrılığı yakın tarihte cereyan eden olaylarla benzer özellikler taşıyor. Halk Erdoğan'ı Sultan Abdülhamit'e benzetse de Ak Parti siyaseti ve Erdoğan kimliği Atatürk'ün sözünün gücü ile daha çok örtüşüyor. Tek Parti Türkiye'sinin ilk çok partili hayata geçiş denemesinin mimarı Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının liderleri Kazım Karabekir, Rauf Orbay ve Ali Fuat Cebesoy'un Cumhuriyet Halk Fırkasının otoriterliğine, ekonomik duruma, hak

ve özgürlüklere ve Cumhurbaşkanı'nın yetkilerine yönelik eleştirileri, şimdilerde Ak Parti içinden çıkan muhaliflerin Erdoğan'a yönelttiği tenkitler ile pek çok benzer veçhe ihtiva ediyor.

Daha iyi bir mukayese yapmak için kısaca Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını hatırlamakta fayda var.

10 Zilkade; Kazım Karabekir, Rauf Orbay ve Ali Fuat Cebesoy liderliğindeki Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasının 94. yıldönümüydü. Bu tarih, partinin kurulmasının sadece 9 ay sonrası aynı zamanda.

TCF, partinin teşekkülü sırasında Cumhuriyet'i sahipleniyor fakat Cumhuriyet Halk Fırkası ile yola çıkarken belirledikleri hedeflerden uzaklaştıklarını ve kuracakları fıkra ile bu değerleri yaşatacaklarını beyan ediyorlardı. CHF'de barınmalarının mümkün olmadığını, ekonomik kalkınmaya ihtiyaç olduğunu, yargı bağımsızlığını

(kuvvetler ayrılığı diyelim) ve Cumhurbaşkanı'nın denetlenemeyen yetkilerinin sınırlandırılması gerektiğini de dillendiriyor, iktidar olduklarında şahsi hak ve hürriyetlerin gözetileceğini söylüyorlardı. TCF, otoritenin baskısına cephe almaktaydı. Merkezi atamalarla liyakat sahibi olmayanların görev almasını eleştiriyor, gerekirse vali ve kaymakamları bile rey vererek halkın tayin etmesini teklif ediyordu. Diğer yandan Mustafa Kemal Paşa yeni fırkanın teşekkülüne kızıyor ancak kendi fırkasının içinden çıkan mebusların olmasından dolayı açık ithamlarda bulunmakta zorlanıyordu. Bu yollarda beraber yürümüşlerdi ve başlangıçta devletin yeni yüzünü beraber tesis etmiş sayılırlardı.

Karabekir ve arkadaşları daha mukaddesatçı bir çizgideydi. Bu durum Mustafa Kemal Paşa'nın tasavvur ettiği yeni -batıcı, laik, seküler- ulusa katıyen uymuyordu. Nihayet Şeyh Said olayı ve

İzmir Suikasti meselesi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına darbe vurmak için bulunmaz bir fırsatı beraberinde getirdi. Böylece TCF, yobazlıkla ve hainlikle itham edilerek kapatılmış oldu. Bu olay, yeni Türkiye'nin ilk demokratikleşme adımlarının hüsrarla sonuçlanması olarak kayıtlara geçecekti.

Bugün 2019 Türkiye'sinde yaşıyoruz ve aradan 94 yıl geçti. Şimdilerde Babacan ve ekibinin parti kurma hazırlığında olduğu ve eski partilerine eleştirileri göz önüne alındığında, iki tecrübenin birbirine ne kadar benzer yönlerinin olduğu ortaya çıkıyor. TCF kapanırken onlara yönlendirilen gericilik ve Babacan'ın kadrosunda bulunanlara nispet edilen Fetöçülük ithamı da şurada dursun. Tarih tekerrürden ibaretti. TCF'nin kaderini gördük. Babacan ekibinin akıbeti ise milletin tavrına göre şekillenecek.

Mekân
Salt Beyoğlu

Firdevs Büşra Kaluç

BİR İKİNDİ VAKTI, KIŞ BAHÇESİNDE

Dışarıdaki çılgın kalabalık, koşuşturmaca ve hengâme arasında Salt Beyoğlu sergileriyle bize göz kırpyordu. Hem sergiden sonra soluklanmak ister hem de İstiklâl'in karmaşasına karışmak istemezken Salt'ın dördüncü katındaki kış bahçesi bizi selâmlıyordu. Ayağımızı bastığımız zemin toprakla, gözümüzü çevirdiğimiz her yer bitkilerle donanmış durumda. Salkım salkım akan yapraklara saksılardan yükselen sivri yapraklı bitkiler eşlik etmekte. Birbirinden farklı yeşil tonları ve farklı yaprak formlarına, mor ve kırmızı yapraklı bitkilerin dâhil olduğu bir zemin; kış bahçesi. İnsanın toprakla kurduğu ilişkinin yeniden merkeze alındığı bir mekân. Yeniden, çünkü insanın kadim hikâyesi toprakla iç içe, toprakla hemhâl ola ola geçmişti.

>>

>>

Ancak toprak, üretim aracı olma özelliğini kaybediyor bu mekânda; sözü tamamen eline alıyor, o anlatıyor biz dinliyoruz. Gün ışığının etrafımızı çevreleyen bitkilere, yaprakların ve dalların arasından süzüle süzüle, kırıla kırıla düşmesini izliyoruz. İkinci vakti, ışık huzmeleri arasından günü uğurluyoruz. Gün içinde sürekli üretmek zorunda olma halini bir kenara bıraktığımız ve sadece orada var olduğumuz ve vakit geçirdiğimiz bir mekân, kış bahçesi. Şehirli insanın kaybettiği, toprakla insanın ilişkisini yeniden yapılandıran bir mekân. Kendi doğası üzerine düşünürken, doğa ile kurduğu ilişkiyi koparan modern insan için hem kendi doğasına hem tabiata yüzünü dönebileceği bir mekân, kış bahçesi. Hem demiyor muydu Gökhan Özcan;

**Birbirinin aynası gibi
tabiatla insan...
Birin hakikatinde
diğerinin hikâyesi gizli.**

Kuşatma

Mehmed Eşref

Yaşamın ele ayağa düştüğü zamanlarda, beyhude nefes alıp vermelerin kışkacındayız. Çepeçevre sarılı hayaller. Hepimizin *işaretili ve yarım, dünyaya sarkık* olduğunu söylediğinde şair, bunu düşünmemişti. Şimdi İmam Şâfi gelip görmeli hayatı. Sabah sabah insanını denemişti de dünyanın, zamanı denemeye meyletmemişti. Keskin taraftıyla insanlardan keserken ümidini, dehre lüzum görmemişti. Çepçevre bahâr içinde bir yer gören, Ferhâd ile Şirin'i beraber gören Beyatlı, görmemişti gördüğü yerlerin günün birinde görünmeyeceğini. Mezarı gülle süsleyen türbedâr, fark etmemişti neyi târumâr ettiğini.

Ânlar sonra, her ânımıza bir hal sığdıran hayata acımsı tebessümler gönderiyoruz. Kırgınlığımız ve kızgınlığımız hançerliyor harflerimizi. Ölümün kazanacağını biliyor gül ve mezar taşı. Şimdi gülün hayat pınarının, cesedin toprağa karışmış halinde oluşuna hep beraber şaşırıyoruz.

O Bir Sevgili Kadın

Destina Mihri

Gecelerden bir yarı değil. Vakit ne çok geç ne çok erken. Aslında yazmak istemiyorum hiç. Çünkü yazmak bir infilak hali; beynimi dar-madağın eder. Masamda bir kâğıt ve bir kalem, *obirsevgilikadın*a mektup yazmalıyım. *Obirsevgilikadın*, ben onu çok özledim. *Obirsevgilikadın*, gelmişim, geçmişim ve hatta geleceğim. Kördüğüm şimdi içim. *Obirsevgilikadın*, çocukluğum, kahkaham, öfkem, gençliğim... *Obirsevgilikadın*, benden uzakta ve göğe bir izgara arkasından bakar, belki gözleri yaşlı, hem görmeyeli epey zaman oldu. Ben ki çantası her daim sırtında bir çocuk, yollar gözüme büyük gelir. Yollar, omuzlarıma yük, ayaklarıma değil. Ve bin kocanın artığı bu şehir, tuttu bir kere yakamdan bırakmıyor. Eskisi gibi değilim, eskisi gibi bölmez kâbuslarım gecelerimi. En mühimi çaya da artık düşman değilim. Çay, bana *obirsevgilikadın* hatırlatır ve ben ince belli bardakları tutmayı bu aralar pek severim. *Obirsevgilikadın* ve gözleri bir toprak kadar vefakâr bakar hep... Ki o; benim dünüm, bugünüm, yarınım; çayı çok sever. Ben de onu severim ve sevdiği her şeyi.

Hayır, eskisi gibi değilim, artık aklım biraz başımda. Aklımın başıma üşüşmesi beni değil içimdeki çocuğu rahatsız eder, bir gün buralardan gideceğim. Gitmek, bilmediğim diyarlara hem de bir gün batımında... Allah'ım ben deli değilim. Her gece üzerime geçirdiğim paramparça benliğime ait ve tastamamlıktan ziyadesiyle uzak o ruh hallerim yüzünden deli olabilir miyim? İçimden değil de dışımdan savurduğum küfürlerim ve beddualarım beni kötü bir insan yapar mı? Ki ben, parmak uçları mütemediyen buz gibi ve hayalleri pamuk ipliğine bağlı ve çantası hep sırtında -hayır bir gezgin değilim, yalnızca bir vakitler öyleydim- bir hiç kimseyim. Öyle bir hiçlik ki bu, *obirsevgilikadın* gökyüzüne teller arkasından bakar, bense sessizce ağlar, ellerimle gözbebeklerimi oymak isterim. Zira çığlık atsam duyulmaz. Çığlık atmak, bir denizin kenarında, martıları da korkutarak... Sırf böyle dedim diye beni cani

ilan ederler mi? Beni tanıyanlar da beni artık yadırgar.

Hayır, hayır, değilim eskisi gibi. Dedim ya; aklım biraz başımda. Ben olduğum bir şeyden, toplumun istediği o şeye çoktan evirildim. Şimdi artık bende herkes gibiyim ve sadece bir şeyim, içimde yeşeren hiçbir ağacım da yok artık benim, kaybettim. *Obirsevgilikadın*ın yollarını gözlerim. Elleri pek güzeldir ve kokusu... Mektup diyordum, mektup yazmalıyım, havalar bozmadan. Nakış gibi işlemeliyim şimdi kelimeleri kâğıda... Bir kalemi tutacak kadar bile takatim yok ve cesaretim. Hem yazsam ne diyeceğim? Ne söyleyeceğim? Dünya hali işte bildiğin gibi, yine herkes kötü ve her şey. Bugün de öldürüldü kadınlar ve bir bebeğin daha canını yaktılar. Susmak bilmedi kurşunlar, bu gece de bomba sesiyle uyandı çocuklar. Çivisi çıkmış bu dünyada, sağa sola amaçsızca koşuşturan insanlar... Geçenlerde yine çıktık sokaklara, ah görseydin ne kalabalık. Ve camiler sonra, her sabah namazında olduğu gibi yine bomboş. Ne çok ısmarlama her şey. Tahammüslüğüm boyumu aştı. Ben sırtında çantası bir deli çocuk... İnsanoğlu beni yorar. Aklımı devşirdiğimden beri başıma hem daha çok.

Bir dile gelse dudaklarım kendiliğinden, neler anlatacak kim bilir? Beni şimdi *obirsevgilikadın*dan başka kurtaracak kimse yok. Yazmak yüreğime yük, ellerime değil. Ellerim, bütün çaresizliklerimde riya kokmayan o elleri arar. Söyleyeceğim o koca koca adamlara, onu benden almasınlar ve düşlerini ondan. Hem daha tertemiz, melekler imrenir. Ve gökyüzü herkesin ve ay ve yıldızlar. *Obirsevgilikadın* bana cevap veremez, çünkü duymaz. Hem oralar pek karanlıkmiş, öyle dediler. Beni dört duvar arasındaki karanlıktan daha çok korkutan hiçbir şey yok. *Obirsevgilikadın* cesurdur, korkmaz.

Kulaklarımda çınlar hıçkırıkları, şimdi alıp başımı iki elimin arasına, bir kuytuda saklanacağım. Sonra, anıp *obirsevgilikadın*ı, daha bir derin susacağım.

10

- SORUDA -

KimeGüvenilir
KimeGüvenilmez

Mehmed Eşref

Evine misafir kabul eden insana güvenilir.

Selam vermeyi güzel ahlak bilene güvenilir.

İnsanını tanımak için insan içine karışmaktan imtina etmeyene güvenilir.

Üsküdar-Eminönü sabah 8.30 vapuruna güvenilir.

Ceddini ve neslini bilmek için tarihi okuyana güvenilir.

Harf devriminin bu millete yapılacak en büyük kötülük olduğunu bilenlere güvenilir.

Kadir Mısıroğlu'na güvenilir.

Yavuz Sultan Selim'in büyük doğu seferine güvenilir.

Türkiye'de küfrün karşısına bir siper inşa etmeye çalışanlara güvenilir.

Cuma Mektupları'na güvenilir.

Bölüşmeyi azalma sayana güvenilmez.

Cebini kalbine koyana güvenilmez.

Su içtiği kabın temizliğini sormayana güvenilmez.

Ümmeti kendinden ibaret görene güvenilmez.

Kendi dünyasını inşa edip insanlara yukarıdan bakana güvenilmez.

Bastığı toprağa burun kıvrıran güvenilmez.

İçimizdeki yabancılara güvenilmez

Geldiği yeri unutana güvenilmez.

Kazancının haram mı helal mi olduğunu düşünmeyene güvenilmez.

Devletin malı deniz, yemeyen keriz diyen şerefsizdir.

Gündelik Şeyler

Uğur Demirel

Eyüp Sultan Yokuşu, Gece Yarısı

Bazı zamanlar ve mekânlar zihnimize yahut kalbimize intikal ederken hep aynı duyguyu da yanında getiriyor. Bir yerde yazılan hikâye, orada kendi hâkimiyetini ilan ediyor. Mesela Beyazıt Meydanı'ndan geçerken Havuzbaşı'ndan ve Sait Faik'in gece yarısı oturduğu yerden geçersiz.

Bir gece yarısı Şehzadebaşı'ndan Sultanahmet'e, oradan Eminönü'ne; köprüden Karaköy'e ve oradan da Pera'ya yürürken Neriman'ın kafa karışıklığından, Şinasi'nin burukluğundan; Peyami Bey'in doğu-batı çalkantılarından geçersiz aslında.

Bir zaman bir gece yarısı Eyüp Sultan yokuşundan inerken içime dolan korkuyu, bir sene sonra aynı saatlerde aynı çarpıntılarla yaşamayı, insanın sürekli kendi yollarından geçmesi gibi anlıyor ve öyle yaşıyorum.

O zaman şöyle şeyler yazmışım:

Şu yokuş, sağa kıvrılan yollar; köşedeki mezar taşları, şu kollarını açıp şehvetle elimi tutmak isteyen ölüm bu gece huzur veremez bana. Şu ihtiyarın ağzındaki cehennemleri tutuşturan tütün, dizlerimdeki dermansızlık, karanlığın içinde çukura yuvarlanan gece şimdi huzur veremez.

Yağmurlu Bir Günde Kanhca Iskelesi

Tanpınar'a göre İstanbul ya hiç sevilmezdi yâhut çok sevilmiş bir kadın gibi sevilir; yani her hâline, her hususiyetine ayrı bir dikkatle çıldırarak sevilirdi.

Bu nasıl bir tutku diye düşününce düşününce yürürken başımı kaldırıp çevreme baktığımda Kanlıca'da buldum kendimi. Tanpınar'ın cümlelerinin, Beyatlı'nın beyitlerinin arasında yürüdüm.

Şehzadebaşı'nın Ara Sokakları

Türk romanında İstanbul'u arayınca şu an yaşadığım yeri bulamıyorum. Ne Tanpınar gibi sevebiliyorum bu sokakları ne Beyatlı gibi. Daha garibi - Üstad Beyatlı duymasın- Fikret'in Sis'ine benzer şeyler geçiriyorum içimden. Yine de her şeye rağmen, Mithat Cemal'in Üç İstanbul'unda gördüğümüz o dar sokaklı, çamurlu Şehzadebaşı sokaklarında yaşamak isterdim.

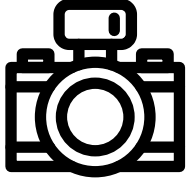
Yağmurlu Bir Akşam Üzeri, Divanyolu'nda

Şu havada İstanbul'u İsmet Özel'in gezdiği gibi geziyorum. Az sonra Kırk Ambar'da İkinci Yeni şiirini anlatmaya başlayacağım. Ya da belki "bir mevsim o yollardan o yaz bahçelerinden"i söylerim.

Fatih Camii

Fatih Camii'nin tarihi halıları camiinin restorasyon sürecinden sonra yeniden serildi. Tarihi serüveni içinde düşününce halılar sadece halı olmuyor. Akif'in sabah namazından sonra mütemadiyen dua edip alnını koyduğu yere secde ediyoruz. Düşünceyle rabıta bazen halı ile de oluyor.

Objektifimden Yansıyanlar

Tuğba Nur Avcı

“

Hikâyenin tam içindedir.
Hafif bir rüzgârla kalkar aradaki latif ince tül.
İçinde kaybolacağın sonsuz zaman diliminde seyirci olarak değil,
onun şarkısını dinleyerek, kendiliğinden,
bir bütün halinde, işte şairin ateş bahçelerinde.
Eğer bir gelincik tarlasının tam ortasında bir başınsan,
her şey tam da olması gerektiği gibi yerli yerindedir.
Hikâyedir: Sabâ rüzgârı geçse bahçemizden, ateş kesilir.

Mümkünlerin Kıyısı

Esra Akgül

Dinlenmiş gecelerin koynunda,
Göz kırpmayan gözlerimin mahmurluğu değil taşıdığım.
Bir kâinatın derdidir göz kapaklarımda,
Yorgunluğumun belki de adıdır.
Nadasa bırakılmış tarlanın hali üzerimde,
Bir mümkünler kıyısı keşfettim, ellerimde umut.
Bu sahilin dalgalarında adını taşıyorum,
Diğer katreleri, ummanları unut.
Başak veren tarlalar yerine
Çöle medfun denizler bilirim.
Bilirim ki bütün mümkünler ihtimallerin kıyısında boy verir.
Boylu boyunca uzandığım bir gökyüzü var.
Kıyısında boy verdiğim gökyüzünün
Dalgasında asırlar önce terk edilmiş dinginliği bilirim.
Süreyya'yı bilirim saklandığı türküleri, türkülerin sessizliğini bilirim.

Ferman Padişahın Dağlar Bizimdir

Dadaloğlu

Kalktı göç eyledi Avşar elleri,
Ağır ağır giden eller bizimdir.
Arap atlar yakın eder ırağı,
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.

Belimizde kılıcımız kirmani,
Taşı deler mızrağımın temreni.
Hakkımızda devlet etmiş fermanı,
Ferman padişahın dağlar bizimdir.

Dadaloğlu'm bir gün kavga kurulus,
Öter tüfek davlumbazlar vurulus.
Nice koçyiğitler yere serilir,
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir.

Murabba

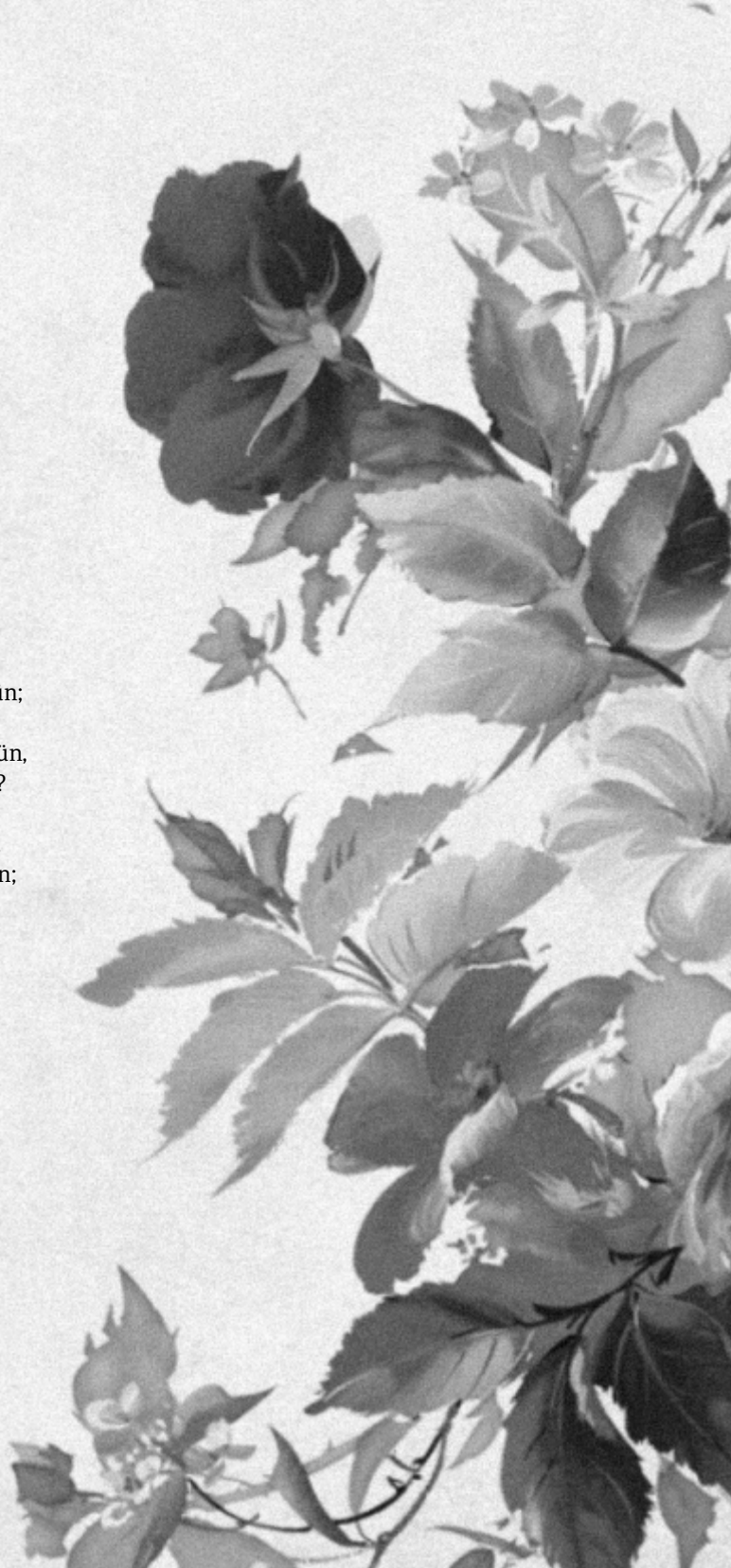
Namık Kemal

Sıdk ile terk edelim her emeli her hevesi,
Kıralım hâil ise azmimize ten kafesi;
İnledikçe eleminden vatanın her nefesi,
Gelin imdada diyor, bak budur Allah sesi!

Bize gayret yakışır merhamet Allah'ındır;
Hükm-i âti ne fakîrin ne şehinşâhındır;
Dinle feryadını kim terceme-i âhındır
İnledikçe bak ne diyor vatanın her nefesi...

Mahv eder kendini bülbül bile hürriyet için;
Çekilir mi bu belâ âlem-i pür mihnet için?
Dîn için, devlet için, can çekişen millet için,
Azme hâil mi olurmuş bu çürük ten kafesi?

Memleket bitti, yine bitmedi hâlâ sen, ben,
Bize bu hâl ile bizden büyük olmaz düşmen;
Dest-i a'dâdayız Allah için ey ehl-i vatan;
Yetişir terk edelim gayrı hevâ vü hevesi!

...İçinizden hayra çağıran,
iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun.
İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.

Ali İmran Suresi / 104. Ayet

Sanat Yıkıcıları*

Refi' Cevad Ulunay
* 19 Kasım 1957

Geçen Salı akşamı Ankara radyosunda saat 20.35 ile 21.50 arasında verilen Radyo Klasik Koro Neşriyatını dinledim ve hayretler içinde kaldım. Kendi kendime: "Allah Allah(!)" dedim, "Bizim senelerden beri dinlediğimiz eserler ne hale gelmiş?" Ne usul var ne üslup var ne tavır var. Sanki fağfur fincanlar, çeşmibülbül takımlar, bohem vazolar teşhir edilen bir müzeye vahşi bir canavar girmiş, bütün o bedâyi hurdahaş olmuş, oya gibi işlenen besteler, nakışlar, kârlar [sözlü Türk musikisinin en büyük formu], semailer zavallı Türk musikisinin şimdiye kadar görmediği bir Vandalizm ile öylesine tahrip edilmiş ki ortada eser namına bir şey kalmamış.

Bunun acı tesirinden biraz kendime geldikten sonra ettim. Bu topluluğu idare eden Ruşen Kam Bey imiş. Hani Süleymaniye Camii'nin küşadında yapılacak merasim için müezzinlerin, tehlilhanların, naathanların ellerine birer nota verip "Notrdam" Kilisesi muğannileri gibi okutmak isteyen zat. Bizim memleket kolay şöretler memleketidir. Bu zat da Türk musikisinden anlamadığı halde kendini bilir gibi göstermek suretiyle nasılsa radyoya sokulmuş ve bugün "Klasik Türk Musikisi" neşriyatını idare edecek hale gelmiş. Latif Ağa'nın:

Telif edebilsem feleği ah emelimle

Tahassürünü bir hakikat yapabilmiş. Eh böyle olunca artık Abdülkadir Merağiler, Itriler, Dedeler kim oluyor? Onlar eser mi yapmışlar? Nedir o "âh"lar, "yâr"lar? Vur satırı hepsine... Bütün o leylekleri kuşa benzetelim.

Yağma yok beyim. Daha biz ölmedik, göz göre göre bu tahribe müsaade edemeyiz. Zaten buna nasıl müsaade edildiğini anlamıyorum. Benim bildiğim Ankara Radyosu'nda Fahri Kopuz, Hayri Tümer gibi adamlar da var. Bunlar da yıkılan, yerle beraber edilen bu sanat enkazının üzerine çıkıp Ruşen Bey'le beraber balyoz mu sallıyorlar?

Musiki bir ilimdir. Her ilme vusul yollar, merhaleler kat' etmekle olur. Bilgi sahibi olmak için ilmin nasıl ilk, orta, lise, üniversite derecelerini geçmek icap ediyorsa musiki de öyledir. Bir adam Kant'ın, Schopenhauer'in veyahut herhangi bir filozofun felsefesini beğenmeyebilir. Fakat bu adamların yazdıkları eserlerin tahrifine hakkı yoktur. Ruşen Kam Bey bir sazendedir. Usul bilmez, üslup bilmez, Türk musikisinin ruhunu anlamamıştır. Musikimizin ulviyetine yüklemeince onu kendine indirmeye kalkışmak ancak bizim memlekette olabilir. Haydi bakalım. Birisi çıksın da Beethoven'in, Wagner'in, Liszt'in bir eserinde bir notaya dokunsun... Adamı derhal tumarhaneye kaparlar.

Basın Yayın Umum Müdürü Munis Bey'e hitap ediyorum: Siz ki şair ve münşi Tahir Efendinin oğlu şair ve münşi Nazif Amidi'nin oğlu şair ve münşi Said Paşa'nın oğlu şair Faik Ali'nin oğlu ve kalemini yıldırım yapan üstad Süleyman Nazif'in yiğenisiniz, cedlerinizin, babanızın, amcanızın bir mısraına dokundurur musunuz? Bugün biz de bu haldeyiz. Musikisi için titreyen bu memleket musikimizin babası olan üstatların eserlerine yapılan suikast karşısında perişandır. Bunu ancak sizin gibi soyca bu memleketin irfanına hizmet etmiş bir ailenin necl-i necibi men edebilir.

Evvelce de yazdığım vech ile Türk musikisi simaidir. Yalnız nota bilmek musiki bilmek değildir. Sözlü musikide usul, üslup ve tavır kaidelerini bilmek esastır. Ruşen Kam Bey'in bunlardan haberi yoktur. Zaten bu bahisleri bilmediğini açıkça söylemektedir. Bunun neticelerini de görüyoruz.

Eslafın ağır çember usullerindeki eserleri mutlak surette ve bazı hafif, muhammes, aksak semai ve yürük semai usullerindeki eserleri "yâr" ile başlamasına rağmen hiçbir ilmi esasa dayanmayan keyfi bir kanaatle bu "âh"lar, "yâr"lar kaldırıyor. Güfte taksimleri tahrif ve tahrip ediliyor. Eserler çorba, hem de tatsız tuzsuz bir çorba oluyor.

Bu eserler beğenilmiyorsa okutulmasın. Ruşen Kam Bey kıvrabilirse kendisi eser bestelesin de onları kendisi okutsun. Fakat imkânı mı var? Bu eserlerin en basit bir nağmesini bestelemek değil, hatta taklit edebilir mi?

Bir vazifeyi deruhte etmek onun hakkından gelebilmekle meşru olabilir. Ruşen Kam Bey'in yeri icra heyeti arasında sazını çalmaktır. Memleket abidelerini kurtarmak için can ve baş ile uğraşıldığı, bu sırada Bey'in bu kadar seneden beri mevcut olan ve ecdadımızın elinden tekâmül eden milli musikimizin keyfe kurban edilmesine tahammül edilemez. Basın Yayın Umum Müdürü Bey'den bu tahripkârlığa son vermesini rica ediyoruz.